Cesare Pavese

SENİN KÖYLERİN

İtalyanca aslından
çeviren
EGEMEN BERKÖZ

Cesare Pavese

SENİN KÖYLERİN

ÇAĞDAŞ DÜNYA YAZARLARI

ISBN 975-510-838-6

Bu kitap İstanbul’da Can Yayınlarında dizildi,
Özal Basımevi’nde basıldı. (1998)
Dizgi: Mine Sankaya

Cesare Pavese

SENİN KÖYLERİN

ROMAN

İtalyanca aslından
çeviren

EGEMEN BERKÖZ

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi, No. 2, 80060 Galatasaray, İstanbul
Tel: (0 212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33

Özgün adı
Paesi Tuoi

CESARE PAVESE'NİN CAN YAYINLA RFNDAKİ KİTAPLARI

AY VE ŞENLİK ATEŞLERİ /roman
GÜZEL YAZ / *roman*
LEUKO İLE SÖYLEŞİLER / *deneme*
SENİN KÖYLERİN / *roman*
TEPEDEKİ EV / *roman*
YALNIZ KADINLAR ARASINDA /*roman*
YOLDAŞ / *roman*

Cesare Pavese 9 Eylül 1908'de Torino yakınlarında, Santo Stefano Belbo Köyünde doğdu. *Pavese*, ailesiyle birlikte yaz aylarını bu köydeki çiftliklerinde geçirdiği için bu köy ve çevresindeki kırlar, tepeler *Cesare Pavese*'nin ilk şiirlerine ve olgunluk döneminin en başarılı romanı olan *La Uma e il falo* (Ay ve Şenlik Ateşleri)'ya esin kaynağı oldu. Babasını küçük yaşta kaybeden *Pavese*, geçim sıkıntısı nedeniyle Santo Stefano Belbo'daki çiftlik de satılınca çok sevdiği kırlardan ve tepelerden uzaklaşmış oldu. *Cesare Pavese*, gençlik yıllarından başlayarak yalnızlıktan hoşlanan, içe dönük biri oldu. *Pavese* Torino Üniversitesinde edebiyat okudu. İngiliz ve Amerikan edebiyatıyla yakından ilgilendi. 1933 yılında kurulan Einaudi Yayınevinde görev aldı, anti-faşist çalışmaları yüzünden 1933'te tutuklandı, 1 yıl hapis yattı. 1950 yılında yazarlık hayatının doruğuna ulaştı, ama özel hayalında yalnız ve bunalımlıydı. Sonu gelmeyen aşk ilişkileri onun hayata olan bağını kopardı, sık sık intiharı düşünmeye başladı. 1950 Nisanında, *Tra donne Sole* (Yalnız Kadınlar Arasında) adlı kitabına verilen Strega Ödülünü aldıktan sonra Torino'da bütün özel kâğıtlarını yok etti ve bir otel odasında, 26 Ağustos 1950 günü uyku hapı alarak yaşamına son verdi. *Pavese*'nin Can Yayınları arasında çıkacak en önemli yapıtları şunlardır: *Il mestlere dı vivere* (Yaşama Uğraşı), *La Bella Estate* (Güzel Yaz), *Il Compagno* (Yoldaş), *Il Diavolo Sitile Colline* (Tepelerdeki Şeytan), *Tra Donne Sole* (Yalnız Kadınlar Arasında), *Feria d'agosto* (Ağustos Tatili), *Dialogbi con Leuco*(Leuko ile Söyleşiler), *La bana e il falo* (Ay ve Şenlik Ateşleri).

Daha kapıda işletmeye başladı beni. Buradan ilk çıkışım olmadığını, bir de onun gibi birinin bunu da yaşaması gerektiğini söyleyince, anlamlı anlamlı gülmeye başlıyor, çayırda baş başa bir kadınla bir erkekmişiz gibi ve çıkınını koltuğunun altına sıkıştırıp, "Babam olmayacaktı ki..." diyor. Gülmeden duramamasını bekliyordum, çünkü onun gibi budalanın biri, bir saçmalık yapmadan çıkmazdı içerden, ama bu kötülük dolu bir gülüştü; hani bir konu açmak için gülünür ya, öyle. "Babanla piliç yersin bu akşam," diyorum yola bakarak, "içerden ilk çıkışta evde insanı bir karşılarlar ki düğün şenliği!" Hemen arkamdan, bana yapışık gibi yürüyordu, sanki hızla geçen dondurmacı arabası biz iki yayayı çiğneyecekti. Hiçbir caddede karşıdan karşıya geçmediği belliydi ya da beni işletmeye başlamıştı bile. Anımsıyorum, ne ben, ne de o, dönüp tutukevine bakmıştık. Bulvarın sık ağaçlarını görmek insanı etkiliyordu, hava da çok sıcaktı, sımsıkı bağlı boyunbağım yüzünden terleyip duruyordum, içerisi gibi sıcaktı, bir köşeyi dönüp tam güneşin alnına çıktık.

"İn cin top oynuyor bu caddelerde," dediğini duyuyorum, evindeymiş gibi sakin. Rahatlamış görünüyordu şimdi, boynunda kırmızı mendili, çıkını ve kaba poturuyla, iki öküz gibi nereye gittiğimizi bilmeden yürüdüğümüzün farkında bile değildi. Bu budala köylüler, bütün dünyayı gezmiş, görmüş geçirmiş de olsa, bir sabah sokağa çıktığında şaşırıp kalan, ne yapacağını bilemeyen bir adamı anlayamazlar. İnsan böyle olabilir, çünkü, bunu ne kadar bekliyor da olsa, salıverdiklerinde, bir türlü bu dünyadan biri gibi duyumsayamaz kendini ve evden kaçmış biri gibi, vurur sokaklara.

"Hiç olmazsa gölgeden yürüyelim, nasıl olsa parayla değil," diyerek kaldırıma çekiyorum onu.

Geliyor ve yakınmaya başlıyor yine. O günlerin birinde, brandaya uzanmış, söylediklerini yineliyor. Babasının o mevsim kol gücüne gereksinmesi varmış da, jandarmalara, oğlunu elinden almak için hasat sonunu beklemelerini haykırmış da, kent tutukevinin parmaklıklarının altında durup ona tehditler yağdırmış da, yanan evin sahiplerine zarar ziyan davası açmaya kalkışmış da.

"Baban kaç yaşında?" diyorum.

"Altmışının üstünde."

"Altmışının üstünde böyle çetin ceviz ha?"

Burada, yeniden gülmeye başladı Talino, suç ortağıymışız gibi. Yakınıyor, gülüyor ve bu arada bütün kaldırımı kapatıyordu, insanlar geçmeye başlamıştı, ona çarpıyorlardı, çünkü meydanda tek başınaymış gibi yürüyordu. Doğru şehrin merkezine gidiyorduk, götüren kimdi bilmiyorum: O benimle geliyordu; ben ona bakıyor, yürümesine karışmıyor ve onunla gidiyordum. Beni kimsenin tanımayacağı bir yer arıyordum, bir kahve içip düşünmek için.

Öğle çoktan geçmişti ve yalnızca istasyonun bahçesinde oturtmuştum onu. Elinde yol kâğıdı vardı, dönüp ne zamana kadar geçerli olduğunu sordu.

"Köye dönmem," diyordu sonra. "Babam öldürür beni." Olanca iriyarılığıyla, hâlâ gardiyanın karşısındaymış gibi konuşuyordu. Boynunun terini kuruladı sonra. "Daha öfkesini alamadı babam, üstelik ekini kaldırmak için bir başkasına gündelik ödemek zorunda kaldı. Babam adaletten daha kötüdür."

"Seni bıraktılar ya? Hâlâ hoşnut değil mi?"

"O başka. Tutuklanan kendi de olsaydı, yine de birinden çıkarırdı öfkesini."

Baktım gitmiyor, bir sigara çıkardım. Nasıl olsa, o içmiyordu. Kâğıdı katladı, gömlek cebine koydu ve çeşmeye baktı.

Benim karnım acıkmıştı. "Evine dön, Talino," dedim. "Ben de bu kaldırımlardan kurtulmak isterdim. Sen ne yapabilirsin burada, kimseyi de tanımıyorsun!"

İçerden çıkarken yaptığı gibi, tek gözüyle baktı bana. Öfkeleniyordum artık. Uygar insanların arasında ne yapacağını sanıyorsun, budala, demek istiyordum, ahırına dön. Seninle, senin gibi konuşmasını bile bilmeyen biriyle, bir ay hücrede kalmak yetmez mi?

Ama, hiçbirini söylemedim bunların ve ben de çeşmeye bakmaya başladım.

Ağaçların altı bile sıcaktı. Bomboştu bahçe. Bu saatte, bebek bakıcıları arabalarını sürerek eve koşarlar, herkes yemekte olurdu.

"Madem geldim bir kez," diyordu o, "Torino'yu görmek istiyorum."

"İşsizim ve bu akşam nerede yatacağımı bile bilmiyorum, haberin var mı?" diye haykırdım suratına. Tepemin attığının farkında bile değildi ya da en azından farkında değil gibi yaptı, babasının yanında alışmış olmalıydı.

Bundan da, göründüğü kadar budala olmadığı anlaşılıyordu. Bana gerçeği söylettikten sonra, baklayı ağzından çıkardı.

"Kâğıda göre dört gün vaktim var. Ekin nasıl olsa biçilmiştir. Harmana yetişsek yeter. Burada biraz kalmak istiyorum. Bir daha kim bilir ne zaman kaçabilirim Monticello'dan."

Ne yapacağını tasarlamıştı bile. "Yetişsek," diyordu. Yan yan bir baktım.

"Baban seni öldürmek istemiyor mu?" dedim sonra, tane tane.

"Seninle dönersem, iş değişir. Harman makinesinde çalışıp bize yardım edebilirsin. Sen de çetin cevizin birisin, az konuşuyorsun. Babamla anlaşırsın. Burada durumunun kötü olduğunu da kendin söyledin."

Yanlış bir şey yapmamak için susuyordum: Çok bile konuşmuştum. Hücredeyken, moralini düzeltmek için, Torino'nun benim için tehlikeli bir yer olduğunu, adaletin elinden kurtulsam bile, öç almak için bekleyenler olduğunu söylemiştim. Bir kedi gibi kapıya sürtündüğü, her sabah dayak yemiş gibi uyandığı günlerdi. O zamanlar, anlattıklarını dinleyince, insan yananın onun evi olduğunu sanabilirdi.

Şimdi o hileci bakışıyla bakıyordu bana ve bir an, ne tramvayların sesi duyuldu, ne sokağın; yalnızca bir tulumba gibi fıslayan çeşmenin sesi.

Ne evet, ne hayır demeden lokantaya götürdüm onu. Yediğimizin parasını ödemek bana düşüyordu. Gardiyandan son birkaç kuruşumu aldığımı görmüştü. O ise, başına bir şey gelmemesi için, meteliksiz teslim olmuştu.

Yemeğin sonunda, hakkında daha çok şey bılıyordum. Adaletle başım hâlâ dertteyse söyletmek ve kendisiyle gitmenin işime gelip gelmediğini anlamak için lafa boğuyordu beni. Bense, köye özellikle başı dertte ve şehirli birini götürmek için, niçin bu kadar yanıp tutuştuğunu öğrenmek istiyordum.İikimiz de epey uğraştık. Sonunda, dostumuz, bir bisikletliyi ezdiği için başı derde girmiş, işinin ehli bir makine ustası olduğumu biliyordu yalnızca: Ama ben *onun yalnızca* bir makine ustası aramadığını öğrenmiştim. Yine de, kendisinden daha budala babasını hoşnut etmek istiyor da olabilirdi gerçekten.

O zaman, yangın çıkarmaktan yargılanmak tehlikesi yetmedi mi diye soruyorum. "Ne diye bulguru pirince karıyorsun?" diyorum sonra. "Başkasının yaktığı bir samanlık yüzünden içeri giren biri, kendisine yaklaşanlara karşı dikkatli olmalı."

"Ama *suçsuz* olduğun için salıvermediler mi seni?" diye soruyor, o öküz gözleriyle.

Bunun üzerine, lokantada olmayan birini görmem gerektiğini söyledim; bardağını dipledi, çıkınını aldı. Beni beklemesini söylemek zahmetine değmezdi, inanmazdı çünkü. Ama onu peşimde gezdirmeyi de hiç canım istemiyordu. "Talino," dedim, "henüz karar veremedim. Sen istasyona gidip trene bin. Ben durumları bir göreyim. Bakarsın, birkaç gün sonra Monticello'ya düşüvermişim. Bundan kolay ne olabilir?" Beş parası yoktu ve kabul etmek zorundaydı.

"Güvenmiyorum," diyor, kesin. "Birlikte gitmemiz gerek. Bir kez Torino'da kalırsan, artık kimse götüremez seni. Bak en iyisi, hemen yola çıkalım. Akşama mandırada yatarsın."

Sarhoşlara benzer bir köylü. Dilediğini yapmaya bırakmak budalalık olur. Onu kapıda bırakıvermek ve yemeğe verdiğim birkaç kuruşa hoşça kal demek istiyordum.

"Kızları görme fırsatı başka bir zaman da çıkar elbet," diyor.

İnsanı adeta kırbaçlayan güneşin altında duruyorduk. Başında o koca şapkası, yüzünde altı günlük sakal. Bu suratla mı kızları görmek istiyordu?

"Bak," diyorum, "istediğin kızlarsa seni tam yerine götürür, eğlenmen için para da veririm. Şu işi düşünmek istiyorum yalnızca. Böylece, bana dokuz elliye mal oluyorsun, yani geleceğime güvenebilirsin."

"Bu akşam gider miyiz?"

"Bakalım."

Madam Angela'nın kapısında bıraktım onu. İstasyonda, saat yedide buluşmak üzere sözleşmiştik. Beni dinlerken çevresine bakınıyordu, parayı bir esnaf tavrıyla aldı, çenesine sürdü, yüzü sakalının altında kıpkırmızıydı, sanki alaya alınmıştı bile. Bir de tıraş parası vermemek için, sakalından hiç söz etmedim. Ama, suratının hali beş liretten fazlasına değerdi doğrusu.

"Nasıl olduğunu biliyor musun?"

"Askerliğimi yaptım."

Başkalarıyla birlikte girdi. Yalnızdım şimdi, daha sakin yürüyordum. Bu işi düşünerek ve sigara içerek geçtim bütün yolu. Bugün tadına vararak içtiğim ilk sigaraydı. Talino gibileriyle, bağda meyve çalmaya gidilirdi, ama benim sokaklarıma göre değillerdi. Hücrede yaşamasını bile bilmiyordu. O paralar aklıma geldikçe... Ama, bir daha görmeyecektim onu.

Kahvede beni beklemiyorlardı; geldiğimi gördüklerinde, Talino'yu Madam Angela'nın karşısında düşünerek gülüyordum. Bir sigara daha yakıp bilardoya yaklaşıyorum. Nicola, Damiano ve sayı yazan kardeşi var

bir de. İstekalarını bile bırakmadan, "Bak hele, kim gelmiş," diyorlar. Neden bilmem, gülmemi tutamıyorum ve yenilmekte olan Damiano, "Gülmek istiyorsan arkana dön," diyor. Arkamda ayna vardı, ama dönmedim. "Senin arkana dönmene gerek yok, önden de, arkadan da aynı budalasın," diyorum, tersine. Nicola, "Cezaevinde değil miydin sen?" diye soruyor.

"Pieretto’yu arıyordum," diyorum o zaman, sakince. "Şu mavi gömlekli, beyaz boyunbağlı, uzun boylu. Ortalarda görünmüyor mu?"

Anımsamıyorlardı bile. Yalnız, en gençleri olan Damiano’nun kardeşi bir sarışınla gezip gezmediğini sordu. "Ta kendisi." Epeydir görmemişti öyleyse.

"İş üstünde mi yakalandın?" diyor Nicola. "Ne işi?" Nicola öyle kalakalıyor. Saf bir adam olan Damiano, kızarak: "Gece işi... Senin uyanık biriyle ortak olduğunu söylüyorlar..."

"Milano’da bir deneme yaptım, belki oraya yerleşeceğim," diye kısa kesiyorum. "Bazıları da senin kız kardeşinin evli olmadığını söylüyor. Ne olacak şimdi?"

Sonra eve koşuyorum, düşünecek pek bir şey yoktu çünkü. Madam B. kapıya sabahlıkla çıktı ve bağırmaya başladı bir adım geri çekilerek. Sakinleşmesi için susuyorum, "Kirayı ödemek için geldim," diyorum sonra. Ben içeri girince, ağlamaya başlıyor bu kez de. Ne korkunç gece, diyordu. Pieretto’yu bir daha görmediğini söylüyordu. Benim iyi bir insan olduğumu söylüyordu, sonra kendisinin de zamanında bir oğulcuğu olduğunu, ama artık onu yorduğumuzu.

Ama, bir şeyler biliyordu, o eğri ağızlı sarışının geldiğini, Pieretto ile benim gömleklerimizi götürdüğünü kabul ediyordu çünkü. "Öyleyse paranızı ödemiş olmalı." Burada durdu, odasına koştu ve bir paketle döndü. Yeniden haykırmaya başlamıştı. Eşyalarım duruyordu, son bir ayın parası ödenmemişti: Gömleklerimi yanlışlıkla sarışın almıştı.

Bu arada, Pieretto’yu gördüğünü ağzından kaçırıyor. Sokakta, benden de önce yakalamışlardı onu. Madam B. yeniden heyecanlanmaya başladı ve onu ertesi gün de gördüğünü anlattı, onunla birlikte bir daha gelmişlerdi aramaya, yatakların içinde bile çalıntı mal bulamamışlardı, alçaklar; Pieretto da, benim gibi kapının yanında, şapkası gözlerinin üstünde, duvara dayanmış duruyordu ve konuşmak olanaksızdı. Araştırmacılardan çok, onun hali korkutucuydu. Bütün evin altını üstüne getirmişlerdi.

"Ne çalıntı malı?" diyorum.

Bilmiyordu, bilmiyordu, kimseyi de görmek istemiyordu artık. Odayı bir çavuşa vermişti, sivil istemiyordu artık, beni de.

On liret verdim ve paketimi alıp çıktım. Michela, Eliseo'da çalışıyordu, ama çıkmıştı. Akşam olmak üzereydi, hava da gittikçe ısınıyordu. Asfalt ayaklarımı yakıyordu: Tutukevi daha rahattı. Bir banka oturuyorum ve aklıma Talino geliyor yine. Şimdi benim de onun gibi bir çıkınım vardı; kim bilir neredeydi şu anda?

Yediye doğru buluyorum Michela'yı, sütçüde: Tuhaf ama yalnızdı, sarışın da değildi artık. Beni görünce öyle bir sıçradı ki yanılsamalarım bir anda silindi. Pieretto hâlâ tutukevindeydi. Çenemle sordum, o da evet diye işaret etti.

Yine de oturup akşam yemeği yemeye değerdi. Başlangıçta Michela bir dul gibi surat asıyor ve Pieretto'yu görüp görmediğimi öğrenmeye çalışıyordu. Ama sonra anlaşıldı ki suratı ona idi: kimseye bir şey söylemeden başını derde soktuğu için. O gece vurgunda benim de ona yardım ettiğimi sanıyordu. Onu inandırmak amacıyla, "Öyle olduğu için salıverdiler beni herhalde," dediğimde gözlerini kırpıştırıyor, başını eğiyor ve bir kolumu tutuyor.

"Öyleyse iyi oldu o budalaya, yok yere arkadaşlarının içeri girmesine neden olur mu!" diyor. Kadınlar böyledir işte, oysa çocuk ona bakıyordu.

"Sana geldiler mi?" diye soruyorum.

"Buna gerek yoktu, çünkü onu suçüstü yakaladılar." Küçük masanın üstünde öyle eğildi ki kokusunu duydum. "Vitrinin önünde yakaladılar onu, daha dokunmadan... Senin talihin varmış," diyor bana bakarak.

"Yalnızca bir makine ustasıyım ben, fabrikanın dışında elimden bir şey gelmez."

O ise, "Çok şey biliyorsun sen," diyordu elini çekmeden, "başkalarından çok daha iyi biliyorsun kendini kurtarmayı."

Bütün o ay kimseyi bulamadığı görülüyordu: Gözlerinden ve saçlarının epeydir yenilenmemiş kızıllığından görülüyordu bu. Gömlekleri niçin aldığını şimdi anlıyordum: Böylece ilk çıkan doğru ona koşacaktı.

"İçerden çıkıp kadınları yazlık giysiler içinde görmek insanı etkiliyor," diyorum, yüzüne yakın.

O ise, darbeden emin, gülüyor ve "Bu gece nerede uyuyacaksın?" diye soruyor.

"Bu gece uyumuyorum," diyorum, ona bakarak.

Kolumu bırakıp gözlerini açtı. Kurnazlık yaptığını sanıyordu. Talino, o gerekli böylelerine.

"Peki," diyorum sonra, kalkarken. "Gömleklerimi almaya geliyorum öyleyse."

Yolda -akşam olmuştu artık- Talino'yu nasıl gönderdiğimi anlattım. Koluma girmişti, gülüyordu ve sakalımdan da utanmıyordu.

Merdivenlerden çıkarken, aradığım ilk kadının kendisi mi olduğunu sordu. "Pieretto ne derdi kim bilir," diyor sonra birden, "bilse!" Hep aynısın, derdi, diye düşünüyorum.

Yukarda, mutfakta tıraş oldum, bir yandan yatak odasında dolaşıp duran Michela ile konuşuyordum. Orda da boğucuydu hava. Mutfak sıçan deliği gibi bir yerdi, duvarda Pieretto'nun ceketlerinden biri asılıydı, onu tanıdığımda sevgilisiyle evli olduğunu sandığımı düşünüyordum.

Odada, sere serpe yatağa uzanmış, sigara içiyordu. Onu görmemle ışığı söndürmesi bir oldu. Ama bir kez daha, "Pieretto bilseydi!" demeye de cesaret etti.

Pieretto bilseydi senden çok benim için canı sıkılırdı, çünkü bütün suç tutukevindeydi ve yalnızca kadınların, bir dostlarını aldatmak için, oraya girmelerine gereksinmeleri yok.

Ayrılışı uzatmamak için, uyumasını bekledim, sonra gömleklerimi toplayıp çıktım. Niçin ertesi sabaha kadar kalmadım bilmiyorum. Ama koku da midemi kaldırıyordu ve çok sıcaktı. Çıktım ve farkına bile varmadan, bir hayvan gibi yorgun, istasyona doğru gittim, oturacak bir sıra bulmak için. Cebimde bir kırk liret vardı, işim tamamdı ondan sonra. Bahçede bir kez daha düşündüm, Pieretto'suz işsiz kalacağımı anlıyordum. Pek az insan geçiyordu, gece yarısı çoktan olmuştu, uykum da yoktu artık, çünkü Michela'da biraz kestirmiştim.

Talino ne yapıyordu kim bilir! Yedide gitmiş miydi acaba? Bir ses, hayır, diyor ve yerimden sıçratıyor beni. Gidiyor muyum, gitmiyor muyum? Ne fark eder!

Talino, bilet gişelerinin önünde, parmaklıkların arasında yere oturmuştu, çıkını ve bütün malı mülküyle. Onu görünce, içeri dönmüşüm gibi geliyor bana, ikinci kez askere alınmış gibi bir suratla terini kuruluyor ve peynir ekmeğini ısırıyordu. Demek, bir yerlerine dikilmiş birkaç kuruşu vardı. Beni, polisi, tutukevindekileri, herkesi atlatmıştı.

Beni görünce, elini yere dayayıp acele etmeden kalktı. Yürürken yaptığı gibi sallanmaya başladı.

"Gidiyor muyuz?" dedi, ağzı dolu.

"Bir dakika. Senin paran var. Makinelerinize bakarsam bana ne vereceksiniz?"

"Yiyecek ve yatacak yer. Yakındaki fabrikada kendi hesabına çalışıp para kazanabilirsin. Biri böyle ev aldı..."

Ama, yola çıkmak için sabahı bekledik, çünkü Monticello gece tren geçmeyen sapa bir köydü. Ceketimi Pieretto'nunkinin üzerine assaydım, aynaya bakınca birbirimiz için yaratılmış göründüğümüz ve onun beni daima sevdiği biçimindeki konuşma hemen kesilirdi, diye düşünüyordum, beklerken; yok, ikimiz de aldattığımız dostumuza değmeyiz, der ve bana işkence eder, Pieretto'ya karşı kışkırtırdı. Tek başına uyanması ve Pieretto gibi biraz sıkıntı çekmesi en iyisiydi.

Bir kez trene bindikten sonra sabah çabuk oldu ve tam vaktinde, bahse girerim ki Michela daha yorganın altından çıkmadan, hareket ettik. Talino, uyumak için başını çıkınının üzerine koymuş, bana oynadığı oyun için hâlâ gülüyormuş gibi gözlerini kırpıştırıyordu. Yalnızca sinekler eksikti ve sonra ahır da vardı, ahırın kokusu ve sığırlar. O sığıra benziyordu, ama zaman zaman sığırların iki olduğunu düşünüyordum.

Havanın serin olması ve yalnız yolculuk etmemiz iyiydi, sigara içerek de rahatlıyordum. Bandito'da birçok insan bindi, Bra Pazarı'na giden köylülerdi bunlar. Talino gözlerini dört açmış, bakıyordu köylülere. Bana laf attıklarında "Onunla konuşun," diyorum.

Bra'da aktarma için indik, hemen hemen bir saat bekleyecektik. "Bahçede oturmak istemezsin sanırım," diyorum; "Bahçelerden bıktım artık." Ama, Talino üç liret çıkarıyor ve benim verdiğim beş liret olduğunu söylüyor. Sonra da, Torino'da işini görmediğini ve Bra'da, bildiği bir yerde iki buçuğun yettiğini. "Nasıl olur?" diyorum. "Herhalde köylü karılarıdır."

"Ne münasebet!" diyor Talino. "Beyazlıklarını görsen bayılırsın."

Ama ben alandaki kahvede kaldım. "O paraları geri istemediğime şükret ve çabuk ol." Kahvede insan kendini hâlâ Torino'da gibi duyumsuyor: Bu yüzden hoşuma gidiyor. Talino'nun önce salonda, sonra trende niçin uyur gibi yaptığını şimdi anlıyordum: Madam Angela'da olup biteni anlatmak zorunda kalmamak için. Köylü olduğu hikâyesiyle onları da uyutmadıysa, tabii. Michela, ona anlattığım zaman bıyık altından gülmüştü, kadındı ve bu işlerden daha iyi anlıyordu.

"Bakın," diyorum tezgâhtaki sarışına. "Aşk yapmaya giden bir arkadaşı bekleyebileceğim sakin bir yer var mı?"

Tezgâhın arkasında bir kapı vardı ve oradan, muhasebeciye benzeyen bir delikanlı, kızın bacaklarına bakıyordu. "Orada oturabilir miyim?" diyorum.

Tam bu sırada bir üçlü vuruş duyuldu. Talino'ya, Monticello'da bilardo olup olmadığını sormak aklıma gelmemişti.

"Trene mi binsem, bilardo mu oynasam, yoksa güzel bir kızla mı konuşsam?" diyorum.

"Hepsi olabilir," diye karşılık veriyor sarışın ve gülerek bakıyor.

"Trene binersem ötekileri yapamam."

"Bilardo her yerde var."

"Ama sarışın yok. Kadınların bahçede çapa yaptıkları bir köye gidiyorum..."

Arkadan bakan dostumuz kendi kendine gülmeye başlıyor. Bunun üzerine kıza, "Burada bacaklar insanı güldürüyor galiba," diyorum. Biz ötekiyle bakışırken, kız daha ne demek istediğimi anlamamıştı.

Birbirimize bilardoda meydan okuduk ve bütün ustalığımla oynadım. Kız bir an kapıdan baktı, sonra servise çağırdılar; partiyi bitirdiğimizde de ortalarda yoktu. Muhasebeciye benzeyen o genç, sürekli bıyık altından gülerek, ilk iki partiyi aldı, sonra bana bir rövanş tanıdı ve onu da aldı. Sonra saati soruyor ve trenin çoktan kalktığını öğreniyorum.

Talino istasyonda sakin sakin bekliyordu. "Ee, şimdi?" "Benimle gelmeliydin, eğlenirdin."

Sonraki tren saat dörtte kalkıyordu. Bütün öğleni o alanda geçirecektik, pazara getirilen öküzler gibi, üstelik sinekleri bile öldüren korkunç bir sıcak vardı. Bildiğim tek yere dönemezdim. Tam bu sırada Talino, "Biraz dolaşalım," diyor.

Revakların önünde uzanan pazara götürdü beni Talino; malları görmek için güneşin altında dolaşıyordu; ben paketsiz, çünkü istasyonda bırakmıştım paketimi, gölgelere sığınıyordum ve gizlice yaptığım hesabın sonunda, daha iki günlük sigaram olduğunu anladım. Ama ne güzel kırmızıbiberler satıyordu kadınlar! Sonra karpuzların önüne geliyoruz ve susuyorum birden. Bir semt pazarına benziyordu, herkes özellikle kadınlar haykırıyordu. İyi bak onlara, Berto, diyorum kendi kendime, yürümeyi sürdürerek, bu insanların elindesin artık.

Revaklardan bakınca pazar bir plaja benziyordu. Gömlek, fanila, kasket tezgâhları vardı, önlerinden geçmek yetiyordu insanı terletmeye, çünkü köylerde her şey kalındır, ayakların derisinden poturların abasına kadar. Talino, insanlara çarparak, köpeklerin geçmesi için bacaklarını açarak, sırtında bir üçgen oluşturan kırmızı mendiliyle boynunu bile silmeden bir yere doğru yürüyordu.

Beline arabacılar gibi kırmızı bir kuşak sarmış, kazma kürek satan birinin önünde durdu. Durmasıyla, adamın ayağa fırlayıp bir çekiçle bir küreğin demirine vurmaya ve bir yandan da birine seslenmeye başlaması bir oldu. Sonunda bir çocuk gelince, adam Talino'nun böğrüne bir yumruk yapıştırdı. Uyanık birine benziyordu arabacı ve açıklanabilir bu: Sürdükleri yaşamla, yalnızca köylerde de dolaşsalar, türlü türlü çorba içer, gece gündüz değişik insanlarla karşılaşırlar. Yanımda Talino değil de Pieretto olsaydı, bu tam bize göre bir işti.

Talino ile beni, hemen arkadaki meyhaneye götürdü. Kazma küreğini ve onlara bakan çocuğu oradan görebiliyordu. Kapıda duruyorlar ve Talino eve gittiğimizi söylüyor. "Boş ver," divor beriki. "Ağustos Meryemi aşkına, nasıl olsa varırsınız. Hele bir kez iç." İçeri giriyoruz ve şarap ısmarlıyor. İlk sorduğu şey, salı mı verdikleri oluyor. Sonra, elini omzuna koyup içinin rahat olmasını, çünkü Prato'dakilerin saman kesmekten başka bir şey düşünmediğini söylüyor: Başçavuş tanıkları saptayıp işi bitirmek için gittiğinde de artık zamanı geçti dediklerini. Burada arabacı bana baktı. Ben de ona bakıp suratına gülüyor ve paketimi çıkarıyorum. "Bunlar son. Alın. Talino ile birlikteyim." Talino da, "Çalışmak için bize geliyor," diyor. Beriki gülmeye başlıyor, sigarayı alıyor ve bardaklarımızı dolduruyor. Sonra, bir süre daha şu yangından söz ediyorlar, ben de iskemlemin üzerine yerleşerek onları seyrediyorum. Bunun evine ne iş yapmaya gittiğimi soruyorum kendi kendime, yangınsa benim kafamın içindeydi.

Arada bir, yeri geldikçe, ben de bir şey söylüyordum, çünkü daha önce, birini vadinin dibinde bir kuyuda çalışırken gördülerse, onu tepedeki bir yangından dolayı suçlamanın zor olduğunu açıklamıştım Talino'ya. Ama o Berto (benimle aynı adı taşıyordu) bütün o köyleri dolaşmıştı ve salıverdiklerine göre artık rahat olmasını, hem nasıl olsa gece bir kuyunun içinde ayın bile görünmeyeceğini Talino'nun kafasına sokmaya çalışıyordu: Talino'nun yüzü nereden görünecekti! "Niye, gece mi olmuştu?" diyorum. "Tabii, bu öküz, gece kendini göstermek için, gidip bir kuyuya saklanmış." Talino'nun beni işletmekten bir an bile vazgeçmediğini anladım o zaman. Derken, adamı çağırıyorlar, ama masada beklememizi söylüyor bize.

"Dinle," diyorum Talino'ya. "Niçin söylemedin bana o evin gece yandığını? Yapılacak şey mi bu?"

"Niye, gündüz yandı dedim mi?" diye soruyor.

"Bırak artık. Şimdi nasıl yapacağız, üç liretle karnımızı nasıl doyuracağız?"

"Berto'yla yeriz, Monticello'ya uğradığı zamanlar hep bizde yatar."

Berto, koluyla boynunu silerek ve kapıda bağırarak geliyor. Çorba ısmarlıyoruz.

"Köy işi," diyor bana, "ama biraz çorba ister."

"Bütün yıl dolaşır mısınız?" diyorum.

"Boş ver," diyor, ekmeğini kırarken. "Ata yem gerek. Bu yollar Torino'nun caddelerine benzemez, iyi kar olur. Son, kasımda çıkarım dolaşmaya, Talino üzüm satarken. Para almaya geldiğimde babasının yüzünün ne hal aldığını ona sorun."

"Bu yıl iki tabak da çorba alacağınız var. Beş parasız gidiyoruz Monticello'ya."

Bir yandan lokmasını çiğnerken, "Daha hafif olursunuz," diyor. "Ne iş yaparsınız?"

"Makine ustasıyım. Makinesiz."

Berto, Talino'ya baktıktan sonra, "Makine aramaya Monticello'ya mı gidiyorsunuz? Siz'de kâğıtla mı yolculuk ediyorsunuz," diyor.

Biletimi gösteriyorum.

"İlginç iş," diyor Berto, "ama kendinizi toplamanız zor olacak. Bisiklet, motorlar. Kışın, atlar ve bizim gibi yemezler. İki kat iş yapılırdı, ama buralarda anlamazlar bunu."

Bu adamın en güzel yanı, köylüye benzememesiydi. Dobra dobra konuşuyor, leb demeden leblebiyi anlıyordu. Sırtındaki pötikare gömlek bir ceketin altında da iyi dururdu, hızlı yürüyen insanlar gibi zayıftı.

Konuşması bitince benden bir sigara daha aldı, çünkü kendi sarma içiyordu. Gülerek, tutukevinde böyle rahat olunup olunmadığını sordu Talino'ya. Talino ise içerde birlikte olduğumuzu ve geceleri de sigara içtiğimi söylüyor. Bunun üzerine, bana da, bir bisikletli ezdiğimi Berto'ya anlatmak düştü. Bu ara, gittikçe uyanıklaşan Talino da adlarımızın aynı olduğunu fark edip Berto'ya haber veriyor. "Adlarımızı kendimiz koymuyoruz," diyor Berto gülerek.

Sonra, gitmeden önce, yine yangından söz ediyor ona ve, "Dikkatli ol, ikinci kez bu kadar kolay sıyrılamazsm işin içinden. Ermişler Günü özgür bulmak istiyorum seni, yoksa baban bir daha kazma almaz benden."

Sonra birlikte dışarı çıkıyor, gidip arabanın arkasında konuşuyorlar. Bu arada ben de kapıda duruyorum, gözlerimi kapıyorum, öyle ki pazar arkadan, güneşten ölmüş gibi görünüyordu; tentelerin altında da kimse kımıldamıyordu artık, gölge yerlerde ise yaprak bile oynamıyordu ve ben orada, ayakta uyuyordum.

Talino dönünce fısıldıyorum: "Gidip biraz uzanalım." istasyonun önündeki alanı geçerken sıcaktan ölebilir insan. Monticello'nun güneşinin de böyle mi olduğunu sormak istiyordum, o bilardolu kahveye gidip uyumak istiyordum, ama yürüyordum ve istasyon, başta küçükken üzerimize doğru geliyor, bir revak halini alıyordu; perona çıkıyoruz, kendimi bir sıraya atıyor ve susuyorum.

Hastanede olduğu gibi ter içinde uyandım, ama iyiydim şimdi ve Talino sıraya oturmuş, gözleri demir yolunda, bekliyordu. Ben de demiryoluna bakmaya başlıyorum, peron yavaş yavaş kalabalıklaşıyor.

"Daha çok yolumuz var mı?" diyorum.

"Yemekten sonra yola çıksaydık, yürüyerek akşama varırdık."

Bu arada tren geliyor, bir ekspres bu, bizim tren değil ve istasyon boşalıyor.

"Hangi köyden bu Berto?"

"Langa di Calamandrana, Belbo Vadisi'nde."

"Uzak mı?"

"Monticello'dan iki gün sürer, tepelerden yürüyerek."

"Ne zaman başlar bu tepeler?"

"Hemen."

Demiryolu görmekten bıkmıştım, bıkmış. Talino'nun ayakkabılarının altı delikti, ama belki de yalınayak geziyordu o. Hâlâ dayanan benimkilere bakıyorum, Pieretto'dan bir çift alabilirdim diye düşünüyorum, nasıl olsa bir süre gereksinmesi olmayacaktı onun. Kim bilir Michela, avucuna düşecek kadar saf olmadığımı anlamış mıydı? Belki de korkup kaçtığımı sanıyor ve gülüyordu. Evet, gülebilirdi de, akşamüstü serinliğinde Torino'da gezmek, cebimdeki kendi paramla sakin sakin iki lokma bir şey yemek, daha iyiydi çünkü.

"Tepelere gider miyiz?" diyorum Talino'ya.

"İstersek. Bağlar var."

"Peki, çiftlik ovada mı?"

"Tabii."

"Sakalını evde mi tıraş ediyorsun?"
Talino gülüyordu.
"Köy nerde peki? Vadinin dibinde mi?"
Tren sonunda geliyor. Ağır ağır. Talino'nun caddeyi geçişi gibi. Gayret! Bir kez binip hareket ettikten sonra, trenin hızıyla esinti oluyor biraz ve ormanlık bir yamacın kıyısından ilerlemeye başlıyoruz. Talino oturmuyordu, kâğıdını çıkarıyor. Bir asker geliyor sonra, birbirlerini tanıyorlarmış, konuşmaya başlıyorlar. Adam bana bakıyor. Ben kendimi esintiye vermiş, sigara içiyordum.
Talino sarkıyor, kendi baktığı yandan bakmaya çağırıyor beni. Memeye benzeyen bir tepe vardı. Güneşte pus içinde gözüken, demiryolu boyunca uzanan akasyaların arkasında kalıyor; sonra bir an görüyor ve hemen arkasından bir tünele giriyoruz, bir mahzen serinliği, ama ışığı yakmayı unutuyorlar.
Karanlıkta bağırıyorum: "Görecek ne var?"
"Ben değilim," diye asker yanıtlıyor. "Yerinizde kalın." Karanlıkta elimin altına o gelmiş.
Aydınlığa çıktığımızda Talino'ya dönüyor ve yeniden sarktığını görüyorum. Bir kadın gibi elini kolunu sallıyor, boynundaki mendiliyle dönüp duruyordu. "Ahır kokusu mu aldın?" diye sormak istiyorum ama, hızın yarattığı serinliğin tadını çıkarıyordu, öylesine mutluydu.
Parmağıyla tepeyi göstererek, "Şimdi tepeyi döneceğiz ve ağaçlar görünecek," diyor. "Biz şu karşıdakinde oturuyoruz."
Pencereden esen rüzgâr bir yana, en güzeli tepelerin arasında olduğumuz için gölgede gitmemizdi. Sonra trenin yavaşladığını duyuyorum ve bir tepenin hemen dibinde duruyoruz. "Ne oldu? Demiryolunda biri mi var?" Talino, "Geldik!" diye haykırıyor.
Öyle diyordu, ama yürümemiz gerekti, hem de öyle bir yoldan ki tozdan insan birbirini güç görüyordu. Talino yolun kıyısındaki taşlardan birine oturuyor, "Toz yer bitirir sonra," diyerek ayakkabılarını çıkarıp poturunun paçalarını sıvıyor. Ayağında çorap yoktu. Ayakkabılarının bağlarını düğümleyip omzuna atıyor. "Nerede Monticello?" diye soruyorum. "Buradan görünmez." Arkamızda ev kadar alçak bir tepe vardı. Yol inişli çıkışlıydı. Tepeye bakmak için dönüyor ve "O memeye benzeyen tepe nerede?" diye soruyorum. "İşte bu," diyor Talino. "Başta koca bir dağ gibi

görünmüştü gözüme!" "Şimdi üzerindeyiz de, ondan. Çiftlikten bakınca, bir dağ olduğunu göreceksin."

Çevreme dikkatle bakıyorum, fırsat çıkıp da döndüğümde trene nerede atlayabileceğimi anlamak için. Ama, ne tren, ne demiryolu, ne de istasyon vardı görünürde. "Tam dağ başındayım," diyorum kendi kendime. "Burada kimse bulamaz beni."

O alçak tepenin üzerinde yürüdükçe, uzakta ağaçların arasında, gittikçe büyüyen bir tepeyi görmeye başlıyoruz. "Daha var mı?" Bereket güneş alçalmıştı artık; Talino’nun bacaklarına, yol kıyısına dizili taşlara, toza yandan vuruyor, gece otomobil farları gibi, altın rengine boyuyordu her şeyi. Sonra, ağaçların arasından çıkıyoruz; bağlar ve çiftlik evleriyle kaplı, ormanlık ve doruğu tüylü büyük bir tepe görünüyor.

"Monticello nerede?"

"Evden görünür. Memenin yamacına düşer." Bunu söylerken gülmesini tutamıyor. Dönüyorum ve trenden gördüğüm tepeyi yeniden görüyorum. Daha büyüktü, bütünüyle yuvarlak yamaçları ve tam doruğundaki ağaçtan püskülle gerçekten bir memeye benziyordu. Talino ise, kendisine memesini gösteren bir kadının karşısındaymış gibi, sakalının içinden, budalaca gülüyordu. Ama, bahse girerim ki hiçbir zaman düşünmemiştir bunu.

Sonra, daha dar, sınır taşları olmayan, eğimli bir çayırı tırmanan bir yola sapıyor ve çiftlik evine varıyoruz. Koca bir yapıydı. İlk gördüğüm, samanlık altında sundurmalı bir bölme, bir arabanın önünde duran öküzler ve çevredeki kadınlar oluyor. Talino, çıkınını kaldırıp bağırmaya başlıyor. O zaman, ben de bağırıyorum.

Bir kadın koşmaya başlıyor. Barbone cinsi bir köpek üstümüze sıçrıyor. Ama, Torino'dan gelmiyoruz sanki. Bir genç kız yabayı samana saplıyor, bir oğlan eve koşuyor; çıkıyor ve elini gözlerine siper edip bize bakıyor. Ben duruyorum; Talino merhaba diyor, "İyisin, baba!" ve hiçbir şey olmuyor. Yaşlı adam eve doğru bağırıyor, "Hey, kadınlar, geldi!" ve dönüp bana bakıyor. Sonra, arabadaki kadınlara seslenip bize doğru geliyor.

Onlar konuşurken, adamla bakışıyoruz. Başında, eski püskü, tepesi çıkmış bir şapka vardı, Talino'yla konuşurken beni dinliyora benziyordu. 'Anladım seni,' diyorum içimden; 'Bu, oğlundan daha uyanık.' Eli aşağıdaki kalçasında, çarpık durduğu için pantolonu düşecek gibiydi. Karşı karşıya gelmeleriyle, o kuyu yüzünden bağrışmaya başlamaları bir oluyor. Oğul diyordu ki saklanmamıştı ve bacaklarını sarkıtıp kendini göstermeye çalışmıştı, ama kimse geçmiyordu ve herkes yukarıya, Grangia'ya koşuyordu, ne yapsındı... "Ne yapsındıymış!" diye kesiyor yaşlı adam, gözü hep benim üstümde. "Ben de kuyunun içine indim o zaman, korkuyordum çünkü..." "Niçin korkuyordun kabak? İlk önce saklananı yakalarlar, bilmiyor musun bunu?"

Daha önce defalarca yapılmış bir konuşmaya benziyordu bu, çünkü ikisi de karşısındakini dinlemiyordu. Arabanın çevresinde toplaşan kadınlar bana bakarken, evin kapısına yaşlı bir kadın çıktı. Bu arada, köpek de beni koklayıp duruyordu. Ben de saman kokusunu içime çekiyor ve yaklaşıp artık döndüğüne göre kavga etmenin bir anlamı olmadığını söylüyorum gülerek. O zaman, Talino beni tanıtıyor. Yaşlı adam, ayakkabılarıma bakıyor, elini pantolonunun içine sokup kaşınıyor, sonra arabanın çevresindekilere dönüp gece olmadan işi bitirmelerini haykırıyor. Sonra, Talino'ya, "Nineye git; sonra boşaltmaya yardım et," diyor. Çıkını elinde yürüyen Talino, kapıda dönüp bağırıyor: "Makineyi göster ona, baba!"

Evin arkasında, tepenin yarısını kaplayan biçilmiş bir tarla vardı. Yaşlı adam, "Şu gürültüden uzaklaşalım," diyerek evle bu tarla arasındaki harman yerine götürüyor beni. Duvarın önünde durduruyor; biraz serinlikti burası ve bizi kimse duyamazdı. "Güzel topraklar," diyorum. Uzaklarda tepe o

tüylü uçta doruklanıyordu. Gübre kokusunu içime çekmeye başlıyorum. Ağustosböcekleri işitiliyordu artık.

"Yağışlı bir gece gerekiyordu, kuru ot için," diyor adam, göğe bakarak. "Damarlarındaki kan çok geliyordu."

"Kırlarda yapacak iş çok, ha?"'

"Herkese kendi işi. Ama toprak bizden çok yiyor."

"Yani?"

"Yani çektiğin sıkıntıya değmiyor. Kazandığın üç beş kuruşu yemen gerekiyor, ertesi yıla hazır olabilmek için."

"Öyleyse kazanç var."

"Olurdu belki, tam işler sıkıştığı sıra, ilgisiz şeyler yüzünden oğlunu alıp götürmeseler. Para gerekiyor, böyle durumlarda da."

"Bana kalırsa, abartıyorsunuz. Talino'nun avukata bile gereksinimi olmadı."

"Avukatı benim onun. Ben avukatlık yapıyorum ona."

"Peki, şu makine nerede?"

O zaman daha da çarpılan yaşlı adam, tek gözünü yumarak sordu: "Ona borç verdiniz mi?"

Hayır desem işim tamamdı. Bir çukurda uyumaya gönderiverirdi beni.

"Bir şeyler verdim," diyorum, "karnını doyurması için. Nueve'de birlikte yatmıştık."

Bir soluk alıp dikleşmesi için bu kadarı yetti. Daha sonra, gece, benim yerimde Pieretto olsaydı, o budalanın temize çıkmadığını söyleyeceği geliyor aklıma: Suçüstü yakalamak için salıverip eve gönderdiklerini, Talino'nun da bunu bildiğini, çünkü bir gece uykusunda bundan söz ettiğini de söyler, işe almazlarsa, kendisinin de konuşacağını eklerdi. Pieretto'nun huyuydu insanları korkutmak. Ama, bu saatte Elisee'da Michela ile birlikte olurdu Pieretto, bir ahırın arkasında bir tabak çorba için pazarlıkta, makineyi göstermeleri için ricalar etmekte değil.

Gerçekten, yaşlı adam, ahırın kapısını açıyor ve betonun üstünde yürüyüp bir sundurmanın altına giriyoruz. Burada çoktan gece olmuştu. Panayır barakaları gibi büyük, tahta bir kafes görünüyor. Durup bakıyorum ve bu arada adam bir sopa alıp küçük bir pencereyi açıyor. Pencereden tepe görünüyor. En önemlisi, makinenin tekerlekleri vardı.

"Sizin mi?" diyorum başımı eğerek.

Yaşlı adam da, "Anlar mısınız bunlardan?" diyor.

"Bir makineyi bilen, hepsini bilir. Benzinle mi çalışıyor?"

Bereket, adam o sırada sopayı atıyordu. Dediğimi duymuyor.

"Demir zımbırtısı şurada," diyerek barakanın arkasına geçiyor.

Ben de geçince, orada, buharlı bir makine görüyorum. Transmisyonlu bir şeydi. "Kayışları var mı?" diye soruyorum hemen.

Kayışlar da vardı, başka her şey de. Bu arada Talino geliyor, kapıya da iki-üç çocuk toplaşıyor. Birbirlerine, "Makine çıkıyor, makine çıkıyor," diyorlardı. Ahırdan bir zincir şangırtısı ve yemlikteki bir öküzün baş vuruşları duyuluyor, bir de genç bir kadın sesi. Çünkü, buralarda, erkek kardeş cezaevine düşünce, hayvanlara kadınlar bakar.

"İyiye benziyor," diyorum, bana bakan yaşlı adama.

O, "Temizlemek gerek," diyor.

"Niçin ahırda tutuyorsunuz? Kuru otla mı besliyorsunuz?"

Bu arada, Talino'nun arkasında iki kadın beliriyor. Başlarında kırmızı örtüler.

Elimi makineye vurup, "Siz bana bırakın. Bu nesnelerden anlarım ben. Manometre var mı? Evet. Yarın sabah hallederiz. Göreceksiniz, gelin gibi gidecek."

"San Pietro'da çalıştırmaya başlarım," diyor adam,inanmış.

Ne San Pietro'nun ne zaman olduğunu biliyorum, ne çalıştırmakla ne demek istediğini, ama Talino'ya bir göz kırpıp ahırda yürüyorum. Yaşlı adam, tepedeki küçük pencereyi kapıyor; kadınlar koşarak gidiyorlar. Ayaklarımıza dolaşan o çocuklarla harman yerine çıkıyoruz. Neyse, akşam oluyordu, güneş tepelerden bile çekiliyordu artık.

Dışarıda bir sigara yakıyorum, kadınlar tahta bir kovayla hayvanlara su taşıyorlar şimdi. Biri genç görünüyordu, yalınayaktı, ama Talino'dan daha esmer ve daha kalın yapılıydı. Birer elleriyle kovayı tutmuş, ağırlığı duymamak için yana yatık koşuyor ve bütün kadınlar gibi gülüyorlardı. Daha büyük olanı duruyor, ötekini de durduruyor ve Talino'ya, "Kız kardeşine yardım et," diyor.

O zaman ben ilerliyor ve bıraktığı sapı tutmaya davranıyorum. Talino sıçrayarak atılıyor. "Sen makine ustasısın," diyerek beni itip kovaya yapışıyor. Talino ile en küçük kız kardeşi arkamdan gülerek gidiyorlar. Biz ahırın önünde kalıyoruz.

"Hepsini içiyorlar mı?" diyorum öteki kız kardeşe. "Sağlık olsun! Benim için bir bardak yok mu?"

Bunun üzerine, yaşlı adam, kadına işaret etti. Kadın isteksizce ahıra gidip bir kova içinde şarap şişesiyle döndü. Ben beklerken çocuklar sigarama bakıyorlar, biri de eliyle nanik yapıyordu.

Yaşlı adam, "Adım Vinverra," diyerek üç bardak dolduruyor. Bardakları doldurmadan önce, teker teker kovaya daldırıp suyu harman yerine serpiyordu. Çocuklar seyrediyordu.

"Talino, gel şarap iç," diye sesleniyor.

Talino ahırda o dişi şeytanı kovalıyordu. Birbirlerini yakaladıklarını, gülüştüklerini duyuyorum. Abla kapıya gidip sesleniyor. Sonunda, üçümüz bir araya gelince, yaşlı adam, "Tanıştığımıza sevindim," diyor bana, bardağını dikiyor, sonra yere tükürüyor. Talino ile ben daha yavaş içiyoruz. Talino gülüyordu; taze ve biraz sertti şarap, bütün tepeyi gözlerimde dans ettirdi. Talino'nun yangınının orada, tepede olduğu geliyor aklıma.

"Anlaştınız mı?" diyor Talino, bardağı elinde.

"Uzun boylu konuşmaya gerek yoktu," diyor yaşlı adam, "Sen hep en kurnazısın."

Sonra, beni akşam yemeğine götürüyor ve mahzene benzeyen bir odada, önüme bir tas çorba koyuyorlar. Hava hemen hemen kararmıştı, kadınlarla çocuklar zor görünüyordu; bir yığın çocuk, çanakları kucaklarında, yere diz çökmüştü. Bizim katığımızsa şaraptı.

Kızlar benden iyi içiyordu. Dört kız vardı. Hayvanlara su verene Miliota dediklerini duyuyorum. Yirmi yaşında, teni kırk yaşında bir erkeğin teni gibiydi; çorba içtiğim kalın tabağı getiriyordu akla. Hemen hepsi yalınayaktı, arada bir masanın altında ayaklara basıyordum ama, kimsenin canının yandığı yoktu. Sofrada bir de nine vardı, hepsinin ve Talino'nun annesiydi; ayakta dolanıyor, torunlarının çanaklarını dolduruyordu; durmadan "Otur sen, ana," diyorlardı, çünkü her eğilişte inliyordu ve bacaklarının arasında daima bir çocuk oluyordu. Kızlarını görünce, hepsini doğurmuş olması olanaksız geliyordu insana. Gelinliğinde ne sağlam bir sırtı ve bacakları olmalıydı ve şimdi neredeyse küflenmişti; düşünmesi bile korkunçtu. Yaşlı Vinverra, ufacık şapkası kafasında, kaşığının üstünden hepimizi süzüyor, çorbasını yudumluyordu.

Dipten bir başka kız kalkıp, "Gazı yakalım," diyor. Yaşlı adam, olmaz, diye homurdanıyor, sinek çekiyor çünkü. "Nasıl olsa var," diye bağrışıyor ötekiler ve lambayı getiriyorlar, ben kibrit çıkarıyorum. Işıkta yüzler denizde yüzüyormuş gibi görünüyor, daha esmer ve daha geniş. Lambayı

yakan kız başörtüsünü çıkarıp saçlarına dokunuyor. Daha önce bakmamışım ona, Talino’ya benziyor, daha doğrusu andırıyordu: En az inek ve en az kara olanıydı, gizlice saçlarını düzeltiyordu.

Hepsi Bra’lı Berto’dan, benim adımın da Berto olduğundan ve yaptığı işten söz ediyorlardı. Yaşlı adam, "Bana demir diye sattığı o küreği kız kardeşin kırdı," diyor.

Bir ara Talino kalkıp bana bakan kızın arkasına gidiyor ve bir eliyle boynundan yakalıyor, kız yerinden sıçrayınca hepsi gülüyorlar. Talino yüzüne bir şey atmış ovuşturuyor, kız tükürürken, "Ağzında biber... Torino’da iyi gider," demeden duruyordu. Sonunda kız kurtulup merdivenden yukarı kaçtı.

Yaşlı Vinverra "İyi yaptın," diyor. Ötekiler gülüyorlardı: "Gisella, Gisella," yaşlı kadınsa karanlık köşesinden ileniyordu.

Dikkatli olalım, artık Torino’da değiliz, diyorum kendi kendime, o sıcakta. Bu herif, budala olduğu özrüyle, ilk fırsatta bir öküze boynuzlatıverir beni, kız kardeşlerini ona bırakmazsam. Ama, her ihtimale karşı, adı Gisella.

Öbür ikisinin adları ise, Pina ve Adele’ydi. Adele bize kovayla içki getirendi, çocuklarını çoktan doğurmuştu, bütün evin annesi gibiydi. Bakışıyla da biraz Talino’yu andırıyordu; içerde, Talino’yu yıkanırken görmüş olduğum için, hepsinin gömleklerinin altında nasıl bir deri ve ter kokusu olacağını kestiriyordum.

Sonra, yiyip içmesini bitiren Adele, Gisella’nın gittiği yoldan çıkıyor ve kucağında yeni doğmuş bir bebeği emzirerek gelip kapının eşiğine oturuyor. Biraz sonra, Gisella’nın da eşikte oturduğunu görüyorum.

Nine, derin bir tabakla salata getirip masaya koyuyor. Talino, ayakta durmuş karıştırıyor, sonra başka biberler alıyor, nine soğan doğruyor, hepsini içine atıp sirke koyuyorlar. Sonra, tabağımı ekmeğimle sıyırmamı söylüyor ve salatayla dolduruyorlar. Yaşlı kadının, dişsiz ağzıyla domatesleri yumurta gibi emmesi, insanı güldürüyordu.

"Gisella biberleri önceden yedi," diyor Talino, ağzı dolu.

Yemeğini bitirmiş olan Vinverra homurdanarak kalkıyor. Talino gülmeye başlıyor. O zaman Gisella, kapıdan, arkasına dönmeden karışıyor:

"Yerin dibine git."

Talino, "Biberler iyi miydi?" diyor.

"Yerin dibine git."

"Hoşuna gitti mi?"

"Yerin dibine git."

"Kes artık!" diyor kapıda duran yaşlı adam. Ötekiler gülüyordu. Deli gibi dönen Gisella, "Yerin dibine git," diye haykırıyor. "Çıktığın tutukevine dön! Alçağın birisin sen! Korktuğun için yanında başkasını getirdin!"

"Biberler iyi miydi?"

"...Herkesten korkuyorsun, çünkü Rico var, seni arıyor. Pratolulardan korkuyorsun. Yalnızca gece kaçmasını bilirsin sen ve korktuğun için yanında başkasını getirdin. Alçak, piç, yalnızca gece kaçmasını bilirsin sen..."

Burada hepsi bağrışmaya başladı, çünkü yaşlı adam, kemerini çıkarmış, Gisella'yı halı döver gibi dövmeye girişmişti. Ama, Gisella kaçmıyordu; kafasını Adele'nin böğrüne saklamaya çalışarak acı acı bağırırken, bir yılana benziyordu, Adele ise koluyla kucağındaki bebeği koruyordu. Yaşlı adam hiçbir şey söylemiyor, şapkasını çıkarmış, vurup duruyordu. Ben, yirmi yaşımda, Gisella'nın yerinde olsaydım, gösterirdim ona.

Sonra, kızın işini bitiren Vinverra, bir yarım dönüşle ötekinin üzerine atılıyor; odaya ikindi alacası çökmüştü; öyle bir kemer darbesi indiriyor ki sesi bütün odada duyuluyor. Ama, Talino hemen kaçıyor.

Herkes susmuştu, yaşlı kadın da; yalnız, eşikten Gisella'nın burnunu çektiği, Adele'nin ise memesinden bile ayırmadığı bebeği okşadığı duyuluyordu.

Odanın ortasında dikilen yaşlı adam, "Herkes dışarı!" diyor. İki kadının üstünden atlayarak avluya çıkıyor ve kirişin üstüne oturuyoruz, Vinverra kendine iskemle getiriyor. Herkes geçtikten sonra ayağa fırlayan Gisella, gidip evin içine saklanıyor.

"Abisine de benzemiyor," diyor Vinverra, Toscano'sunu yakarken.

Böyle bir fırsatı kaçırmak zorunda kalmak, başkaldıran bir kızı çayıra götürememek yazıktı. Çünkü kırların en iyi yanı, her şeyin kendi kokusu olmasıydı ve kuru ot kokusu benim başımı döndürürdü: Yalnızca kanı biraz sıcak olan kadınlarda yatmak isteği uyandıran bir kokuydu bu.

Havaya, uçan yarasalara bakıyorum ve güzel gül rengiyle, trenden gördüğümüz tepeyi görüyorum karşımda; doruğundaki meme başı ve eteklerindeki ışıklarıyla, dönüyorum, ama harman yerinden görünen tepeyi ev engelliyor. İki meme arasındayız, diyorum kendi kendime; burada kimse düşünmüyor bunu, ama iki meme arasındayız.

"Aşağısı Monticello," diyor yaşlı adam, ışıkları göstererek.

Miliota söze karışıyor. "Talino yarın gidecek."

"Daha vakit var," diyor ihtiyar, sert.

Yetmişti artık. "Evin çevresinde biraz dolaşayım. Soğanlar mideme oturdu."

"Şarap gerek öyleyse. Ana, kovayı getir," diyor adam hemen. "İçin hele. Kalori bu."

Şarap geliyor ve elimde bardak, yarasalara bakmaya başlıyorum yeniden. Hava kararmıştı artık ve tepeden ağustosböceği ve köpek seslerinden başka ses gelmiyordu.

Kapının ışığında, Adele, başını uyuyan bebeğinden kaldırıp alçak sesle, "Prato’nun köpeğini dinleyin," diyor. "Makine ustasıyla Talino’nun burada olduğunu biliyor. Talino’nun döndüğünü söylemiş olacaklar, zincirini kemirmeye başladı bile."

"Rico nasıl kemiriyor kim bilir zincirini," diyor bir başkası, "Talino döndükten sonra."

"Hay şeytan," diye ayağa fırlıyor yaşlı adam, "köpeği bağladınız mı? Koşun çabuk, Pina, Miliota, yemekten başka şey bilmez misiniz? Bekçilik yapması gerek. Yalnızca giyim kuşam düşünüyorsunuz. Ama yanarsak gömlekle kalırsınız, bilmiş olun."

Pina, yanında oğlanlar, koşarak gitti ve biraz sonra harman yerinden doğru bir köpek havlaması ve bağırmalar duyuldu.

Adele, alçak sesle, yeniden başlıyor: "Pratoluları konuşmamaları için tehdit eden Rico’ymuş, Pinota söylüyor. Akşamüstü, Orto’da Ernesto’nun yolunu kesip Talino’nun çıkması gerektiğini, öcünü kendi eliyle alacağını, içerde yan gelip yattığını söylemiş. Onu öldürüp kendi girmek istiyormuş tutukevine."

"Serseriler," diyor yaşlı adam izmaritinin üstünden, "evi olmayan, hükümetten ev bekleyen serseriler."

Ağzında bir şeyler çiğneyen Miliota, "Talino dönmemeliydi öyleyse," diyor, "niye döndü?"

"Çünkü hiçbir şey yapmadı," diyor yaşlı adam, hepimize bakarak. "Çünkü adalet var ve jandarmalar en küçük kıpırtıda Grangia’ya gitmelerinin yeteceğini biliyorlar..."

Karanlıkta güler gibiydi Adele, üstünde bir erkek olan kadınların yaptığı gibi. Sigaramı ağzımdan uzaklaştırırken ona bakıyorum ve Talino’nun

kendisini salıverdikleri için gülüşü geliyor aklıma; bütün budalalığıyla beni aldatmayı becerdiğini düşünüyorum o zaman. Öfkeleniyorum, çünkü şimdi anlıyordum Gisella’nın haykırdıklarının anlamını, beni getirmesinin nedeninin babası değil, canını bana korutmak olduğunu da. Ama, hava alırsın diye düşünüyordum, yakmadığın bir samanlık yüzünden kuyuya saklanacak kadar budalaysan, istediklerini yapsınlar sana. Ben de bilirim yatak yakmasını, göreceksin.

Adele bebeğiyle kalkıp içeri giriyor. Hepsi odadaydılar, dolaşıp duruyorlardı; Talino da dönmüş olmalıydı. Ninenin kızlardan birine bağırdığını duyuyorum, sonra ışık kapıdan uzaklaşıyor, sallanıyor. Kadınlar üst kata çıkıyorlardı. Avluda yaşlı adam ve ağustosböcekleriyle yalnız kalıyoruz.

"Işıksız, hava sanki daha serin," diyorum, laf olsun diye.

"Güneşin ısıtmasının nedeni de bu işte," diyor yaşlı adam da.

"Yanan ev nerede?"

Adam tükürüyor ve damlara doğru belirsiz bir işaret yapıyor. "Şu yanda, yukarlarda," diyor, sertçe.

"Bakın, Vinverra," diyorum sonunda, "oğlunuz adaletle dalga geçti ama, benimle geçemez. Bu işin içinde kavga dövüş de var. Kim bu Rico, sonra bu Grangia ne?"

İhtiyar belli belirsiz kımıldıyor, sonra izmaritini ağzından uzaklaştırarak homurdanıyor: "Ha?"

"Onunla uğraşan bütün bu insanlar kim?" diyorum. "Baksanıza, köpekler bile onu ısırmak istiyormuş, Miliota söyledi ya."

"Hikâye bunlar," diyor ihtiyar.

"Hikâyeyi Talino anlatıyor. Yangının gündüz olduğunu anlatmıştı bana. Bu kuyu hikâyesi nedir?"

Bunun üzerine yaşlı adam içini çekiyor, şapkasını çıkarıyor ve elini pantolonundan içeri sokuyor. Kemerini çıkarıp beni de dövmeye kalkmasın! "Grangia, yanan evin adı mı?" diyorum.

"Bir döküntü," diyor ihtiyar, "içindeki saman kadar etmezdi. Herkes, yakmak gerek bu evi, diyordu. Tam tepede, duvarları buradan görünür. Rico, gaz lambasını devirmiş olacak, cahilin biridir çünkü, öyle ki ağustosböceği yer. Babası, herkese doğuştan budala olduğunu söylerdi..."

"Talino’nun ne ilgisi var peki?"

Talino’nun, tepe halkıyla birlikte yangını söndürmeye koşacağına, biçilmiş tarladan aşağıya doğru koşup bir kuyuya saklandığını, Prato’dan biri görmüş, diye anlatıyor adam. Tam buğdayların biçilmesinden önce olmuştu bu, birini yakalamış olmak için onu yakalamışlar ve böylece bir harmanı mahvetmişlerdi...

"Bu Rico ağustosböceği mi yiyor?"

Vinverra bir rahip gibi elini kaldırıyor, göğe bakıyor, sonra, "Kadınlar görmüş. Öyle söylüyorlar," diyor.

Kadınların dediği gibi ağustosböceği yiyor olabilir, ama Talino’dan hesap sormak istiyorsa o kadar budala da olmamalıydı ve her ihtimale karşı, yarın Monticello’ya giderim diye düşünüyordum.

"Yarın bu makineleri temizlemeniz gerekecek. Gidip uyuyun."

"Nerede?" diyorum.

"Talino’nun odasında. Uykunuz ağır mıdır?"

"Hem de nasıl."

"Uyanırsanız dikkat edin. Siz de biraz göz kulak olun."

Tahta bir merdivenden, ahırın üstünde bir çatı arasına götürdü beni. Aslında samanlıktı. Ama, harman yerine, Grangia’nın olduğu, tepesi tüylü öteki memeye bakıyordu. Bereket köpek uyuyordu, çünkü anımsadığıma göre harman yerine bağlamışlardı. Sonra, Talino çıkıyor merdivenden, aynı asık suratla. Yaşlı adam, "Kuru ot işini yarın bitiriyoruz," diyor. Ben çevreme bakınıp yatağı ararken onlar aralarında bir şeyler konuşuyorlar; yatak yoktu, yere atılmış büyük bir şilte vardı yalnız.

"Burada yataktan düşülmez," diyorum Talino’ya.

Vinverra, "Ateşe dikkat edin," diyor. "Kuru ot var" ve merdivenden boynunu kırmaya niyetliymiş gibi inip gidiyor.

Niçin bilmiyorum, ikimiz de bacaklarımızı harman yerine sarkıtıp kapkara görünen tepeye karşı oturuyoruz. Böyle bir oda, hiç olmazsa, serin olur. Talino’nun babasına benzeyip benzemediğini denemek için bir sigara yakıyorum, ama farkına bile varmıyor. Uzaklardan, tepe yönünden bir köpek havlıyordu. Belki de dişiydi: Daha kolay. Tepe bütünüyle karanlıktı: Herkes uyuyordu. Michela beni bu durumda görse gülerdi, diyorum kendi kendime. Tepenin altındaki Corso Bramante’yi düşünüyordum: İnsan yalnız da olsa, hiç olmazsa Torino’dadır ve gece yarısı her yer açıktır hâlâ.

"İnsanın bir gereksinmesi olursa nereye gidebilir?" diye soruyorum Talino’ya.

"Biçilmiş tarlaya."

Belki kızlar da oraya gidiyordu. Nerede uyuyorlardı kim bilir.

"Ya şu senin Rico gelip pantolonunu alırsa?" diyorum, gülmek için.

"Bırakırım alsın," diyor Talino. "Böylece barış içinde yaşarız."

"Grangia'yı kimin yaktığını bilmek hoşuma giderdi doğrusu."

Talino ayağa kalkıp pantolonunun düğmelerini çözüyor, içerde yaptığı gibi, yukardan işemeye başlıyor. Bir ata benziyordu böyle.

"Ben, bendim," diyor dişlerinin arasından, ben. Hiç bu kadar gülmemiştim. Buradan gündüz gibi görünüyordu her yer."

Ahırdan gelen öküz sesleriyle uyandık. İlk gördüğüm şey, kemerin altını bütünüyle dolduran Grangia tepesi oluyor. Torino'nun gün ışımadan, tramvaylar daha çalışmaya başlamadan çıktığımız saatlerdeki haline benziyordu. Ama, ahırda biri hayvanlara bağırmaya başlamıştı bile.

"O kuyu nerede?" diyorum Talino'ya.

Biçilmiş tarlanın öbür ucunda, yolun geçtiği yerde, sarnıca benzeyen yuvarlak, alçak bir duvarı gösteriyor.

"Orada mı saklandın?" diye gülüyorum. "Yangını çıkaranın sen olduğuna inanmıyorum."

"Ben değilim," diyor Talino, duvardan bir ceket alarak. "Ben olduğumu kim söyledi sana?"

O zaman gözlerimi dikip bakıyorum ona, o da tutukevindeki yüzüyle bana bakıyor, yalnızca sakalı uzamış. Yeniden bakıyorum ve güldüğünü görüyorum, onun soytarısıymışım gibi.

"Hayvan," diyorum. "Hiç ağustosböceği yedin mi?",

"Hadi güreşelim," diyor, hazırlanarak.

"Delisin sen," diyorum. "Kendinle güreş, istiyorsan.

Kapıda, elinde kovayla kuyudan gelen Adele'ye rastlıyor ve kahvaltıya oturuyoruz. Adele ateşin çevresinde yalınayak dolaşıyor, bize biber kızartıyordu. Evin içinde ses soluk yoktu.

"Her şeyi siz yapıyorsunuz," diyorum, "tarlada da, mutfakta da."

"Şimdi Talino var," diyor koluyla ateşten korunarak. "Üstelik kocam yok, askerde. Makineyi o kullanırdı."

"Ektiğiniz azıcık buğday için makine sahibi olmaya değiyor mu, bari?"

Talino ağzındaki ekmeği çiğneyerek, "Bütün tepenin ekini dövülmek için bekliyor," diyordu.

"Ama bütün tepe sizin değil herhalde?"

Adele konuşmasını sürdürüyor: "Ama makine geziyor. Kazancı burdan. Başkalarının da buğdayı var. Siz yalnızca bizim buğdayın dövüleceğini mi sanıyordunuz?"

Bereket Vinverra yoktu. Bereket leb demeden leblebiyi anlarım. Adele biberlerimizi verirken, durumu gözden geçiriyorum çarçabuk. Yalnızca emirleri tekrarlamak değil, ama harman makinesinin bakımını yapmak, öküzleri koşmak ve tarla tarla dolaşmak da vardı hesapta. Şimdi anlıyorum ‘makineyi çalıştırmanın’ ne demeye geldiğini. Bir aylık işimiz vardı ve bunun da bir ücreti olmalıydı. Şarapla atlatamazsın bunu, yaşlı Vinverra.

Onu aramak için ahıra gidiyorum, ama önce samanlığa uğrayıp tulumumu giyiyorum. Ahırda Vinverra gübre karıştırıyordu, beresini kulaklarına kadar indirmiş. Yemliklerin altında, çevrelerine bakınan, sıçrayarak sağa sola koşuşan yığınla tavşan görüyorum.

Birbirimize günaydın diyoruz, bugün sıcak olacak mı, diye soruyorum. Sonra konuya geliyoruz, herkesin daha uyuduğunu, ama benim makineyi yapmak için ayakta olduğumu ve o gün Monticello’ya gideceğimi söylüyorum. "Orada bir elektrik santralı var mıydı, acaba?"

Vinverra yabasına dayanarak, "Açık konuşalım," diyor, "siz elektrikçi misiniz, yoksa makine ustası mı?"

"Yaşamak için çalışan biriyim," diye yanıtlıyorum sigaramı yakarken, "ve belli bir işim olmasını isterdim." Vinverra buğday dövme işinin bir ay sürdüğünü söylüyor. "Peki," diyorum bunun üzerine, "ne gündelik vereceksiniz?"

O zaman öfkeli bir konuşma başlıyor; o, müşterilerden ve yiyecekten, bense saat başına belli bir ücretten söz ediyorum; sonra kendisine çuval başına para verdiklerini söylüyor; peki diyorum, ama ben hamal değilim, ben makinede çalışırım, çuvalları sayın ve gündeliğimi ödeyin.

"Yemekle yatak ne olacak?" Onları hesaptan düşün diyorum, ama sigara gerekli, çıplak da gezemem tabii ve ertesi gün bilardo oynamayı tehlikeye atmak hoşuma gidiyor. O zaman, kendisini, o makineyle büyüleyen damadı Pietro’dan söz ediyor, makinenin nasıl yalnızca para yediğinden, tepelere çıkan hayvanları öldürdüğünden, iki adamın kendisini her şeyden yoksun ettiğinden. Pietro buradayken yine iyiydi diyordu, iki iş arasında makineye bakıyordu; ama şimdi askerdi ve hiçbir şey yapmıyordu, o da bir makine ustasına para ödemek zorunda kalıyordu.

"Ödeyin öyleyse," diyorum. Çalışma günü başına on beş lirette anlaşıyoruz. Ama çiftliklerin yiyecek-içecek verdiklerini bilmiyordum, yoksa gündeliğimi yirmiye çıkarırdım.

Sabahı makinelerin bulunduğu sundurmanın altında geçirdim. Kazanlı makineden anlıyordum, bir Talino bile temizleyebilirdi, Adele'nin oğullarının on yaşında bile olmayan en uyanığını alıp pirinç kısımlarını gazla ovdurtmaya başlıyorum. İşin güç yanı ahşap barakadaydı, gerçek harman makinesiydi bu, geçişimle çalışan bir kapaklar bütünüydü, ama şimdi hareketsiz olduklarına göre, bir kâğıt alıyorum, kalemi yalayıp bir çizimini yapmaya başlıyorum. Vinverra gelip işlerin yolunda gidip gitmediğini soruyor. "Denemek gerek," diyorum. Bu arada onu konuşturuyor ve samanın nereden, buğdayın nereden çıktığını, çuvalların neresine takıldığını öğreniyorum. Sonra üstüne, başak demetlerinin girdiği yere sıçrıyor, başak tutucuya bakıyor ve Vinverra dikkat et, diye küfürlerle karışık haykırırken bir kibrit çakıyorum ve sonunda bütün makinenin çizimi tamam oluyor.

"Şimdi denememiz gerek," diyorum.

Denemek için kazanı yakmak gerekiyordu, Vinverra ağzında bir şey çiğneyip duruyor, çocuklar koşuşuyorlardı, ama Talino'nun kayış görevi yapması ve kumanda kolunu birkaç kez çevirmesi yeter diyorum. Talino kadınlarla birlikte geliyor, yaşlı çabuk olmasını, yığınla kuru otun beklediğini söylüyor. Bunun üzerine ben; "Ha o, ha bir öküz, siz yapın," diyorum. Sonra kolu üst tekerleğe takıyor ve marifetini göstermesini söylüyorum. Talino avuçlarına tükürüp tekerleğin ışınlarından birini yakalıyor. Ben biraz geriye çekiliyorum, Gisella'nın bize baktığını ve seslendiğini görüyorum: "Hadi!"

Miliota ya da Adele'nin de aynı şeyi yapabilecek güçte olduklarına eminim. Ya tekerlek çıkacak, ya makine çalışacaktı. Gerçekten çalışıyor. Her tarafı hareket etmeye başlıyor, çıtırtılar arasında: Alttaki kasa açılıyor, elekler oynamaya başlıyor, çatallar öfkeli köpekler gibi dişlerini gösteriyordu. Sıçrayarak ilerliyordu. Talino'nun yüzünde parmaklarını eziyorlarmış gibi bir anlatım belirmişti.

"Yeter," diyorum sonunda. "Anladım. Biraz yağ gerekli buna." Gisella yağ almaya gitti. Talino gömleğini pantolonunun içine sokarken, aklını yitirmiş biri gibi bakıyordu bana.

Öğlen gelip beni çağırıyorlar ve bir kez daha sebze çorbası, hamsi ve peynir yiyoruz. İşte böyle böyle sıkı etli oluyordu bu kadınlar, ama şimdi bana gülerek bakan Gisella meyveden yapılmışa benziyordu. Çünkü, yemek bittikten sonra, elma olup olmadığını soruyorum Talino'ya, o da beni bir odaya götürüyor, bütün döşeme elma doluydu, hepsi kırmızı ve sararmaya yüz tutmuş, ona benziyorlardı. Sağlam bir tanesini alıp ısırıyorum: Tadı ekşiydi, tam hoşuma giden türden.

"Gisella'nın elmaları," diyor Talino sofraya dönerken.

"Niçin?" diye soruyorum Gisella'ya. "Elma mı yumurtluyorsun?"

Hiçbir şey anlamıyorlardı. Tersine, yaşlı adam, bir çocuk doğunca onunla birlikte büyümesi için bir ağaç dikildiğini açıklıyor. "Talino doğduğu zaman ne dikmiştiniz kim bilir," diyorum. "Ya sobalık odun, ya da bir kabak."

Makineyi ovdurttuğum velet atılıyor: "Niçin bir bağ dikmiyorlar çocuklar için? Öyle yapsalar daha çok şarap olurdu."

"Bütün tepenin sahibi olurduk bu saatte," diyor Adele.

Ben Gisella ile Miliota'ya bakıyordum. Talino, "Ya senin için ne diktiler makinist?" diyor.

"Dert," diyorum, "dert ve tütün, evet bunlar, ama Torino'nun kaldırımlarında yetişmediği için tütünü satın almak zorunda kalıyorum. Derdiyse çok kolay bulurum."

Ama yararsızdı, hiçbiri bir şey anlamıyorlardı, önceki gibi gülen Gisella bile.

Sonra avluya, kemer altına çıkıyoruz, henüz güneş gelmiyordu kuyunun yanına, ama sinek yoksa da çocuklar vardı ve makinenin çizimini görmek istiyorlardı. O zaman sigaramı yakıyorum, bir çuvalın üzerine uzanıyorum ve bırakıyorum bağrışsınlar çocuklarla kadınlar. Karşıda ilk tepe görünüyordu, yanmış tüylü -baştan aşağı bağ- ve doruktaki meme başına bakmak hoş oluyordu. Yaşlı kadın Gisella'yı kuyudan su almaya gönderiyor -duvarın içinde bir delik, tek serin yer- çıkrığın kolunu çevirmesine yardım etmek istiyordum, ama Gisella bırakmıyor ve çıkrık koluna yapışıp bir kadın gibi şarkı söyleyen kovayı yukarı çekiyor, eğilince bacakları görünüyordu. Sonra, kova gelince birlikte alıyoruz ve şimdi beden bedeneyiz ve suda kendimizi görerek içiyoruz, kirazdan iyi bu su. Eğer o veletlerle Talino olmasa bir şeyler yapardım.

Ama tenine dokunmuştum ve ne kadar güneşte yanmış da olsa, hayvana benzeyen Miliota ve öbürlerinin teni gibi olmadığını görmüştüm; daha

tazeydi, hoşa gidiyordu. Sonra en gençleri gibiydi ve hazırdı. Talino bir şey diyecek olsa, suçu kovayla içtiğimiz o şaraba atacaktım.

Sonra uyumak istiyordum, ama yaşlı kadın çocukları çağırıyordu, boğazlayacaktı sanki, öyle bağırıyordu. Sabahki çocuk, Nando, ötekileri yolluyor ve makineyi bir daha deneyip denemeyeceğimizi soruyor bana. Üstü başı öyle dökülüyordu ki, bir serseriye benziyordu, donunun bir paçası bacağının yarısına kadar iniyordu, ötekiyse kısacıktı, daha küçüklere buyurup duruyordu, Vinverra'ydı sanki.

"Bu yıl ben de bineceğim makineye, çünkü babam asker," diyor bana.

"Harmana kadınlar gelmiyor mu?"

"Kadınlara göre bir iş değil," diyor. "Onlar anlamaz."

Adele, Gisella'nın yaşındayken doğmuş olmalıydı, dedesi gibi yan yan bakıyordu.

"Bana kalırsa senden daha güçlü onlar."

"Evet, ama akılları yok."

"Talino'nun da yok," diyorum. "Tutukevinde bile istemediler onu, o kadar aptaldı. Talino aptal değil mi?"

Gülüyordu Nando, gülünce zenciye benziyordu, ama hayır, diyordu. Hayır diyor ve sonra bir elini arkasına götürüp bir bacağını kaldırıyordu, arabacıların kibrit çakmak için yaptıkları gibi. Sonra bana bakıp üstüme atar gibi yapıyor kibriti. Sonra bir gözünü kırpıp gülmeye başlıyor. Anladın mı? Talino kurnazdır.

Tam bu sırada Vinverra beliriyor, yaşlı kadın adına onu aramaktadır, yerden bir taş almak için eğiliyor, Nando sıçrayıp kaçıyor.

En sıcak saatler onlar için geçmişti bile; kuru ot almaya gidiyorlardı, bense uyuyordum. Uyandığımda karşımdaki tepe gölgede kalmıştı, güneş yana geçmişti çünkü. Araba avluya giriyor, upuzun gölgesiyle ve otun üstünde Gisella ve Miliota'yla. Sonra Talino geliyor önüme, yüzü kıpkırmızı, tıraş olmuş, ceketi kolunda, ayakkabıları ayağında. "Monticello'ya gidiyoruz. Kâğıdı teslim etmeye gidiyorum."

"Ben de geliyorum, sigara alırım."

Kapıda Vinverra niçin Toscano içmediğimi soruyor bana. Onda olduğunu, verebileceğini söylüyor. "Olmaz," diyorum, "çalıştım. Lütfeder misiniz?" Sonunda on liret veriyor ve önümüzde sıçrayan köpekle yola çıkıyoruz.

"Dikkatli olun!" diye haykırıyor yaşlı adam.

Talino da köpek gibi neşeliydi. Taşlara tekme atıyor, ıslık çalıyordu. Gisella’nın biraz ona benzediğini düşünmek öfkelendiriyordu beni.

Ağaçların altına geldiğimiz zaman Talino sakinleşiyor ve konuşmaya başlıyor. O zaman.kiminle yattığını soruyorum ona. Kimse olmadığını söylüyor Talino ve çobanlık yaptığı zamanların daha iyi olduğunu, çünkü o zamanlar Ginia diye bir kız olduğunu ve ineklerle geldiğini.

"Şimdi nerede peki?"

"Eh, o tepelerde."

"Güzel bacıların var," diyorum. "Monticello’daki bütün kızlar böyle güzel mi?"

Ama Bra’lı kızların daha güzel olduğunu söylüyor o.

"Burada nasıl tanışıyorsunuz?" diye soruyorum. "Durmadan çalışıyorsunuz."

Ağustos Meryemi şenliklerine gittiklerini söylüyor; çalgıcılar geldiği zaman; sonra, buğday dövülürken, harmanda, bağbozumunda içilir ve herkes dilediği gibi konuşurdu, bütün çiftliklerde.

"Öyleyse bu yaz eğleneceğiz, desene."

Evet diyor Talino, sonra yan yan bakıyor.

"Gece gündüz seninle birlikte olacağımı sanıyorsan," diyorum, "üç kişiyle çift olmaz."

"Çiftlikten çıkmak hiç gerekli değil," diyor Talino, "biriyle konuşmak için. Pina hoşuna gitmiyor mu?"

"Hangi Pina?"

"Benimki."

Ona bakıyorum, hiç de aptal gibi görünmüyor gözüme. Yeniden bakıyor ve beklediğini görüyorum.

"O mu gönderdi seni?"

"Miliota söyledi bana."

O zaman son sigaramı yakıyorum, çünkü sigara içerken daha iyi anlaşılıyor. Ama Talino ben sigara içerken susuyor, hiçbir şey söylemiyor.

"Pina şu şehla bakan mı?"

"Evet."

"Başka şey için değil, ama ben evlenmek istemiyorum."

"Ne yapalım!" diyor Talino. "Konuş, ne olur sanki, evlenmek şart değil ya."

Bu arada ağaçların arasından çıplak tepenin doruğunu görüyorum ve tırmanmaya başlıyoruz.

"Daha uzak mı?"

"Çok az kaldı."

"Konuşan var mı hiç, bacılarınla?" diye soruyorum önden yürüyen Talino'ya.

Talino durup beni bekliyor, "Gisella, Prato'dan Ernesto ile konuşuyordu."

"Ama Pratolularla kavgalı değil misiniz siz?"

"Eskiden konuşuyordu," diyor Talino, ağır bir sesle. Harman makinesini Pratolu Ernesto'nun almak istediğini, ama Adele ile Pietro'nun Vinverra'yı onlar için uygun olduğuna inandırdıklarını anlatıyor. Şimdi Pratolular buğdaylarını bizim makineyle dövmek zorundaydılar ve buna ölümüne bozuluyorlardı.

"Prato çiftliği nerde?"

Ovanın dibindeydi, şu ağaçların arkasında.

"Ya Pratolu Ernesto ile karşılaşırsan, seninle bir alıp veremediği var mı?"

"Evet, ama bana dokunmaz, çünkü Gisella'yla evlenmek istiyor."

Durup, "Alçak piçin tekisin sen," diyorum. "Grangia'yı yakanın sen olduğunu niçin Torino'da söylemedin bana?"

"Söyleseydim benimle gelmezdin."

Bir daha duruyorum. "Seninle evlenmiş değilim. Yarın gidiyorum."

"Nereye?"

"Elektrik santralına," diye yanıtlamak isterdim, ama sonra düşününce bunu da onun uydurmalarından biri olduğunu anlıyor ve o Berto'nun Talino'ya nasıl ters ters baktığını anımsıyorum, elektrik santralından söz ettiğinde.

"Sakin ol, Berto," diyor Talino, suç ortağıymışım gibi, "Torino'da bile bir işin yok, üstelik Torino buraya uzak. Burada rahatın yerinde, para kazanıyorsun ve göreceksin hoşuna gidecek."

Köye girerken güneş tam karşımızdaydı ve evleri göremiyorduk. Kızgınlığımdan, Talino'ya, "Sen kâğıdınla kışlaya git ve nerede tütün satıldığını göster bana," diyorum. Talino gülüyor, kapılarda duran şuna buna selam vermeye başlıyor, ben arkasından yürüyorum. Bir meyhane, bir kunduracı, pis ve dar sokaklar görüyorum, serin bir duvar dibi bulup oturuyorum, "Çabuk ol, seni burada bekliyorum," diyorum ona. Tam tepenin kıyısındaydım ve tepe görünmüyordu, tam tersine ova görünüyordu,

güneş altında uyuyordu sanki. İyi tırmanmıştık, çünkü, ilerlerde, bahse girerim, Torino’ya kadar görünürdü. Uzaklarda dağlar vardı.

Ayağımın dibinde bir bahçedeki manolyaların tepe dalları vardı. Yaprakların arasından sesler duyuyor ve bir beyazlık görüyordum, hâlâ şimdi bile soruyordum kendi kendime, oralarda birinin villası olması mümkün mü diye. Kırmızı ve temiz bir dam parçası da görünüyordu, nerdeyse ağaçlardan birine atlayıp aşağı inecektim, aşağı inip kim varsa karşısına çıkacaktım. Aşağıdan gelen ses, kadın sesiydi.

Tersine, ovaya bakıyor ve düşünüyordum: "Torino falan değil. Kim bilir nerede Torino?"

"Hayır, Torino değil," diyor koşarak gelen ve duvara yaslanan bir çocuk. "Bra tepesi."

Her şeyi hızla gözden geçiriyorum o zaman, kırları, ağaç ve köy lekelerini, bulutları, duvarın tuğlalarını ve yineleyip duruyorum kendi kendime: "Amma yol gelmişsin. Zahmetine de değiyor ya!"

Talino dönünce ona bakıyorum. "Yeniden içeri aldılar herhalde diyordum."

Oysa gülüyor, söylemek istediğimi anlamıyor çünkü. Susayıp susamadığımı soruyor bana. "Susadım, tabii." Bunun üzerine gazoz içmeye gidiyoruz. İyi gazoz. "Önce sigaralar." Bir daha yapmazdı bunu bana. Beş paket, on liret; bir kuruşum bile kalmıyor böylece.

"Gidelim artık. Parayı ver."

Talino ise durup, ocağını kurmuş, bir tekerleğe demir geçirmek için kazıklarını yere dikmiş olan arabacı ustasıyla şakalaşmaya başlıyor. Arabacı sarışın ama ondan daha enliydi, buz taşıyanlarınkine benzeyen deri önlüğüyle. Bir de çırağı vardı, ocağı körüklüyordu. Bir çınar ağacına dayanıp göğe bakıyorum. Çınarların arasında lambalar olduğunu görüyorum.

"Yakıyorlar mı acaba?" diyorum.

"Tabii, burada elektriğimiz var," diyor sarışın. "Dinamonun sesini duymuyor musunuz?"

"Değirmen sanmıştım. İş de var mı, peki?"

"İş var, ama para yok. Talino çiftliklerine alıncaya kadar, elektrik para getirmez."

"Yazın ay var; nasıl olsa görünüyor," diyor Talino.

İkisi de sırıtıyor o zaman ve çırak ocağa boş veriyor. Ben sigaramı ocağın kömürlerinden yakıyor ve onların yaptıkları aptallıkları seyrediyorum. Bu arada gece oluyordu.

Yoldan indiğimizde hava serinlemişti hiç olmazsa ve bu kırlarda henüz göremediğim ayın nerede olduğunu düşünüyordum hâlâ. Ağaçların arasından bizim tepe gözüküyordu, hava su gibi serindi.

"Talino," diye soruyorum, "Grangia’yı yaktığında ay yok muydu?"

Tam bu anda bir şeyin dörtnala geldiğini duyuyoruz, arkamızdan biri kovalıyordu sanki ve Talino sıçrıyor, gülüyor, sonra, gelenin köpek olduğunu görüyoruz.

"Sana bekçilik etsin diye mi getirdin onu?" diye soruyorum. "Benim de köpeğin gibi bekçilik edeceğimi mi sanıyorsun sana?"

Talino, yürürken, bir öküz gibi, o iri gözlerini bana dikiyor bir an. Gülüyor mu, yoksa anlamıyor mu, anlaşılmıyordu. Sonra, "Ben sana bekçilik etmiyorum," diyor.

Ağaçların altına geliyoruz. Yol genişti, ama kimse geçmiyordu. Gece oluyordu.

"Ay ne zaman çıkıyor?"

"Daha var," diyor Talino. Sonra, "O piç. Beklemediğim bir anda çıktı ve kuyuya doğru koşarken gördü beni. O da, herkese anlatan bacısı da piç."

"Kim, herkese anlatan?"

"Gisella, evden birinin biçilmiş tarlaya doğru koştuğunu gördü ve ben olduğumu söyledi hemen."

"Ama sendin, değil miydin yoksa?"

"Peki o ne yapıyordu gece vakti samanın içinde?"

Talino yüksek sesle konuşuyordu, henüz ortalık aydınlıktı çünkü, ama sonra, gece olmuş gibi çevresine bakınarak bitirdi sözünü. "Gisella konuştuysa nedenini kendi bilir," diyorum o zaman, kuru kuru, "ama sen, öğrenebilir miyim, niçin yaktın Grangia’yı?"

"Grangia’yı mı?" Gülmeye başladı. "Çünkü Rico ağustosböceği yer ve herkes arkasından gülüyor."

"Peki Pratoluların ne ilgisi var bu işle?"

"Hiç," diyor, "hiçbir ilgileri yok."

Sonra dar yokuş yola varıyor ve gülüşler işitiyoruz. Talino duruyor, bir taş alıp böğürtlenlere fırlatıyor. Ama tam o anda ağaçların altında Gisella ile Miliota çıkıyor ve uzakta başka bir kadın sesinin umutsuzca seslendiğini duyuyorum, gece çoktan olmuş gibi.

"Ne istiyorsunuz?" diyor Talino.

Ne istedikleri anlaşılıyordu ve Gisella çayırın başındaki o sese öfkesinden tırmığı toprağa saplıyor.

Talino, "Babam nerede?" diyor.

Esmer ile beyaz, yüzüne karşı gülüyorlar, Gisella ise omuz silkiyor. Sonra bir çuval gibi otlara bırakıyor kendini, ama bacaklarını örtüyor. Miliota, arkada ayakta, bizi bekliyor. "Ernesto geldi," diyor biz yaklaşınca, "buğdayı ne zaman döveceğimizi soruyordu."

"Nerede şimdi?"

"Babamla harman yerine gittiler..."

Talino bana bakıyor, donuk donuk, sonra gözü Gisella'ya takılıyor ve "Ne var?" diyor ona.

Gisella yerinden kımıldamıyor, Miliota ise, "Beni tutamazsın," diyerek koşmaya başlıyor. Gisella, "Yakalarsan sana bir şey söyleyecek," diyor Talino'ya.

Sövmeye başlamış olan Talino, Miliota'nın üstüne atlıyor ve yere yuvarlanıyorlar. Miliota hendeğe doğru sürüklüyor onu: Güreşiyorlarsa hangisi kazanıyordu bilmiyorum. Ama Miliota haykırmaya, tekmeler savurmaya başlıyor; çünkü sonunda dikenlerin üstüne düşmüşlerdi ve giysisi yırtılmış olarak kalkıyor.

"Kadınlara böyle mi davranılır?" diyorum bana bakan Gisella'ya.

"Ona böyle davranılır... Bu akşam size bir şey söyleyeceğim, kuyuda bekleyin."

"Hangi kuyu?"

"Arkadaki... sarnıç."

Sonra otların üzerine oturup babaları çağırıncaya kadar şakalaştık; Talino, Ernesto ile kimin geldiğini, onunla konuşup konuşmadıklarını öğrenmek istiyordu. Kızlarsa dalga geçiyorlardı onunla, fısıldayarak konuşunca daha iyi duyulan kalın sesiyle Miliota bile.

Arada bir Pina arabadan sesleniyordu, yitik bir ruh gibi.

"Ondan kaçtınız mı?" diye soruyor Talino.

Gisella, "Gelmedi çünkü utanıyordu," diye atılıyor, ağzı tümüyle istek, saçları gözlerine düşmüş, bacakları açılmış. "Birisinden utanıyor."

"Herhalde bu yüzden," diyorum ben "hep başka yana bakıyor."

"Her şeyimi yırttın," diyordu Miliota, bir eli etekliğinin altında, "savaştan çıktım sanki. Bacaklarıma bakın."

"Böyle serin olur," diyorum. Gisella'yla birlikte gülüyoruz. "Dereye girseydiniz daha çok açardınız."

"Biz dereye değil, ot yığınlarına giriyoruz," diyordu Miliota.

"Niçin gece yüklemiyorsunuz otları? Daha serin olurdu."

Talino da, "Gece Pina da utanmazdı," diye sırıtıyor.

"Ama dün gece boğucu bir sıcak vardı, ay bile görünmüyordu."

"Bu gece görünecek, hem bakın ne güzel serinlik olacak," diye haykırıyor Gisella. "Kim bilir ne güzel serinlik!"

Sonra gülüyoruz, Pina'nın "Oh, Gisella!" diye seslendiğini duyuyoruz. Gisella: "Bu salak amma bağırıyor, babam duyacak," diyor; kalkıyoruz, kızlar çayırda uzaklaşıyorlar, biz de eve doğru çıkıyoruz:

Gece bir türlü olmuyordu o akşam, yaşlı kadın elma odasında buluyor beni, kim olduğumu soruyor, çünkü içerde iyi görmüyordu artık. Kızının elmalarından birini yediğimi söylüyorum ona, izniyle, ağzımın pasını temizlemek için. Gerçekten kurumuş bir elmaya benzeyen kadın pencereye koşup avluya bakıyor, sonra beni daha iyi görmeye çalışıyor, bir şeyler homurdanıp duruyor. "Pietro yok," diyor, "siz buradasınız, Pietro yok. Tanrı aşkına. Kardeş gibisiniz. Talino birbirinize yardım ettiğinizi söyledi bana. Ne felaket geldi başımıza."

"Hangi felaket?"

İhtiyar kadın çenesini kaldırıp elimden tutuyor. "Tanrı aşkına," diyor, "Tanrı aşkına."

Ağladığını görüyorum sonra, ne yapacağımı bilemiyorum.

"Üzülmeyin, bir şey değil," diyorum yalnızca.

"Kimseye rastlamadınız mı? Kimseye rastlamamaya dikkat edin. Yalnız bırakmayın Talino'yu..."

"Koca adam o," diyorum.

"Asıl bunun için. Küçük bir çocukmuş gibi şaka yapar o, başkalarının da olduğunu düşünmez bile, insanların konuştuğunu..."

Ahmaktı yani: bildiğim şey. Alçak olduğunu söylemiyordu ama yaşlı kadın. Akşam yemeğinde bırakıyorum onları Ernesto'dan konuşsunlar, ben

Pina’yı inceliyorum. Gisella’ya ise hiçbir şey yokmuş gibi davranıyordum. Beslemeye benziyordu Pina ve bereket gözünü tabağından kaldırmıyordu. Topuz gibi bir şeydi: kadın değil sanki boğa. Şu benimle sevişmek önerisi hoşuma gidiyordu; hiç olmazsa Miliota olsaydı, bir şeyler biliyordu o; ama Miliota’nın beline sarılınca da kolunu kırabilirdi insan. Adele’yle evlenmiş olan Pietro’yu düşünüyorum; ya çoktan kolunu kırmış olmalıydı, ya da dev gibi güçlüydü.

Gisella, evet, o uygundu: Çuvalla yastık kadar fark vardı aralarında, mayo bile giyebilirdi. Düşünüyordum da, karşıma ilk o çıkmıştı: Görülüyor ki insanın gövdesi de seçiyor ve konuşmaksızın anlıyor.

Onu çiftlikte mayoyla dolaşırken görmek düşüncesi beni güldürüyor, gülerek yiyordum; Gisella da bana bakıyordu. Sonra, direğin üstünde terliyordum, yemek üstü oturması bir türlü bitmiyordu çünkü, loş bir yerde oturmuş konuşmalarını dinliyordum, yaşlı Vinverra iki kez esnemişti, ama Adele’nin lafı tükenmek bilmiyordu. Konuşmaya en küçükler, hatta çevredeki çayırların tüm ağustosböcekleri bile karışıyordu.

O gece bulutluydu, çakan yaz şimşekleri havada pencerelere benziyordu. Adele hâlâ bir şeyler anlatıyor, arada bir de Talino’nun kalın sesi ona eşlik ediyordu.

"Ernesto, makine ustamız olup olmadığını görmek istedi," diyorlardı.

"Herkes kendi işine baksın," diye yanıtlıyordu yaşlı adam.

"Ama o işini biliyor mu?"

"Talino’nun başka bir makine ustasıyla dönmesine izin verdiği için ne pişmandır kim bilir."

Bunun üzerine ayağa kalkıp, "Dönmesine izin verdiyse, geri de gönderebilir," diyorum.

"Onu gönderebilir belki, ama sizi değil," diyor Adele.

"Daha iyi ya."

Köpekler haykırışmaya başlıyor sonra: "Grangia’nın üzerinde ay doğdu," diyor Gisella ve Tanrı’nın izniyle yatmaya gidiyoruz.

"Sen yukarı çık, ben oraya kadar gidip döneceğim," diyorum Talino’ya. Gerçekten ay vardı, sıcak renkli, ağır bir ay. Sarnıca giderken, biçilmiş tarlanın yangın gecesi uzun, olgun buğdaylarla kaplı olduğunu ve Talino’yu o buğdayların ortasında gördüklerine göre, beni haydi haydi görebileceklerini düşünüyordum. O konuştuğumuz ağaçların altına çağıramaz mıydı sanki?

Kuyu, tam yolun kıyısında, alçak yuvarlak bir duvardı; daha ilerde tepeyi kapatan bir öbek saz vardı. "Yoldan gelecek ve sazların oraya gideceğiz," diyordum. Görülmemek için kuyu duvarının arkasında yere atıyorum kendimi ve altımda taşları duyumsuyorum. "Hele gelsin, nerede ot olduğunu bilir o; hepsi bilirler," ve bir şey yapmış olmak için bir sigara yakıyorum.

Böyle yere yakın olmak hoştu, çünkü yıldızdan çok ağustosböceği vardı ve arada bir de tepede köpekler havlıyordu. Çevremde biri olsa, bu karanlıkta geldiğini duyumsayamazdım. Yolun ötesinde sazlar hışırdıyordu. Gece korkunun serinlikten doğduğunu düşünüyordum hep, ama burası sıcaktı ve ben yine de korkuyordum. Hiç olmazsa Talino'nun beni aramaya çıkmayacağına güvenebilseydim diye düşünüyordum: sonra "Budalasın. Gündüz çıkmaktan bile korkuyor o," diyordum kendi kendime.

"Ya Berto," diyor bir ses, *"ya Talino'nun değil, senin peindelerse?"*

"Kim?" diyorum, "evleri ben yakmadım, Ernesto'nun yüzündense, makine ustasının o olduğunu da söylememişlerdi bana."

Sonra, bu kadar budala olduğum için öfkeleniyorum, ağustos böceklerini dinliyorum, hiçbir şey söylemiyorum artık. Gisella gelmese diye düşünüyorum, hak ettin bunu; bir kadın o ve tabii gece çıkmaması gerekir. Biçilmiş tarlada biraz rüzgâr vardı, ama sigaranın dumanını bile dağıtmayacak kadar tembel bir rüzgârdı; yalnızca bir soluk kadar serinletiyor ve köpeklerin seslerini taşıyordu. Bir ara bizimkinin de havlamaya başladığını duyuyorum harman yerinden doğru.

"Gisella olsaydı, oynardı onunla," diyorum sonra, "lanet olası ay."

O zaman Gisella'nın bana ne demek istediğini düşünmeye başlıyorum ve nereye kadar izin vereceğini. "Burada, ay ışığında istemeyecek," diyordum; "hem ya yalnızca konuşmak isterse?" Gülüyordum sonra, memeye benzeyen tepeden söz ederek çabucak sadede geleceğimi düşünerek.

Bekleyip duruyorum ve ay yükseliyordu. Başımı topraktan kaldırmıyor, köpek seslerinin kayalardaki titreşimlerini bile duyumsuyordum. Ağustosböcekleri öyle yüksek perdeden ötüyorlardı ki artık işitmiyordum bile. Hiç kımıldamıyordum ve sigaram elimden düştü. Kim gelirse gelsin, sevinirdim diye düşünüyordum.

"Cesaretimi sınamak için bekletmiş olmasın beni?" diyorum ve bunun üzerine sıçrayıp kalkıyor, kuyunun üzerine oturuyorum, çünkü birden Gisella'nın harman yerinden bakınca kimseyi görmezse gelmeyeceği

gelmişti aklıma. Ayağa kalkıyorum ve yüzüme çekidüzen vermek için, gülmeye başlıyorum.

Durmadan gülüyorum ve sonunda çıldırmamak için kesiyorum gülmeyi. Biçilmiş tarladan biri gülerek karşılık vermişti, ama Gisella değildi bu: Bir hayvan sesiydi, yaşlı bir kadın sesine benziyordu, insanın dişlerini birbirine çarptıracak bir ses. Ter içinde kalıyorum. Sonra, biçilmiş tarlanın ortasında durduğunu görüyorum onun, ağır devinimli, kapkara bir şey ve yine gülüyor, kendi kendine.

Bir keçiydi bu. Duvara dayanıp oturuyor, ona bakıyor, bakıyorum, tam üstüme doğru geliyordu çünkü. Bereket Gisella burada değildi ve beni görmüyordu. Keçi üç metre uzakta durup bana bakıyor; sonra dönüp koşmaya başlıyor ve bir dağkeçisi gibi sazların arasına dalıyor. Biraz hışırtı, sonra sessizlik.

"Berto, git saklan," diyorum dört yana bakınarak. "Ya Talino görseydi seni?"

Sakinleşmiştim şimdi, kanım çekilmiş gibi. Ama Gisella gelmiyordu, sigara yakıyor, içiyordum; biçilmiş tarla ayın durumuna göre bir aydınlık, bir karanlık oluyordu; rüzgâr çıktı, sazlar hışırdamaya, ağustosböcekleriyle yarışmaya başlamışlardı, bütün köpekler uyumuştu. Benim de uykum geliyordu artık. Sonra bulutlar çekiliyor ve her yan bir ay ışığı denizine dönüyor. Öyle ki çiftlik evinin arkasında Monticello’nun esmer meme başı görünüyordu. Bu kez öfkemden gülüyorum ve Gisella’nın da benimle alay ettiğini başından beri bildiğim sonucuna varıyorum. "Burası Talino’nun köyü, Berto. Belki de Talino’yla anlaşmıştı ve sen burada onları güldürüyorsun." izmariti atıp yürümeye başlıyorum.

"Acaba akşam yemeğinden öncesi için miydi?" diye düşünüyorum. "Bu gece dedi ama." insan başladı mı bir daha durmuyor. ‘Talino söylemişti sana,’ diye düşünüyorum, ‘başkasıyla seviştiğini, sen rahatsız ediyordun, o da ötekiyle buluşmak için seni uzaklaştırdı. Böylesi en iyisi,’ diyordum, ‘hiç olmazsa konuşmaz.’

Köpeği uyandırmamak için evin çevresinden dolaşıyor ve avludan geçmek istiyordum. Burası karanlıktı, ay ışığı girmiyordu ve ahırın arkasındaki kemer altına saklanan biri rahatlıkla boğazlayabilirdi beni. Arkamda kimse olup olmadığına bakmak için avludan geçiyor ve ahırın merdivenlerine çıkıyorum. İçerden ipin gerildiğini duyumsuyorum. Sonra

kapı açılıyor ve Gisella çıkıyor karşıma, neredeyse haykırıyordum. İçeri itiyor beni, kapıyı sırtıyla kapıyor, kemerin merdiven altında kalıyoruz öyle.

"Sus," diye ağzımı kapıyor. "Talino üç saattir bekliyor."

"Ben beklemiyor muyum?" diyorum, belinden kavrayarak.

Yalınayak olduğunu duyuyorum, kuru otun kokusunu. O konuşmak istiyordu, ama ben bırakmıyordum. Biraz karşı koyuyor, bir yandan da, "Ya babam gelirse, ya babam gelirse," deyip duruyordu.

"Herkes uyanık mı bu evde? Benimle konuşmak istiyor muydun, istemiyor muydun?"

O zaman Gisella kendisini otun üzerine sürüklememe izin verdi, yavaş olmamı söylüyordu bir yandan, ama ayakta kaldı. Öyle karanlıktı ki yalnızca terini duyumsuyordum. "Niçin gelmedin sarnıca," diyorum, "korktun, ha?"

"Talino biçilmiş tarlayı gözlüyor," diyor. "Harman yerine çıkamazdım. Ama niçin sen diyorsun bana?"

"Gece sen denir..."

"Hayır, hayır," diyordu, "bırak beni, gideyim. Yalnızca görmek istiyordum seni. Çok geç oldu."

"Ne söylemek istiyordun bana?"

"Hiç. Talino yukarda bizi dinliyor. Yarın konuşuruz, yarın..."

Beni otların üstüne itip kaçıyor. Bırakıyorum gitsin, sonra sövüyorum arkasından, ama öfkesiz. Çünkü çok karanlıktı ve yatmaktan çok çıplak görmek istiyordum onu ve başka bir zaman daha eğlenceli olabilirdi. Sonra, bir kez geldiğine göre...

Yukarda Talino uyur gibi yapıyor çıktığımda, şiltenin üzerine uzanmış, üstünde yalnızca pantolonu var. Durup göğsüne bakarken düşünüyordum: "Sen Gisella olsaydın daha iyiydi." Biraz ay ışığı giriyordu içeri, beyaz tenini görüyordum, Gisella’mn teninin böyle olması olanaksızdı.

"Salak," diyorum, "böyle açık yatarsan nezle olursun." Doğruluyor bunun üzerine. "Bunaldıysan," diyorum, "çık da biraz dolaş."

"Nerden geliyorsun?" diyor. "Bir keçi kaçtı, biliyor musun?"

"Sazlıklarda gördüm. Git de yakala, git."

Gülmediği zaman öyle bakıyordu ki bir tekeye benziyordu.

"Sazlıklara mı gittin? Ne yapmaya?"

"Dolaşmaya. Rico bıçağıyla kafanı kesmek için bekliyor mu, diye bakmaya. Onu gördüm, seni beklediğini söyledi bana, sonra keçiyi

yakaladı."

"Sahi mi?" diye soruyor.

O uğursuz keçi yüzünden Vinverra uyandırdı bizi ve hiç de hevesli olmadığım halde güneşin doğuşunu görmek zorunda kaldım. Bırakıyorum, haykırarak koşturuyorlar, Talino gidiyor, ahırda tartıştıklarını duyuyorum, ama Talino benim keçiyi gördüğümü söylemiyor, yalnızca tepeden yana gitmiş olmalı diyor. Kemerin altında, serin sabah güneşinde sigara içerken düşünüyordum: Şimdi fıçıda yıkanırım, sonra kahvaltı ederim, sonra Gisella'yla konuşurum, sonra kırlarda dolaşırım; Talino'suz yazlıkta gibi olacak.

Mutfağa girdiğimde, Adele ile Gisella'yı içerde dolaşır buluyorum, yaşlı kadınsa odalara çıkan merdivenden ayaklarının kapkara tırnaklarının üstünde sıçrayarak iniyordu, bir şarkı söylemesi eksikti.

"Bu gece sarnıçta gördüm onu," diyorum Gisella'nın duyması için. "Otlasın diye salıverdiğinizi sanmıştım."

Yaşlı kadın keçinin başına bir şey gelirse sütünün kesileceğini bağırıyor. Ama Adele, "Meraklanmayın anne, aramaya gittiler," diyordu. Tam bu sırada Nando ile bir küçüğü ortaya çıkıyor ve yaşlı kadın bunları haşlamaya başlıyor: "Serseriler siz de, peyniri yemesi hoşunuza gidiyor ama, gidip siz de arayın bakayım."

Ben, Adele ve Gisella gülerek bakışıyoruz ve Adele, "Böyle bağırırsanız beni de korkutursunuz, benim de sütüm kesilir," diyordu ve ateşi göstererek gülüyor, bize bakarak ve böyle yüzüne ateş vurmuş olarak biraz daha yaşlı bir Gisella'ya benziyordu. "Gerçekten kız kardeş," diyordum, "ama ilk çocukta bitiyor bu."

Sonra Gisella'nın ahıra gitmek için tahta kovayı aldığını görüyor, ayağa kalkıp "Ben de aramaya gidiyorum o hayvanı," diyorum. Ama iki bacaksız peşimizden geliyor, ahırın kapısında bizimle birlikte duruyorlar. Gisella kovayı ineklerden birinin altına koyup sağmaya başlıyor, ineğin memesini kendi memesi gibi tutuyordu. Onu böyle eğilmiş görmek iştahlandırıyordu insanı.

"Baksana," diyorum Nando'ya, "baban nasıl bağırıyor! Git, sen de ara keçiyi!"

"Peki, makineyi temizletecek misin sonra?"

"Sonra da sigara vereceğim."

Nando yanındakini alıp uzaklaşınca, Gisella'nın bana bakmasını bekliyorum.

"Bu gece burada buluşalım," diyorum.

"Ne yapmak için?" diye soruyor.

"Konuşmak için."

"Yarın pazar," diyor Gisella.

"Ne olmuş yani pazarsa?"

"Monticello'ya ayine gidiyor musunuz?"

"Ötekiler giderse ben kalırım."

Gisella anlamlı anlamlı gülmeye ve başını sallamaya başlıyor.

Gözlerimi ona dikiyorum. Onunkinden daha anlamlı bir bakışla. "Bu akşam gidiyorum," diyorum. "Sonra çayırın sonunda beklerim seni, yalnız gel."

"Prato'dan korkmuyor musunuz?" diyor anlamaz görünerek.

"Sarnıçtan korkmadım," diye karşılık veriyorum. Uzun uzun bakıyor bana.

Sonra Pina keçiyle birlikte geliyor, ikisi de kapkara ve kir içindeydi, korkmuş gözleriyle. Nando, fındıklıkta bulduk, diye bağırarak önden koşuyordu; Vinverra daha önce bulamadıkları için kızlara bozuldu. Harman yerinde Vinverra ile kaldık, makineye bir kez daha bakmamı istiyordu; Vinverra, ipini nasıl kopardığını anlamak için keçinin burunduruğunu incelerken Nando bana bir keresinde hayvanları otlağa götürdüğünde dönmeyen keçiyi anlatıyordu. Aramış, seslenmiş, keçi karşılık vermiyor ama nasıl ağladığı duyuluyormuş; ertesi gün dönmüş, ama sağ sağ süt vermiyormuş, meğer bütün sütünü karayılan emmişmiş.

"Sesini çıkarmadan çek bakalım," diyerek sigaramı çocuğa uzatıyorum ve oğlan bir yandan çekiştirmeye başlarken makinenin durduğu sundurmaya doğru yollanıyor.

Sonunda çocukla yalnız kalınca harman makinesini baştan başa elden geçiriyorum, ama bu kez ciddi, çünkü o Pratoların Ernesto anlıyorsa, buğdayını dövdüğümüzde beni sınamaktan geri kalmayacaktı. Çiftliklerde bize nasıl davranırlardı, onu Nando'dan öğrendim. Her harmanın bir panayır gibi olduğunu, gelen gidenin belli olmadığını, eğlenildiğini, açık sofra kurulduğunu, akşamları bağbozumunda olduğu gibi şarkı söylenip içildiğini anlattı. Sundurmanın kapısından o tüylü doruğuyla Grangia Tepesi

görünüyordu ve yukardaki avlularda öğlen güneşinde motorla uğraşmanın fırında pişmekten beter olduğunu düşünmeye başlıyordum.

Tam bu sırada her zamanki gönülsüzlüğüyle Talino geliyordu ve iş olsun diye öküzlerin yattığı samanı altüst etmeye koyuluyor. Sonra kapıdan bize bağırıyor: "Nando orada mı?" Yanına gönderiyorum. O gün otlakta neler yapacağını anlatıyor Talino, çok geç kalırsa ya da yine bir keçiyi gevşek bağlarsa başına gelecek olduğunu söylüyor.

"Ama dün Gisella bağladı keçileri," diyor çocuk.

O zaman ben bağırıyorum: "Peki sen niye peşinden inip yakalamadın Talino, kaçtığını gördüğünde?"

Talino homurdanıyor, sonra, "Gisella piçi," diyor. Ahırın avluya bakan kapısının açıldığını ve Adele'nin, "En uyanık geldi," dediğini duyuyorum. Sonra öküzlerin kımıldandığını, bir tokat sesi, Nando'nun "Alçak!" diye bağırdığını ve Talino sövüyor.

Tiyatro gibiydi: Haykırarak Vinverra geliyor. Sundurmadan hep birden bağrıştıklarını duyuyorum. En öfkelisi Adele'ydi ve Talino'ya çatıyordu, çünkü yalnızken bulutlarda gezdiklerini ve şimdi bir keçi yüzünden bunca gürültü çıktığını söylüyordu. Sonra konuşma değişiyor ve sazlıkta gördüğüm halde yakalamadığım için bana çatmaya başlıyor Talino. Ne yapıyordum o saatte sazlıkta?

O zaman paçavrayı atıp ileriye, kapıya çıkıyorum. Talino'ya, hepsine bakıyorum. Vinverra samanı altüst etmek için yabaya el atıyor, ama daha önce beni duyuyorlar. Yalnızca! "Açık konuşalım," diyorum. "Orada bir makine var. Makine için buradayım ben; ne sana, ne de senden uyanık hayvanlarına bekçilik etmek için. Sıktığının farkında değil misin? Git evleri yak sen. Kimse keçi değil burada, sana nereye gittiğinin, ne yaptığının hesabını vermek zorunda değil."

Kızlar, tarlaya gitmedikleri zaman, mutfağın arkasındaki mengene odasında oluyorlardı. Uzun bir odaydı burası, yer tuğla döşeli değildi, penceresizdi ve soğan, patates, kazma gibi şeylerle doluydu, içerde, insan sırtını kapıya dönünce, mahzen gibi karanlık oluyordu.

"Sizler nerede yatıyorsunuz?" diye soruyordum Pina’ ya, eşikte.

"Üst katta, buğday odalarında uyuyoruz."

"Ya çarşaf?" diyorum birer toprak kütlesine benzeyen ayaklarına bakarak.

Pina, bacaklarına baktığımı sanarak gözlerini kaçırıp dizlerini birleştiriyordu.

Sakin ol, sana dokunmam bile, diye düşünüyordum. "Yalınayak gezmek kokmayı önler," diyorum, "ama insanın ayakları irileşir ve derisi köseleye döner. Talino’nun sırtı bembeyaz. Sizinki değil mi?"

Ama o budala istediği gibi konuştuğumu bile anlamıyordu.

"Hiç bilmiyorum," diyor. "Sırtımızı göremeyiz ki!"

"Ama uyluklarınızı görebilirsiniz. Hiç görmediniz mi uyluklarınızı?"

Pina utançtan gülmeye başlıyor, ama bir kızarma belirtisi görünmüyordu. O topuz gibi gövdesiyle öfkelendiriyordu insanı. Bu evde kızarmasını bilen tek kadın Gisella’ydı.

"Siz hepiniz Talino’ya benziyorsunuz," diyorum laf olsun diye. "Talino’ya benzemeyen tek kişi Gisella."

"Gisella içimizde en beyazımızdır," diyor Pina, bir boğa gibi. Ama sonra duruyor, çünkü beni ilgilendiren tek şeyin bu olduğunu anlıyor. O zaman, daha büyük olan Miliota ile kendisinin evlenip evlenmeyeceklerini soruyorum. Ama o inatla hayır diyordu.

Tavukların yanından dönen Gisella konuştuğumuzu görüp biraz uzakta duruyor.

"Kadınlarda beyaz ten hiç güzel değil. Yanık bir renk gerekli diye düşünüyorum," diyordum ben.

Pina yakınındaki çuvaldan bir patates alıp soruyor:

"Böyle mi?"

"Daha yumuşak düşünüyorum," diyor ve yan gözle Gisella’ya bakıyorum. O gülüyor.

Gece olmadan çayırda görüşeceğimize söz vermişti Gisella. Gözleriyle bir yanıtlama biçimi vardı; Talino gibi, o da yakmış olabilirdi Grangia’yi. Bunu söylemedim ama daha önce, ahırda süt sağarken, ben de tutmuştum

ineğin memesini ve onun parmaklarını, birlikte çekiştirirken bir parça süt akmıştı. "Uslu dur," demişti kulağıma, gülerek.

Kapı açıktı ve her an biri gelebilirdi. Kalkıp bir sigara yakmıştım, yalınayak gezmek yüzünden kalınlaşan ayaklarına bakıyordum.

"Ayine gittiğin zaman çorap giyiyor musun?" diye sormuştum.

Bunun üzerine, Gisella bir balerin gibi bacaklarını uzatmıştı oturduğu yerden ve gözlerini benden ayırmadan.

"Böyle güzel değil mi?"

Bacağı esmer ama güçlüydü. "Eteğini yukarı çek," diyordum yerimden kımıldamadan, "dizden belli olur." O gülmeye başlamıştı, gözlerini gözlerime dikerek, içime işliyordu.

Şimdi beni Pina ile konuşurken yakalayan bir başkası olsa, neler yapardı kim bilir, ama o yapmamıştı, o beni anlıyordu.

"Daha sabahtan susadım," diyorum Pina'ya. "Güneş insanı nasıl pişiriyor!"

O kiraz kokan su mutfakta kovada duruyordu ve hepsi bir kepçeyle ondan içiyorlardı, Gisella da. Su boğazımdan aşağı inerken, sarmısak döven Adele o akşam Monticello'ya gidip gitmeyeceğimi soruyor.

"Yalnız mı?" diyor.

"Umarım."

"Akşam yollardan korkmuyor musunuz?"

"Talino değilim ben."

Adele'yi iyi göremiyordum, çünkü duman ve sabah güneşinden bir kuyu gibiydi mutfak; ama sesinden eğlendiğini anlıyorum. "Karşınıza birinin çıkmasını istiyorsanız, yemekten sonra hemen yola çıkın," diyor. "Çünkü sonra akşama kadar otun yığılması gerek ve hepimiz çalışacağız."

Kadınların gülerek konuşması sizi bir yana çekip öğüt vermesine benziyor.

Kepçeyi yerine koyup: "Evet, gideceğim ve sonra kızlara yardım etmek için vakitli döneceğim."

"Hiç zorunlu değilsiniz," diyor oysa.

"Zorunlu olduğum için çalışmıyorum."

Yemekte işler yolunda gitti. En küçüklerden biri, yaşlı kadının bacaklarının arasına girip onu elinde bir tabak çorbayla devirdi. Çocuk haykırıyordu ama kadın haşlanmıştı ve ortalık karıştı, böylece Gisella ile anlaşabildik. İstediği zaman bir budala olmayan Vinverra çocuğu

döveceğine, yalnızca, "Nineni öldürecekse Talino öldürecek, sen değil," dedi.

Yarım saat sonra Gisella'ya işareti çoktan vermiş, tepenin sonundaki ağaçların altında, Monticello yolunda yürüyordum. Kapalı bir odadaymış gibi sıcaktı hava ve canım sıkkın, düşünüyordum: 'Hem aynı evin içinde olsun, hem de böyle ormanlarda bekle.'

Talino'nun peşimden gelmesini isterdim, nerdeyse isteğim geçiyordu artık. Gece sabrederim diyordum kendi kendime, ama hiç olmazsa gündüz güvende duymalıydım kendimi. Durduğum yerden evi göremiyordum, yalnızca arabayı bekleyen son ot yığınları görülüyordu. Gisella'nın oradan çıkması gerekiyordu.

Nerdeyse hemen o an geldi, koşmadan ve yoldan aşağı sıçradı.

"Seni gördüler mi?" diyorum.

"Yatıyorlar."

Onu yakalayıp "Peki biz niye yapmayalım bunu?" diyorum.

Otlarda bir yer arayıp oturduk, Gisella kendisini öpmeme izin verdi ve bu arada, "Konuşalım, daha iyi," diyordu. "Ne üstüne?" diyorum dişlerimin üzerinden ve bu arada ellerim gövdesini arıyor.

Gisella istemiyordu ve "Niçin, niçin?" diyordu. "Çünkü yalnızız," diyorum ve birlikte kalkıyoruz.

Bir ağaca yaslanmıştım ve yolu görüyordum. Bir yaprak gölgesi bile kımıldamıyordu. "Biliyor musun, terliyoruz," diyorum. "Bir su olsa da girsek."

Gisella bana bakıyor, kızarıyor, çevresine bakınıyor ve sonra, "Elimizi çabuk tutarsak, bildiğim bir su var," diyor; sonra ağaçların arasına dalıyor, ben de arkasından. Hızlı gidiyordu, zaman zaman yalnızca bir bacağını görüyor ve soluğunu duyuyordum. Evet, sonunda yalnızız diye düşünüyordum ve memelerin ortasındayız. Arada bir, açık bir patikaya çıkıyorduk ama yalnızca ağaçlar ve sıcak gök görünüyordu: İki tepe yeterince yüksek değillerdi.

"Benimle geldiğini Adele'ye söyledin mi?" diye soruyorum yalnız.

Gisella durup beni bekliyor. Suyun gürültüsünü duyuyor ve ayaklarımın dibinde pırıltısını görüyorum. Gisella'nın arkasında gök yükseliyordu, çünkü burada bodur söğütlerden başka ağaç yoktu. Sonra dönüyor, onun güldüğünü ve otların üzerinde yuvarlandığını görüyorum. Üzerine atılıyorum, boğuşuyoruz.

Yattığı yerde bile koşar gibiydi ve bir deli gibi konuşuyordu, bir an bıraksam hemen bacaklarım kapıyordu. Ter içinde kalmıştı, bir dil gibi ıslaktı. "Monticello'dan gitmiyorum artık," diyordum ona, o benim saçlarımı çekerken.

Sonra başım memelerinin üzerinde, dinleniyoruz, kalbinin çarpışını duyuyorum. Benimki de çarpıyordu, ama o duyamazdı. Ağaç yapraklarının otlara değdiği bir çukurun içindeydik, gece gibi karanlıktı nerdeyse, güneş ağaçların üstünde kalmıştı. Kulak verince, suyun güneşin altında gürültüyle akışı duyuluyordu.

"Burada kimse görmez bizi," diyordum; "soyunup suya girelim."

Oysa başını kaldırmadan ellerimi tutuyor ve "Ağustosböcekleri görüyor bizi, duymuyor musun?" diyordu.

"Ağustosböceklerinden mi utanıyorsun, yoksa benden mi?"

O zaman kendini okşattırıyor, öyle yerde yatarken, alçak sesle bir şeyler söylüyor, gözlerini kapıyordu ve güneş otların üzerinde hızla ilerleyerek bacaklarına, beline kadar geldi. "Çok karanlık," diyordum ona ve o, kendisine bakmama izin veriyordu. Teni beyaz, eti sıkıydı, çok hoştu. Otlara bakıyormuş gibi, kaçamak bakıyordum ve o dizlerinin güneşte olduğunun farkında değildi.

"Oh Gisella, çocuk mu doğurdun?"

Birden sıçrayıp örtündü.

"O işaret ne? Yaralandın mı?"

"Ne o? Ne gördün?"

Şaşkınlaşmıştı, zavallı şeytan. "Önemli değil, Gisella," diyorum. "Otur şuraya, göster bana."

Örtünüyor ve kararsız, bana bakıyordu.

"Çocuğun oldu mu hiç, söyle?"

Bir süre sustuktan sonra, "Bir tırmığın üstüne düştüm," diye yanıtlıyor. "Gerçekten düştüm, yaralandım."

"Ernesto'nun tırmığı olmasın sakın bu?"

O zaman bakışını değiştirdi. "Gerçekten düştüm. On dört yaşımdaydım."

Öfkelenmeye başlamıştım. Ayağa fırlıyor ve ona bakıyorum. Örtünüyordu Gisella, o değildi artık.

"Ernesto ile konuşuyorduk dersem, bana inanır mısın? Ama yara tırmıktan oldu, ant içerim. Çocuk doğurmuş olsaydım yanımda olurdu."

Kötü bir şeyi kabul ettikleri zaman kadınlara sakın inanma, der hep Pieretto. Ama Gisella yarasını gösterdi bana, artık utanmıyordu: Yara, çocuk doğurmanın neden olduğu gibi bir kesik değildi, derin tırnak izlerine benziyordu.

"Kediyle mi oynadın?" diye gülüyorum.

"Çok kan kaybettim. Ölüyorum sandım," diyor elimi tutarak.

"Artık acımıyor mu?"

"Çok bastırırsan, acır." Yine gülüyordu. O zaman kalkıp bir sigara yakıyorum. "Peki, Ernesto ne diyor?"

Gisella bana bakıyor.

"Ernesto görmedi mi bunu? Konuştuğunuzu sen söyledin."

Gisella ayağa kalkmıştı artık. "Yalnızca konuşuyorduk," diyor. "Hiç dokunmadı bana, ne sanıyorsun?"

"Gisella," diyorum, "Gisella..."

Ona bakıyorum ve kıpkırmızı olduğunu görüyorum, zavallı şeytan, gözlerini benden ayıramıyordu. Tırmık ya da bıçak, benimle gelmişti ve gene gelecekti.

"Gisella, belki budalanın biriyim, ama önemi yok. Bırak beni göreyim, çünkü görmek hoşuma gidiyor."

Ama hemen toparlandık, çünkü vakit ilerlemişti ve dönmek istiyordu. Başka bir şeyden utanıyordu şimdi: Ağzını kulağıma dayayıp yaranın çirkin durup durmadığını soruyor. "Kim görecek?" diyorum. "Benim böyle hoşuma gidiyorsun."

"Ben suya girmiyorum, sen git," diyor; sonra, "ayrı ayrı dönsek iyi olur."

O gidip sesi kesildikten sonra, orada, güneşin altında öyle isteksiz kalıyorum ve bunun daha önce başkasıyla da olduğunu düşünüyordum. İnsanın artık kadın istemediği bir andır bu; ama, Michela ile yaptığım gibi çekip gitmek aklımın köşesinden bile geçmiyordu. Gisella daha doğal olduğu ve ayağa kalktığı anda bir erkek gibi bakıp hareket ettiği için olacak; vaktiyle o kanı kaybettiği zaman da böyle yapmış olmalıydı. Michela'ya dokunmuş olsaydım, nasıl yakınırdı kim bilir? Oysa "Çok bastırırsan acır," demişti, o kadar.

'Bu arada,' diye düşünüyordum, 'ikimizi de gözaltında tutan Talino'yu atlattım; hâlâ peşinde olan Ernesto'yu da atlattım; ama o beni atlatamadı, çünkü el değmemiş olduğuna inanmadığımı biliyor.' Hâlâ görür gibiydim onu o otların üstünde.

Aşağıdaki su Sangone’nin bir başka türlüsüydü, ama daha geniş ve daha sığdı. Yer yer kumluklar ve bodur salkım söğütler vardı içinde, karşı kıyıda değil, ortasında ve sonları gelmiyordu bir türlü. Ayakkabılarım elimde geçiyorum ama hiçbir yerde daha derin değil, o zaman soyunup atlar gibi yıkanıyorum. Dönüş yolunu da bilmiyordum. Küçük bir ağaçlığın arkasından Monticello Tepesi’ni görüyorum ve öte yana doğru yürüyorum, git git, kum yerini ota bırakıyor, tırmanmaya başlıyorum, ama kaybolmuştum. Yine de bu çukurdan çıkmak bile rahatlatıcı bir şeydi, çünkü ıslak taşların üstünde eğilip bükülmekten, kızgın kumun üstünde koşmaktan bıkmıştım. Burada birini istediğin gibi öldürebilirsin, diye düşünüyordum; kim bilir Gisella dönmüş müydü? Ama korkmayan tek kişiydi Gisella. Grangia ve Rico hakkında ne bildiğini sormak istiyordum o gün, ama unutmuştum.

Ayakta duramayacak kadar yorgundum, rastladığım ilk çayıra atıyorum kendimi, akasyaların gölgesine, tüm çayırı görüyordum, sonundaki ağaçları ve tertemiz göğü. Sigara içerken rüzgârın getirdiği köpek havlamalarını ve bazı konuşmalar duyuyorum.

"Prato Çiftliği olmasın?"

Yemyeşildi burada her yer, Talino’nun biçilmiş tarlalarına, kıyıya benzemiyordu. Daha sakin insanlar yaşıyor olmalı burada diye düşünüyordum, Grangia’da olduğu gibi güneş çarpmaz insanı burada. Kuyudan çekilen bir kovanın gıcırtısını duyuyordum, Gisella’yı düşünüyordum, karnım açtı, temiz havayı içime çekiyordum. Evde kiraz kokan su var diye düşünüyordum, susuzluğumu tutarsam hepsini bir dikişte içerim sonra.

Gisella ile evde beni o suyun beklediği düşünceleri arasında mutluydum ve "Talino alçağı! Göründüğün kadar budala değilsin sen!" diyordum.

Çiftlik evinin Ernesto’nun olduğunu kafama takmıştım ve o Bralı Berto’nun dediklerini anımsıyordum. Pratolar’ın jandarmalara tanıklığa gidecek mevsim değil dediklerini söylemişti. Yani Talino beni bir kez daha işletmediyse, Talino’yu ele veren Gisella’dan başkası değildi. Aklı başında biri olmalıydı bu Ernesto, makineden anladığına ve Gisella hoşuna gittiğine göre.

"Gitme oraya, böyle iyisin," diyordu bir ses. "Bir yılan yuvası orası. Anlatılanlardan çıkardığım kadarıyla bu Pratolu Ernesto makine ustasının

sen olduğunu çoktan öğrenmiştir ve kafası çalışıyorsa Gisella’dan hoşlandığını da biliyordur."

Ama, avluya girdiğimde, yalnızca bir kadınla karşılaşıyorum, daha ufak tefek bir Adele, oranın Prato Çiftliği olmadığını söylüyor bana ve tam tersine Prato’nun suyun ötesinde olduğunu: Nereden geliyordum?

"Torinolu makine ustası siz misiniz?"

Ondan içecek bir şey isteyince, köpeğe bağırarak beni mutfağa götürüyor. Dışarı bir sürü çocuk fırlıyor.

"Pazartesi yüzde yüz döveriz," diyordum ona ve o küçük gözleriyle bakarak Prato’ya niçin gitmek istediğimi soruyor bana. O zaman bu işin daha önce Prato’nun olduğunu duyduğumu söylüyor ve Prato ile Vinverra arasında bir tartışma olup olmadığını soruyorum ona.

Zoraki gibi gülüyor kadın. "Tartışma her zaman olur."

"Ben yalnızca kendimi ayarlamak için bilmek istiyordum."

İçerken ben kepçenin üstünden ona bakıyordum, o da bana.

"Bu Vinverralar’ı tanımıyorum," diyorum, "ama birçok şey duydum. Kimin sözü geçer o evde?"

"Size ne veriyorlar?"

"Yemek ve yatak... Niçin? Az mı?" diyorum. "Ernesto’ya ne kadar veriyorlardı?"

"Ernesto’nun malı var," diyor kadın, bana acınacak birine bakar gibi bakarak.

"Öyleyse kızları ödemiş olacak ücretini," diyorum o zaman.

"Daha kolay bir şey olamaz."

Ben öyle saf saf gülüyorum. "Evlenmek istediğini sanıyordum..."

"Kim? Ernesto mu? Vinverra bir kızını evlendirirse, bir işçi eksik tutmak için, damadını yanında çalıştırmak ister."

"Ya kızları çekip gitmek isterse?"

Ama kadın susmaya başlamıştı, bir amacım olduğunu anlamıştı çünkü. Bunun üzerine, dönüş yolunu sordum ona ve avludan çıkmadan tarif etti. Kadın, çocuklar ve köpek bir ağacın altında durmuş beni seyrediyorlar ve ben sapsarı eriklerin altında gidiyordum, çok canım çekiyordu, ama üstümdeki gözler yüzünden elimi süremiyordum. Gisella’ya şeftalilerle eriklerin nerede olduğunu sormalıyım ya da onunla birlikte bağa gitmeliyim diye düşünüyordum.

Ağaçların altında yürür ve hendeklerden atlarken, uzaklarda birinin şarkı söylediğini duyuyordum, tepeden gökle toprağın arasına yayılan sesler, rüzgârlı akşamlarda çalan bandoları anımsatıyordu. Bu köyde şarkı söyleyenler olduğunu bilmiyordum; görünürde kimse yoktu; peki, Gisella değilse kim olabilirdi? Sonunda, Grangia Tepesi'nin karşısına çıktığımda, gerçekten koca bir dağ etkisi bıraktı üzerimde. Ne çok bağ, biçilmiş tarla, ağaç vardı tüylü doruğun altında! Evet, insanlar da vardı. Bir haritaya benziyordu.

İhtiyar beni işçi gibi çalıştıracağını sanıyorsa, yanılıyordu. Kızlarından biriyle evlenmeye de gerek yoktu. Gisella, yıkanıp giyinirse Torino'ya uyabilirdi, ama o bile aşırı cahildi. Bilardosu bile olmayan bir köyde tutamazlardı beni. 'Beni Talino'nun yerine onunla yatırmasını söylemeliyim yaşlı adama,' diye düşünüyordum. 'O zaman düşünülebilirdi burada kalmak.'

Gök kapalıydı, bu gece de boğucu olacağa benziyordu.

O akşam kapının önünde kızlar bana takılıp duruyorlardı. Başı da Gisella çekiyordu.

O Pianalı gelinin makine ustalarından hoşlanmadığını, çünkü makine ustalarının oradan oraya dolaşan ve çalışmayı sevmeyen insanlar olduklarını söylüyordu. Hele kibar konuşan Torinolu makine ustalarına beş paralık değer vermiyorlardı Monticello'da. Gisella'nın Talino'yla işbirliği yapması ve Talino'nun da arada bir lafa karışması, Pina'ya takılması öfkelendiriyordu beni.

Bir an geliyor dayanamıyorum. "Evlenmek için gelmedim buraya, ama isteseydim, birisi parmaklarını da birlikte yerdi."

"Bilinmez," diye yanıtlıyor Gisella ve bana bakıyordu, Adele'nin Talino'yla alay ettiği zamanki halini anımsatıyordu, "Kim bilir kim yalardı parmaklarını."

"Yeni bir şey söylemiyorsunuz," diyor takkesini ikide bir giyip çıkaran, kafasını kaşıyıp duran Vinverra, iskemlesinden. "Yarın ekini döversiniz, sen Talino ötekilerle çuvalları yüklersiniz. Berto sana yardım edecek."

"Burada pazarları da mı çalışılıyor?"

"Gerekli olduğu zaman çalışılıyor. Makine hazır mı?"

"İsterseniz, şimdi."

Bu arada gök gürlüyor. "Göreceksiniz, baba, bu gece yağmur yağacak," diyor Miliota. "Sinekler sokuyor."

"Seni inek sanmış olmalılar," diyor Adele.

Yaşlı adam da, "Ekini biçtiğimize göre tabii yağacak," diye homurdanıyor.

"Bak, makine ustası banyo yaptığı için onu sokmuyorlar," diyordu bu arada Adele. "Ekini dövdükten sonra, bizim de gidip Piana'da yıkanmamıza izin vermeniz gerekecek, baba."

"Ama neleri var bu akşam?" diyorum Talino'ya. "Sineklerden daha kötüler bu akşam."

"Kadınlar," diye karşılık veriyor. "Kadınlar."

Toprağa oturmuştu, yüzü avluya dönüktü, çakan bir şimşeğin ışığında yüzünün tıpkı tutukevindeki gibi olduğunu görüyorum. Avluda çocuklar ateşböceği yakalıyor, en küçükler bağrışıyorlardı. Birden Talino çıldırmış gibi haykırıyor. Herkes duruyor. Yaşlı kadınla konuşan Gisella bile.

"Ne var şimdi?"

"Bırakın dinleyim," diyor Talino dişlerinin arasından "serseriler siz de, bırakın dinleyim."

Karanlık ve yaşlı adamın soluğu duyuluyor. Harman yerinden köpeğin sıçradığı. Sonra ağustosböcekleri. Küçük bir kız birkaç adım yürüyünce Talino sövüyor.

"Carolina, gebertirim seni."

"Dur," diyor Vinverra, "ne var, Talino?"

Herkes alçak sesle konuşuyor ve çocuklar gürültü etmeden avluyu boşaltıyorlardı. Bir an durup dinliyorum, sonra alçak sesle Nando'ya, "Yine bir keçisi mi kaçtı acaba?" diyorum.

Kızlar gülüyorlar, Talino hayvanlaşmış, dönüp korkunç gözlerle bakıyor bize, ama karanlıkta iyi görünmüyordu.

"Grangia'dan bir öksürük işitmiş olmalı," diyor Gisella.

Hepsi konuşuyordu, yaşlı kadın bile. "Gülün," diyordu Talino ayakta, sırtını duvara dayamış, "gülün, ama sen Gisella, Rico düşünmezse ben düşüneceğim bunu."

"Öyleyse gece olmadan düşün," diye karşılık veriyor Gisella, "çünkü Rico seni arıyor ve o işi yapanın sen olduğunu da biliyor. Rico jandarmalara da benzemez. Benimle konuştu zaten, bizimle bir alıp veremediği yok. Onun derdi seninle, çünkü seni gördü."

"Ne gördü?"

"Seni gördü."

"Kimi gördü? Söyleyen sensin, piç oğlu piç, yakalarsam geberteceğim seni."

O zaman Vinverra haykırmaya koyuluyor. Öyle bağırıyordu ki Adele bir engerek gibi kalkıp bebeğini uyandırdıkları için hepsine ilenmeye başlıyor. Ağlayıp ağlamadığını anlamak için bir an kulak kesiliyoruz bir an gece işitiliyor yalnızca şimşekleri ve ağustosböcekleriyle, sonra birden avlunun ötesinden bir ses yükseliyor; ya deli, ya da kadın sesi, uzun bir çığlık, sonra bitiyor ve köpek uyanıyor, çıldırıyor adeta.

Yerimize çakılmış gibi kalıyoruz, köpeğin susmasıyla birlikte o çığlık yeniden yükseliyor, bu kez ses açıktı ve:

"Talino alıyor! Onları Talino alıyor!" diyordu.

"Kimden?" diye haykırıyor o zaman Talino sokağa bir boğa gibi.

"Grangialı Rico'dan, Grangialı Rico'dan!" Bağıranlar kalabalıktı ve sarhoşa benzemiyorlardı; ama yaşlı Vinverra ayağa kalkmış, Talino'ya,

"Otur salak, içmiş bunlar, otur yerine, şimdi giderler," diyordu. Adele ise, "Bırakın bağırsın, nasıl olsa avludan çıkmıyor"; çocuklarsa kapıdaki yaşlı kadının çevresine toplaşmışlardı.

Kimsenin tutmadığıysa köpekti, evi titretiyordu harman yerinden. Ötekiler uzaklaştıktan sonra bile bir türlü sakinleşmiyordu. Berikiler köpeğe de karşılık verdiler, sonra Monticello'ya gittikleri anlaşıldı. "Bu gece herkes kafayı çekmiş," diyorum Vinverra'ya. Ama o ve Talino, Gisella'ya saldırmışlardı bile, Rico'yla gerçekten konuşup konuşmadığını, böyle bir şeyi ne zaman yaptığını öğrenmek istiyorlardı. "Delisin sen," diyorlardı. "Şeytanın dilisin sen. Kasten yapıyorsun."

Gisella'ysa Rico'nun istese bu saatte hepsini canlı canlı yakmış olacağını söyleyerek karşılık veriyordu. Talino yokken niçin bir şey yapmamıştı? Gerçekten, bir kez sazlıklardan geçmişti ve gerçekten konuşmuşlardı, yalnızca Talino'ya ödetmek istediğini söylemişti, çünkü onlar bir şey yapmamışlardı. Hayvanlığından kötülük yapan Talino gibi değildi o.

"Ağustosböceği yiyici," diye homurdanıyor Talino. Nando ya da biri kendini tutamayıp gülüyor.

"Anladın mı Talino?" diyorum ona, "dikkatli ol, alıp veremedikleri sensin."

O akşam Talino bir yudum bir şey içmek için mutfağa geçti, içtikçe yerinde duramaz oluyordu, ensesi yağmurda kalmış gibi terden ıslanmıştı. Babasıyla onu orada içer bırakıp yabaları kemer altına bırakmaya giden Gisella'nın önüne çıkıyorum. Yanımdan geçerken kokusunu içime çekiyorum bir an. Yüzünü omzuma dayıyor, "Neyin var, Gisella?" diyorum ona. Kedi gibi silkiniyor ve birlikte, çok iyi olduğumuzu, çünkü birbirimiz için yaratılmış olduğumuzu söylüyoruz.

"Ayine geliyor musun yarın?" diyor Gisella.

"Sabahları uyumayı severim. Sen gelip uyandırırsan belki."

"Ben erkenden Miliota ile gideceğim. Dönünce uyandırırım seni, yalnız oluruz o zaman. Ama sen ayine gitmiyor musun?"

"Vaktim yok."

Bu arada gök gittikçe daha güçlü gürlüyor, yapraklar uçuşmaya başlıyor. Herkes pencereleri kapamak, eşyaları içeri almak için çiftliğe dağılıyor. Talino kapının ışığında kirişin üstünde kalıyor. Ben son sigaramı yakıp ona bakıyorum, gülerek.

"Demek senin canını istiyorlar!" diyorum sonra birden, tam yüzünün terini kurularken.

Yaşlı adam da ahırdan sesleniyor ona, piç diye çağırıyor. Talino, olanca iriliği ve ağırlığıyla kalkıp gidiyor. Bu köylük yerlerin kötü yanı burasıydı, akşamın başlamasıyla bitmesi bir oluyordu ve bu gökgürültüleriyle de sakin bir gece ummak olanaksızdı. Neyse ki yorgundum, kemiklerim sızlıyordu, ama kahveye kadar bir uzanmak ve hatta bir bilardo partisi yapmak da hoşuma giderdi hani. Yoksa, Nuove'de olduğu gibiydi burada da lambayı yakıp çadıra çekilirsin. Ama köyü tanımayı bekle diye düşünüyordum, ya Gisella'yı verirsiniz bana çayıra götürürüm, ya da sabaha kadar bir daha göremezsiniz beni; o zaman, her iki durumda da göremeyeceksiniz ya. Sen, Talino, korkuyorsan, kaşın bakalım.

Sonra uyumaya kararlı olarak ahırın üstündeki çatı aramıza çıkıyor ve bir sigara daha yakıyorum. Merdivenin üstündeki delikten Talino'nun kafası belirdiği an, dışarda da yağmur boşanıyor.

Ama kısa sürdü. Karanlıkta, uçuşan yağmur damlacıkları üstümüze geliyordu, Talino yağmuru seyrediyor, konuşmuyordu.

"Hoşnut olmalısın," diyorum ona. "Bu yağmurda kimse dolaşamaz gece."

Hava tazeleniyor sonra, bir keyif oluyor içine çekmek, kırlar görünüyor, rüzgâr esiyor, bulutlar dağılıyordu. Böyledir işte yaz. Gök bir anda açılıverdi, yalnızca ay ve tepe vardı, sokak lambalarının altındaymış gibi taze ve yıkanmış. Gisella'nın yıkandığı geceler bunlar diye düşünüyordum; terini atar, teni tazelenirdi. Talino'ya, kabağa benzeyen kafasına bakıyor, Gisella'ya biraz, yalnızca biraz benzemesini bile içime sindiremiyordum. Budalalıkta benzemedikleri çok açıktı zaten.

"Talino," diyorum "sen iriyarı, boylu boslusun; nasıl olur da Rico korkutur seni? Boğa değil ya bu?"

"Elbet," diye bağırarak ayağa fırlıyor. "Hemen gidiyoruz."

"Nereye?"

"Biraz hava almaya."

Ayakkabılarımızı batırmaktan başka bir şeye yaramayacaktı bu, ama Talino bu saatte yerlerin çoktan kurumuş olacağını söylüyor. "Yorgunum," diyorum. Talino, genç ve onunla aynı yaşta olduğumu söylüyor.

"Kaç yaşındasın?" diye soruyorum.

"Yirmi altı." Hayvan diyorum içimden, geceleri de mi peşinde gezeceğiz? "Seninkilerin ilk çocuğu sen misin?"

"Hayır," diyordu, köşede bir şeyler ararken. "Benden önce Adele ve Pina var." Aydınlığa çıktığında elinde dört parmak eninde bir bahçe bıçağı vardı. Kemerine, arkaya doğru sokuyor bunu ve merdivenden inmeye başlıyor. "Gidelim."

"Nereye gidiyoruz?"

"Ginia’ya."

Bunun üzerine gidiyoruz, bu Ginia’yı aramaya. Sarnıca giden yolda yürümeye başlıyoruz; bu yorgun halimde peşinden niçin gittiğimi ben de bilmiyorum. Havanın tazeliğinden ya da epeydir geceleri dolaşmamamdan olabilir, olmaz demiyorum; ama aynı zamanda Talino’dan böyle bir çıkış beklemememden de olacak. "Nerede oturuyor bu Ginia?" diyorum, sazlıkların önünden geçerken. Karşılık vermeden katır gibi burnunun dikine yürüyüp gidiyor öyle. Biraz sonra yol dikleşiyor, buralara hiç gelmemiştim. Bir yan ekini yeni biçilmiş tarlalar, öte yan yeni yarılmış bir kaya duvarıydı. Ay ışığında görülebildiği kadarıyla yukarısı bağlıktı. Adımlarımızın sesini dinleyerek gidiyor, gidiyoruz. Bir dönemeçte aşağıya bakıyor ve yassılmışa benzeyen çiftlik evini görüyorum ovada. Durup "Peki, ama yukarda Grangia yok mu?" diye soruyorum.

Talino taşı gediğine koyuyor. "Korkuyor musun?" diyor. "Biz kendi yolumuza gidiyoruz."

"Öyle mi?" diyorum bunun üzerine, "ya o aldığın nesne ne olacak? Sana suç ortaklığı etmeye hiç niyetim yok, haberin ola."

Talino söylediklerimi dinlemiyor bile, yürümeyi sürdürüyor. Epey bir süre sonra bir köpek havlaması işitiyor ve Talino’nun bana işaret ettiğini görüyorum. İki sıçrayışta yanına gidince, yeniden yürümeye başlıyoruz. Kendine bir havalar vermek istiyor, diye düşünüyordum. Ginia’nın onu çektiği belli.

Görünürlerde ev mev yoktu, yalnızca ağaçların arasından keçiyolları görünüyordu arada bir. Güzel bir yerdi, ama gündüz gelmek gerekti. Bir tarlada meyveleri ay ışığı renginde ağaçlar da vardı, durmak istiyordum burada. Vadinin öbür yanından Monticello’nun ışıkları görünüyordu; ama her yer boşluk ve sisti; meme de iyi görünmüyordu. Hava soğumaya başlamıştı, bense terlemeye.

"Senin Ginia bize içecek bir şey verecek mi?" diye soruyorum. Neden bilmem bir meyhane işlettiği takılmıştı kafama. Yukarda tepede bir meyhane.

İşte yine bir dönemeçteyiz, ağaçlar görünmüyor artık burada, rüzgâr iyice soğuk esiyor ve yalnızca göğe bir başka meme gibi yükselen, otlarla kaplı, büyük bir tarla var önümüzde.

"Bu rüzgârda durmak istemiyorsun herhalde," derken Talino duruyor ve bahçe bıçağına el atıyor. Otlak tarlanın çevresini dolaşan yol ovada uzanıp gidiyordu. "Ne var?" diye soruyorum, alçak sesle; ama o beni duymuyordu artık ve o anda hâlâ Torino'da olmak isterdim. Talino'nun beni bir kez daha işlettiğini düşünmüyordum bile; her an tetikte, peşinden gidiyordum; ilerde yokuşun sonunda, çevresinde tek ağaç olmayan, kapkara bir ev vardı. Pencerelerinin birinden, anımsıyorum, daha aydınlık, gök görünüyordu.

Artık her an çığlıklar yükselebilir, diye düşünüyordum, burası her an cehenneme dönebilir. Talino, yalınayak, yavaş ama geniş adımlarla yürüyordu. Ben duruyor, onun eğildiğini görüyor, soluklarını duyuyordum. O gece tek ağustosböceğinin ötmediğini o zaman fark ediyorum. "Talino," diyorum duyulur duyulmaz bir sesle, "Talino." Sonra dama çarpan bir taşın gürültüsünü duyuyorum. Talino hâlâ ileri doğru eğilmiş, dinliyor. Attığı taşa karşılık falan veren yoktu.

Camlardan birine rastlayan ikinci taşı kulak kesilmiş dinliyoruz, ama düştüğünü duymuyoruz. Duvarların boş ve yanmış bir izmarit gibi kapkara ve damın yarı yarıya çökük olduğunu o zaman fark ettim. Yavaşça Talino'ya yaklaşıyorum. Talino "Piç," diyerek dönüyor.

"Kim sandın beni? Rico mu?" diyorum, gözlerimi pencereden ayırmadan.

"Kimse yok," diyor, o ise, bir budala gibi, "Kimse yok artık."

"Ne hale getirmişsin evi, hayvan. Şimdi camlara yiğitlik mi taslıyorsun?"

O dönüp bir avuç taş toplamak için eğiliyor.

"Kim otursun istiyorsun orada hâlâ? Bir kuyuyu dolduracak kadar yağmur yağdı. Hadi gidelim."

Avucundaki taşları yine de savurdu Talino, taşların dama, duvarlara ve hatta çinko bir tenekeye çarpışını duyduk. Gürültü bitti, kimse karşılık vermedi. Talino bunun üzerine haykırdı: "Hey, Grangialılar! Vinverra'nın oğlu Talino burada, dışarda!" Rüzgârda etkileyiciydi sesi. Gömleğinden yakalayıp geri çektim.

Ama Talino hâlâ yolun kıyısında duruyor ve sanki hiç görmemiş gibi o duvarları inceliyor. Ay ışığında tam iskelete benziyordu duvarlar, gerçek bir deprem görüntüsüydü.

"Gel gidelim dedim sana, konuşmak istiyorum."

"Öğrenebilir miyim?" diyorum, yokuş aşağı inerken, "Öğrenebilir miyim, ne oldu sana?"

O ise, "Rico, Mulini’de olmalı öyleyse," diyor, bana aldırmadan; "kesinlikle Mulini’dedir."

"Baksana, zaten evini yaktın adamın. Bırak, yaşasın da o da sana dokunmasın. Daha yetmedi mi?"

Ama Talino’nun yiğitliği çabuk bitmişti. Önümüzde ayak sesleri ve bir konuşma duyulunca, Talino kolumdan tutup durduruyor beni. "Kim olabilir?"

"Rico’dur, kim olacak! Sen çağırdın, o da geldi."

Ay ışığında çabuk çabuk tırmanan ve artık konuşmayan iki gölge beliriyor. Talino bahçe bıçağını pantolonunun içine sokup böğrüme bir dirsek vuruyor. Ben sövüyor ve gelenleri tanıyorum: jandarmaydı bunlar.

Tüfekleri omuzlarında duruyor ve Talino’dan çok bana bakıyorlar.

"Bu saatte kırlarda ne yapıyoruz, bakalım?" diye soruyorlar sonra, kendilerine sırıtarak bakan Talino’ya.

"Akşam serinliği," diyor beriki.

"Ya siz?" diyor bana onbaşı olan, "Nereden geliyorsunuz?"

Kâğıtlarımı çıkarıyor, bir sigara yakıyor ve sonra kibritle ona ışık tutuyorum.

"Makine ustası," diyor öteki.

Kibrit parmaklarımı yakınca yeni bir kibrit çıkarmaya davranıyorum, ama onbaşı kâğıtları katlayıp elime sıkıştırıyor ve "Torino’dan niçin ayrıldınız?" diye soruyor.

"Torino’da harman yapmıyorlar," diyor o Talino budalası.

"İzin için belediyeye uğramanız gerekiyor. Makine ustası belgeniz var mı?"

"Var mı?" diye yineliyor Talino da.

"Biraz önce baktığınız oydu," diyorum jandarmaya gülerek. "Ama doğru, ışık az."

Ay ışığında çizgi gibi gözleriyle bana bakıyordu. "İş ve oturma yerinizi bildirmeniz gerek. En kısa zamanda."

Sonra ayrılıyorlar. Birkaç adım sonra, "İyi geceler!" diye sesleniyor.

"İyi geceler," diyor öteki de.

Biz de iyi geceler diyor ve tepeden iniyoruz. Talino alaya başlamıştı şimdi. "Sonunda bir serseri gibi hapse girmek için mi," diyordu "okula

gittin?"

"Seni dertop edenler bunlar mı?" diyorum ben de. "Dikkatli ol."

O ise konuyu değiştirmişti bile. "Yarın Ginia'yı aramaya gidelim."

Adım atamayacak kadar yorgundum. Talino ve benim gibileri yüzünden bütün gece devriye gezmek zorunda olan o talihsizleri düşünüyordum. Gece gündüz o tepeleri inip çıktıklarını görür gibiydim. Onlarınki de ne yaşam! Sonunda da, günün birinde ötekilerden daha cahil birinin kurşununu yemek vardı belki. Bütün bunların nedeni de Talino gibi bir öküzün, başkalarının evini yakmaktan hoşlanmasıydı.

"Hayır, gelmiyorum," diyorum. "Başıma sardığın dertlerden bıktım artık."

Avluda Vinverra'ya rastlıyoruz, bir pelerine sarınmış kemerin altından çıkıyor ve dünyanın en sakin sesiyle "Gübre yağmurda kaldı," diyor.

"Evet, ama benim uykum var," diyorum ben de.

"Gel bir şey iç," diyor Talino. "Mideyi ısıtır."

Mutfakta, karanlıkta, o aynı şişeden içiyoruz. Talino şişeyi önce bana veriyor. Yukardan, ağlayan çocukla alçak sesle ninni söyleyip konuşan Adele'nin sesini duyuyoruz. "Salamınız yok mu?" diyorum ona, "burada yalnızca çorba mı içersiniz siz?"

"Bir saat sonra gün doğacak," diyor Vinverra. "Yarın tavşan var. Gidip yatın."

Uykumda bir kuyuya düşüyordum, öylesine yorgundum, bir kuyuya düşüyordum ve kuyunun başında Talino, Gisella, Pieretto birçok insan beliriyordu; ben düşüyordum durmadan, bütün gece düşüyordum gibi geliyordu bana. Bilmem ne gibi alçak olmuştum ve düşerken dipte dikine duran tırmıklar var mı diye elimi aşağı uzatıp yokluyordum. Sonunda kendini şişleteceksin diyordum düşümde, başımın döndüğünü duyumsuyor ve düşünüyordum: Suya düştüğüm zaman kim bilir ne gürültü çıkarırım.

Uyandığımda ben, ben değildim artık. ‘Uyansan da,’ diye düşünüyordum, ‘hâlâ kuyudan çıkman gerekiyor.’ Tersine, her şeyi dingin buluyorum, tepe güneşin altında pırıl pırıl, çevrede dolaşan tek kişi yok. Talino beni uyandırmadan gitmek düşünceliliğini göstermişti. Yarı uyur yarı uyanık durumda ahırdan sesler duyuyordum; sonra, bacaklarımda güneşin sıcağını. O zaman Gisella geliyor aklıma, kalkıp şiltenin üstünde oturuyor ve gücümü topluyorum.

Köyde de pazar sabahları bir değişiklik olacağına inanmıyordum, ama görülüyor ki çalışmak havanın bile gücüne gidiyor, çünkü sabah taptaze ve dingin bir sabahtı.

"Bana o oyunu oynamakla iyi alçaklık etti bu gece Talino." Gördüğüm düş yüzünden hâlâ tatsızdım, ama tepeye baktıkça ve Rico’nun görünmediğini, Talino’nun da beni yalnız bıraktığını düşündükçe düzeliyordum. Gisella olacak alçak, diye düşünüyordum, hepsi bu işe hazır. Sonra Michela’yı düşünüyordum, aradığı kuşu bulup bulmadığını. Odasında uyuyordu o saatte; onun için de pazardı. Daha cahil görünen ama öyle olmayan Gisella en iyisiydi, hiç olmazsa beni sayıyor ve kimle işim olduğunu, kimle olmadığını anlıyordu. "Bakalım bu sabah ne diyecek bana," diyorum kendi kendime. "Ertesi gün anlaşılır bir kadın."

Sokaktan insanlar geçmeye başlamıştı, konuşmaları duyuluyordu. Avluda, evin önünde biri tulumbayla su çekiyordu. Hâlâ loştu avlu, Nando’nun bir ağaç kovayı doldurduğunu görüyorum. Boynumdan aşağı bir kova döktürüyorum, hayvanların suyuydu çünkü çektiği, sonra mutfağa gidiyorum. Kimse yoktu, büyülü bir havası vardı böyle. Ekmek ve elma alıp kirişin üstüne oturuyor ve yemeye başlıyorum, Nando hemen yanımda tulumbayla su çekerken.

Kendini göstermek için bütün gücüyle asılıyor ve arada bir durup ellerini pantolonuna kuruluyordu, arabacıların yaptığı gibi. Düşün ki ben de onun yaşında olmuş ve aynı saçmalıkları yapmıştım. Kadınlar, çocuklar, hepimiz, her yerde aynıyız.

Pencereden Gisella’nın sesini işitiyorum. "Bak hele! Makine ustası uyanmış demek!" Nando bana göz kırparak yanıtlıyor: "Burada kahvaltısını yapıyor."

Yerimden kımıldamadan inmesini bekliyorum. Kırmızı bir etek, ayakkabı ve çorap giymişti. Yüzü daha tazeydi. "Ne yedin?" diye soruyor bana. "Senin elmalarını." Rahat konuşmak için mengene odasına gidiyoruz. "Talino’yla babam gübreyi altüst ediyorlar," diyor "sonra seninle birlikte Monticello’ya gitmek istiyorlar. Ne yaptınız bu gece?" Gözleri kırmızı ve çok dikkatliydi.

"Hep aynı Talino," diyorum. "Ama sen Gisella, dikkatli ol. Ona böyle sürekli ters gidersen, sonunda bir kötülük edebilir sana. Hayvanın biri olduğunu biliyorsun."

Gisella, sanki Talino benmişim gibi bakıyordu bana ve sanki benimle de bir alıp veremediği varmış gibi.

"Böyle giyinmek sana yakışmış," diyorum. "Monticello’ya gittin bile galiba."

Gülüyordu. "Saat kaç, biliyor musun? Mısır unu peltesinin suyunu bile koydum."

"Bugün mısır unu peltesi mi var?" diyerek elini tutuyorum. Bana iyice sokuluyor, kendini kucaklatmak için, gözlerini ayırmadan bakıyordu, sanki yüzü onun yüzü değilmiş ve onu nasıl öptüğümü görmek istermiş gibi.

Kadınlar bu anda acıma duygusu uyandırır içimde. Niçin bilmiyorum, ama böyle. Gisella daha az, çünkü ona ‘Boş ver,’ desem yüzüme karşı gülmeye ve bana karşılık vermeye hazır olduğunu anlıyordum. Ama görülüyordu ki o da onu istemeyeceğimden korkuyordu.

"Her zaman istiyor musun, Gisella?" diyorum, hafif bir sesle.

"Ama sen bir gün Torino’ya döneceksin," diyordu oysa. "Burası senin köyün değil."

"Nerede güzel bir kız varsa, orası benim köyümdür, merak etme," diyorum ve sevindiğini görüyorum.

Sonra yola koyuluyorum, o ikisine benimle yolculuk etme zevkini vermemek için. Monticello’dan çanlar çalınıp duruyordu, alanda kısa pantolonlu bir yığın çocuk koşarak beni geçiyor, acemi erlere benziyorlardı. Bırakıyorum gitsinler ve serinlemek için kilisenin duvarına karşı oturuyorum, büyük kapının altı daha da serin olmalıydı, orgun ve Haleluya’nın yankılarına ve oturduğum taşın soğukluğuna bakılırsa. Ama orada sigara içemezdim.

Biraz sonra Vinverra ile Talino’nun geldiklerini görüyorum, çok değişmişti Vinverra; topraktan yapılmış gibiydi, temiz gömleği, ceketi ve kara şapkasıyla. Merdivenlerde duruyorlar, ama ben yanan sigaramı gösteriyor ve gitmelerini işaret ediyorum. Bunun üzerine Talino içeri girerken Vinverra inip yanıma geliyor ve belediyeye başvurup başvurmadığımı soruyor. "Hayır, başvurmadım." Vinverra tek gözüyle bakıyordu bana, başvurmak gerektiğini söylüyor. "Gidelim öyleyse, ama kapalıdır."

Açıktı ve içerde kimse yoktu, Vinverra’ya, "Bakın, ayini kaçıracaksınız," diyorum. O omuz bile silkmeden kasabanın içinde koşmaya başlıyor. Tütüncünün önüne götürmek niyetindeydim onu, ama o alanın çevresinden dolaşıyor, bir yandan homurdanıp duruyordu, o zaman karnemi çıkarıyorum. "Nasıl olsa burda," diyorum. "Kaçmıyor." O koca eliyle çekip alıyor, duruyor. "Kim bilir, okuması var mı acaba?" diyorum. Elinde evirip çeviriyor ve hâlâ geçerli olup olmadığını soruyor bana.

"Tabii geçerli", ama o durup yıla bakıyor. "Otuz beş yazıyor," diyor. Okuması yoktu, ama rakamları tanıyordu. "Çalışma karnesi değil bu," diyorum, "insan sınavı verdi mi vermiştir, motorlar da değişmediğine göre."

Sonunda meyhanede kara gözlüklü bir görevli buluyoruz, sekreterin çiftliğine gittiğini, gece döneceğini söylüyor. "Ne istiyorsunuz?" Vinverra onu bir yana çekip uzun uzun anlatıyor. "Verin bana,"diyor beriki. "Yarın buğdayı dövün." Karnemi veriyor ve kaldığım adresi de bildirmesini söylüyorum. Bunun üzerine görevli oturup şarap ısmarlıyor. "Bu akşam şarap içmeye gelin, onun karnesini de getirirsiniz," diyor Vinverra, gitmek istiyordu. Bense meyhane sahibi kadını gözden kaçırmıyordum. Tanımanın bir gün işe yarayacağı o hâlâ taze dullardandı. "Gerçekten iyi şarabınız vardır sizin," diyor kadın Vinverra’ya kapıda, "şarabı sunmak için kızlarınız da var. Bu delikanlıya dikkat edin, biraz çapkın gibi geldi bana."

Vinverra bunun üzerine geri dönüyor, birer bardak içiyoruz. Vinverra şarabı övüyor, sonra ayinin hiç olmazsa bir kısmına yetişmek istediğini söylüyor. Parayı bana vermesini, hesabı ödeyeceğimi ve işleri düzgün yapması için görevliyle konuşacağımı söylüyorum ben de. Vinverra, sanki babammış gibi, iki liret çıkarıyor, sonra yeniden bir düşünüyor ve beş liret veriyor. Sonra, kapıdan ödediği paranın böylece on beş lireti bulduğunu söylüyor.

O görevlinin yüzünden hiçbir şey anlamıyordum.

"Eee, Torino’dan mı geliyorsunuz?" diyor bana.

"Torino’da bir torunum var," diye meyhane sahibi kadın söze karışıyor.

"Tanımıyorum."

Torino’dan söz ederek onları güldürüyor ve bu arada Talino’yu bir kaldırımda, gelen geçene kızların nerede olduğunu sorarken tanıdığımı anlatıyorum. Dul ağzını açmadan ve eliyle yelpazelenerek gülüyordu. "Alçak," diyorum ona gözlerimle. "Benimle gel, hararetini dindireyim."

Tersine konuşan o oluyor: "Ama Vinverra için çalışmak işinize uygun mu?"

"Karnımı doyuruyor."

"Siz rastladığınızda Talino nerden çıkıyordu, biliyor musunuz?"

"Ya!" diyor görevli tükürür gibi, yüzünden hiçbir şey anlaşılmıyor.

"Şaka olsun diye başkalarının evlerini ateşe verdiğini biliyorum" diyorum, "ve çok budala olduğu için tutukevinde bile istemediklerini. Onu tanımak için fazla zamana gerek yok."

"Köylü bunlar," diyor görevli bir ara. "Uygarlıktan falan haberleri yok, cahil hepsi."

"Niçin, siz buralı değil misiniz?" diyorum, gözlüklerinin içine bakarak. Gülmeye başlıyor ve içiyor.

"Anlamadığım şey," diyorum dula, "herkes onu tanıdığı halde, içerde tutmamaları."

Kara gözlüklü yeniden söze karışıyor: "Kanıt olmadığı için, dostum. Birinin cahil olması adalete yetmiyor. Yoksa bu çevredeki bütün köylüler içerde olurdu o zaman. Buralarda herkes sıcak kanlı. Erkekler arasında..."

"Erkekler arasında olsaydı," diye atılıyor benim dul, "ama askere gitmeden önce yaptığı, cahillik olmaktan da öte, tam bir hayvanlıktı."

"Ne yaptı?"

"Eski hikâye."

Dul bana biraz kızmış gibi, ama gülerek bakıyor.

"Belki size önemsiz gibi gelir," diyor "söylemiyorum, çünkü gençsiniz ve gülüp geçersiniz."

Sonra görevliye dönüyor: "Onu kirletti ama."

"Bu da bilinmiyor," diyor öteki. "Sizi dinleyince, her şeyi görmüş gibisiniz."

"Nasıl bilinmiyor? Miliota alanda söylüyordu kız kardeşinin bir hafta boyu kan kaybettiğini."

"Herhalde kürek kullanmış değildir," diyor görevli, dişlerinin arasından. "Sonra kim biliyor ne kanı olduğunu?"

"Hepiniz vahşisiniz," diye bağırıyordu dul, "hepiniz vahşisiniz!"

Ben yavaşça kalkıp yanına gidiyor ve bütün sakinliğimle soruyorum: "Gisella mıydı yoksa?" Beni anladığını gözlerinden okuyorum. Hesabı ödeyip çıkıyorum.

Geçen akşamki alçak duvara gidip bir sigara yakıyorum. "Önemli değil," diye düşünüyordum "bunu bildiğimi bilmiyor. Aldattılar seni, bu doğru." Bak sen, bir sürü budalanın arasına gir ve senden daha uyanık olduklarını gör.

Sonra sigarayı atıp dolaşmaya başlıyorum yine. Kapılarda gördüğüm bütün yüzleri çiğnemek istiyordum. Hepsi Talino gibi görünüyordu gözüme. Derdim onunlaydı. Gisella hiçti. Ne sopa atardım ona, Tanrım, Rico olsaydım, ne sopa atardım.

Sonra sakinleşmek için alana dönüyor ve meyhanenin önünden geçiyorum. Görevli hep oradaydı, tabelanın altında oturuyordu öyle. Kafamı çevirip yürüyorum. Tütüncünün önünde duruyorum, kiliseden çıkmaya başlamışlardı çünkü.

Kilisenin önünde bir sürü insan vardı; genç, yaşlı, ters suratlar, dönüp bana bakıyor, tepeden tırnağa süzüyorlar. Ama biri, ceketini omzuna atmış bir delikanlı, ayrılıp bana yaklaşıyor: "Siz makine ustası mısınız? Beni aradığınızı söylediler. Ben Pratolu Ernesto'yum." Bu daha uygara benziyordu, ama ona bakarken Gisella geliyordu gözlerimin önüne ve kendi kendime, 'Dikkatli ol, hepsi aynı soydan bunların,' diyordum.

"Ekini yarın dövüyorsunuz," diyor, sakin, kiliseye doğru dönerek. Yüzü köylüden çok bisikletçi yüzüne benziyordu ve konuşurken ötekiler gibi yere bakmıyordu.

"Sizi arıyordum, çünkü bilmeden işinizi elinizden aldım. Bunu söylememişlerdi bana."

Gülmeye başlıyor. "Nasıl olsa kendi kendine çalışan bir makine. Çok kalacak mısınız?"

"Duruma bağlı."

O zaman bakışıyoruz, gözleri hâlâ gülüyordu ve ben Gisella'yı düşünüyordum.

"Talino'yla anlaşıyor musunuz peki?"

"O evde kalmak pek eğlenceli değil," diye homurdanıyorum.

"Talino arkadaşımdır," diyor. "Birlikte askerlik yaptık. Yatağını dikerler, o da yorganın üstünde uyurdu. Onun suyuna gitmek yeter."

"Ama suyu var mı ki?" diyorum.

Kiliseden çan çalınıyor ve içerdekiler çıkıyordu. Vinverra'nın başları kara örtülü kadınlar, çocuklar ve Talino'yla birlikte çıktığını görüyorum. O güneşte onun geldiğini görünce, köyde kan kaybetmenin, Torino'da bir evin gölgesinde kan kaybetmekten daha az etkileyeceğini düşünüyordum. Bir keresinde bir kazadan sonra tramvay raylarının üstünde kan kaybeden birini görmüştüm, korkunç bir şeydi; tersine, tarlanın birinde iki büklüm birinin kan kaybettiğini düşünmek daha doğal geliyor, mezbahada olduğu gibi. *"Bakın, nasıl yürüyor?"* diyecektim az daha Ernesto'ya, ama sonra kendimi tutuyorum.

"Tanıştığımıza sevindim," diyordu Ernesto bana bakarak.

Arkamda yaşlı bir adamın, "Kasabaya inmediler. Rico'nun sakin olması mümkün mü?" dediğini duyuyorum.

"Ayine gelmediklerine göre," diyor daha kararlı bir ses, "aklına bir şey koymuş olmalı."

"Yok canım, Mulini'de kalıyor ve ayine Madonna'ya gidiyorlar."

Ernesto, dönmeden bana gülüyor ve ben bacak değiştirerek, "Yarın buğdayınızı getirip bizde mi döveceksiniz?" diyorum.

"Bu akşam getirip boşaltacağım."

"İyi günler."

Dükkâna girip bir paket alıyorum, ama çok bile beklemiştim: Vinverra ile Talino geliyorlardı. Ernesto ve ötekilerle halka olmuş dikilirlerken yanlarına gidiyorum, elleri arkalarında, konuşmuyorlardı.

Ernesto, "Talihin varmış, Talino," dedi sonra. "Makine ustasıyla nerede tanıştınız?"

Talino ağzını gülünç bir biçimde büzerek bana sormasını söylüyor.

"Birlikte yemek yedik," diye karşılık veriyorum, "ve konuşmaya başladık."

Ama Talino ona bozulduğumu sezmiş gibiydi ve bana oyun oynamaya çalışıyordu. "On beş gün yediğimiz içtiğimiz ayrı gitmedi," diyor herkese bakarak. "Ama sonra hiçbir şey olmadı ve onu da salıverdiler."

Durumu bilen Vinverra bile ona ters ters bakıyor. "Zaman kötü," diyor Ernesto, "ama evine döndüğüne göre, Talino, sakin ol artık."

Kasabadan çıkarken Ernesto alana kadar bizimle birlikte geldi. Makine ustalığını askerde öğrendiğini anlatıyordu bana. "Peki köye niçin döndünüz?" diye soruyorum. "Babaların nasıl olduğunu bilirsiniz," diye karşılık veriyordu, "biraz toprağımız var ve sanki büyük bir şeymiş gibi geliyor."

Ernesto yoluna gittikten sonra ben Adele'yle Talino'nun arasında yürüyordum ve Talino ikinci kez o gün kendisiyle ormana gidip gitmeyeceğimi soruyor.

"Ya taşınacak çuvallar ne olacak?" diyor Adele.

"Akşama."

"Akşama," diye bağırıyor Vinverra arkadan, "erkenden yatacaksınız. Yarın ekin dövülecek."

Evde tavşanı, domatesli biber közlemesini ve Gisella'nın yaptığı güzel mısır unu peltesini buluyoruz. Şimdiymiş gibi anımsıyorum, çünkü sonra kimsenin bir şey pişirecek vakti olmadı o akşam, ondan iki soğuk dilim yedim yalnızca ve bir kan tadı var gibi geliyordu, dişlerim titriyordu, çünkü masanın üstünde tam gözlerimin önünde kan dolu bir leğen vardı ve yüreğimin ağzıma geldiğini duyumsuyordum, mısır unu peltesinden de soğuk. Ama şimdi, pelte, tavşan ve biberler, hepsi yakıyordu, çocuklar durmadan istiyorlardı, kızlar yiyorlardı. Nasıl yiyordu Gisella! Ağzıyla pelteyi, gözleriyle de beni yiyordu, yaşlı kadın da hoşnuttu, çünkü çiğneyebiliyordu. Hava öyle sıcaktı ki pencereyle dipteki kapı karşılıklı açık oldukları halde en ufak esinti yoktu. Yalnızca Talino'nun, benim gibi, suratı asıktı; sanki bir şeyler biliyor gibiydi; ama Vinverra neşeliydi ve ikimizle de şakalaşıp duruyordu.

"Ernesto çok iyi çocuktur," diyordu, "makine ustasıyla hemen dost oluverdi."

"Talino gibi kurnaz değil ama," diyor Adele. *‘Hepsi biliyor’* diye düşünüyordum, *‘hepsi biliyor ve kimse hesap sormuyordu’*.

Ayağımın altında çiğnemek istediğim yaşlı kadındı, her şeyi görmüş olması gerekiyordu ve gelmiş hâlâ Talino’ya göz kulak olmam için ağlıyordu. Şimdi, bir piliç gibi yiyordu, pelteyi emiyor ve kızlar gülüşüyorlardı, Pina bile, Miliota bile, belki de hepsine yapmıştı Talino aynı domuzluğu.

Sonra düşünüyorum: ‘Sabır. Ona kızmasaydı belki de seninle gelmezdi Gisella.’ Ama yine de Talino’ya öfkem eksilmiyordu. Tam bu anda babası, "Ahmak herif niçin söyleyiverdin her şeyi alanda?" diyor.

"Doğru olanı söyledim," diyor o ise, çiğneyerek.

"Herkes doğru olanı söyleseydi," diye karşılık veriyorum suratına karşı, "sen de burada olmazdın."

Ve sakin sakin sigara içmek için kapıya gidiyorum. Gök öyle duru ve açıktı ki insanın gözlerini rahatsız ediyordu nerdeyse; bu kadar yorgun olmasaydım, tam Gisella’yı dün gittiğimiz çayırlığa götürüp konuşturacak gündü. Çünkü giyimli ve ayakta oldukça yalnız ve bir kemerin altında da olsa, kendini savunabilirdi.

Sigaramı içerken Vinverra’nın sözü yeniden çuvallara getirdiğini duyuyorum. "Sen, Berto ve Miliota, "diyordu Talino’ya, "onları dışarı çıkarmanız gerekiyor. Çocuklar demetleri aşağı indirecek, yarına hazır olmaları için. Akşama Ernesto’yla Gallea gelecekler."

"Önce ikindi uykumuzu uyuyalım," diyordu Adele. "Bu insanların uykusu var. Pelte uyku getiriyor."

"Siz kızlar hamur yoğuracaksınız. Yarın Nando’nun pişirmeye yardım etmesini istiyorum, çünkü insanı ekmek ayakta tutar." Ama sonra da, "Ekmek ve iyi şarap," diye homurdanıyordu.

Gidip harman yerinde oturuyorum, orada biraz gölge vardı, ahırın penceresinde ve tavşanların, ahırdaki hayvanların hareketlerini duyuyordum; her yer, güneş, tepe, ahır, sinekle doluydu, gecenin ağustosböcekleri gibi insanın uykusunu getiriyorlardı. Hiç olmazsa yalnız kalmak. Sonra şimdi elimde sapından tuttuğum bıçak vardı ve Gisella’nın gelip beni bulması,gerekiyordu.

Tersine, öteki çocuklarla Nando geliyor ve ağzımı aramaya başlıyorlar. Bunun üzerine soruyorum: "Hepiniz Adele’nin misiniz?" En küçük kız geride kaldığı için ağlıyordu, Nando bir mısır koçanı savurunca sesini daha

da yükseltiyor. Bunun üzerine üstteki kemerden uyanan Talino sövüyor. Ben kalkıp evin çevresinde dolaşıyorum ve gidip öteki kemerde çuvalların üzerine uzanıyorum. Oradan memeyi görüyor ve düşünüyordum.

Birçok şey düşünüyordum, buraya geleli daha üç gün bile olmadığını. Niçin yakınıyordum öyleyse? Tutukevinden daha iyi durumdaydım; güzel kızların başından daima bir şey geçmiş olur; öyle olmasa, onlar olmazlardı.

Gisella vaktinde geldi, ayakkabılarının ucuna basarak yürüyordu, bir kaldırımda yürür gibi. Direğin dibindeki ip ve demir çubuk yığını içinde bir şey arıyor gibi yapıyordu, ama benim konuşmamı bekliyordu.

"Gisella," diyorum. Birden dönüyor, o güzel dönüşlerinden biriyle.

"Kardeşini nerede tanıdığımı biliyor musun?"

Bunu beklemiyordu, öyle kaldı. Ona dikkatle bakıyorum. Ben bu kıza doymamıştım daha. Benimle gelmesi gerekiyordu.

"Buraya gel, Gisella." Yanıma geliyor ve bacaklarına sarılmama ses çıkarmıyor.

"Talino’yla aranda bir şey olduğu doğru mu?" Öyle olsa da benim için fark etmediğini söyleyecektim neredeyse, ama değmezdi. "Ne yaptı sana?"

İşte kısık gözlerle bakıyordu bana, elimi duyumsamıyordu bile.

"Onu nerede tanıdığımı söylersem, sen de sana ne yaptığını söyler misin?"

Her şeyi anlamıştı bile. "İstasyonda demiştin," diye karşılık veriyor yavaşça. "Nerede peki?"

"Sen sana ne yaptığını söyle."

"Hiçbir şey," diyor ve ayrılıyor.

Ne güzel şeyler yapabilirdik oysa, bir budalalık yüzünden son fırsatı kaçırıyoruz. Böylesine bir budalalık yüzünden.

Öfkelenip, "Herkes biliyor ama," diyorum. "Kimi kandırdığını sanıyorsun? Yerini de gördüm, öyle mi, değil mi?"

Gisella bana bir an bakıyor, sonra kaçıyor.

O zaman pazar olduğunu ve Torino’da olsam bir kızın saçmalıklarının günümü berbat edemeyeceğini düşünmeye başlıyorum yeniden. Bir aydan beri gazete bile okumamıştım, liglerin ne durumda olduğundan bile haberim yoktu. Kim bilir ne güzel maçlar oluyordu. Sonra akşama doğru Pieretto, Michela’yı alıyor ve tepenin altına dansa gidiyorlardı. Bundan da belliydi buranın köylüğü: Toprağı işlenmiş iki tepe, o kadar, bir cehennem güneşi toprağı yakıyordu; Po’nun çevresindeki toprakların tam tersine, oralarda,

ağustosun en sıcak günlerinde bile, hava daha serindir ve hep gölgede gibidir topraklar, bir caddenin bittiği yerde görmek bile o toprakları, yeter insana.

Kızgındım. Torino'da da, köyde de aynı olan bir tek şey var: kadınların saçmalıkları. Dönecek, diyorum, dönecek, çünkü bıçağın sapı benim elimde. Ama uyumayı başaramıyordum ve kuyudan bir su kokusu alıyorum, olan oldu diyerek fırlıyorum yerimden; kana kana bir su içmek istiyordum. Böylece, diye düşünüyordum, beni görüp çalıştırırlar.

Ama kimseler yoktu avluda, evin kapısındaysa yalnızca sineklerin vızıltısı duyuluyordu. Tadını daha iyi almak için kovadan içtiğimi anımsıyorum. Su güzel bir şey, diyordum, ama bu akşam işi uzatmayacağım artık; kendimi ağır satacağım, beni isteyen gelip arar. Sinekler, içerinin loşluğu, konuşan kimsenin olmaması; güneş yerinden kımıldamıyordu sanki o gün. İnsan kendini mahzende sanırdı.

O zaman taş merdivenden yukarı, kadınların uyudukları odalara çıkıyorum. Nasıl oluyor da o yaşlı kadın bu merdivenlerde düşüp boynunu kırmıyor diye düşünüyordum. Basamaklar iyice erimişti ve üstelik yalınayak inip çıkıyorlardı.

Mutfağın üstündeki, duvarlarında sarmısak ve meliga asılı olan oda büyüktü. Pencere açıktı, Meryem'li bir tahta karyola vardı. Kim bilir neler görmüştür bu Meryem. Ama koku, kemer altındaki kokunun aynıydı, yer tuğlaydı çünkü. Odaların birinden bir ezgi duyuyordum, konuşur gibi, hafif: çocuğunu uyutan Adele'ydi bu. Gisella başka bir yerde uyuyordu, çünkü bir gerdek yatağıydı. Kim bilir Talino, bir yatakta mı yapmıştı onu, yoksa bir çayıra mı atmıştı.

Tam bu sırada haykırışlarını işitiyordum, Talino ve ötekilerin. Evin arkasından geliyordu. Bunun üzerine aşağıya dönüyorum, sigaramı yakıyorum ve kirişin üstüne oturup ağaçların tepelerini seyretmeye başlıyorum.

Ortaya ilk çıkan köpek oldu. Demek sen de Talino'ya göz kulak oluyorsun, diyorum ona; hayvan gelip beni kokluyor, görülüyor ki aileden olmuştum bile, beni yalamak istiyordu. "Sen değil," diyorum ona, kuyruğunu sallıyor. Sonra ahırın küçük kapısından çıkan Miliota beni çağırıyor.

O zaman çuvalları aktarmaya gidiyorum, hiçbir şey yapmamaktan bıkmıştım çünkü, ama yaşlı adamın beklediğini görüyorum, makine için

kullanacağı odun konusunda düşüncemi soruyor. "Yakacak olarak kömür en iyisidir," diyorum ona, ama bana gübre yığınının altındaki geçen yıldan kalma kömür tozlarını göstererek kömürü olduğunu anlatmak istiyor, yine de makineyi patlatmaktan korkuyordu.

"Kömürü görelim."

Buğdayın durduğu kemer altında yarım çuval kömür vardı; gülerek, "Az kömür az basınç yapar," diyorum.

"Geçen yıl burada Ernesto da aynı şeyi söyledi," diyor.

"Bu işini bildiğini gösterir."

"Odun yetmez mi?"

"Tütün çiğneyerek karın doyurmaya çalışmak gibidir. Kasabada kömür bulunur mu?"

Evet, bulunurdu, ama yaşlı adam makineye fazla kömür vermenin işçilere fazla şarap vermekten farksız olduğunu takmıştı kafasına.

Tam tartışmanın ortasında bir araba gıcırtısı duyuyoruz ve çayırdan gelen yolda buğdayın sarısı beliriyor. Üstünde, boynunda mendil olan şişman bir adam vardı; öküzlerin yanındaysa, ceketi koltuğunda, Ernesto yürüyordu.

"Miliota," diye haykırıyor yaşlı adam eve dönüp "Talino'yu çağır, yükü boşaltmamıza yardım etsin."

Gisella ile yaşlı kadının dışında hepsi harman yerinden geliyor. Çocuklar çevresinde koşuşmasalar da, insan, Talino değil Ernesto kızların kardeşi sanabilirdi. O şişko, başak demetlerinin üstünden aşağı atlıyor, söverek öküzlerin burunduruğuna yapışıyor, arabayı samanlığın önünde durduruyor. Sayvanın önü hemen hemen kapanmıştı böylece.

Ernesto, Miliota ve Pina ile konuşup şakalaşıyordu ama, Vinverra’yı da gözden kaçırmıyordu. Paketimi çıkarıp sigara veriyorum; gülerek yakıyoruz. Oyalandığımızı gören Vinverra bir dakika için avluya geçip Adele ile Gisella’nın hamur yoğurmaya başlayıp başlamadıklarına doğru bakmaya torna odasına gidiyor.

"Buğdayın orta yerinde sigara içmek tehlikeli değil mi?" diye soruyorum.

"Olabilir," diyor Ernesto.

Talino, elinde dört yabayla ortaya çıkıyor ve yabaları arabanın altına, Miliota’nın bacaklarına doğru savuruyor, korunmak için sıçramak zorunda kalıyor Miliota.

"Piç," diye haykırıyor.

"Doğru değil bu," diyor Ernesto ona, gayet sakin, "o da babasının oğlu."

"Birçok şey aydınlanırdı, eğer piç olsaydı," diyorum ve Ernesto’nun, anlamamış gibi, gözlerini bana diktiğini görüyorum. Önce gülerek konuşurken bana bakıyordu şimdi.

Vinverra dönünce boşaltmaya başlıyorlar. Şişko, başak demetlerini tutan bağları çözmüştü, sonra da Talino ile birlikte, ellerinde yabalarla, arabanın üstüne çıkmışlar, iki hamal gibi çalışıyor, yabaları saplayıp aşağı atıyorlardı demetleri. Aşağıda da, Ernesto ve kızlar demetleri sırtlayıp sayvanın altına taşıyorlardı.

"Yukarı, aşağı, yukarı, aşağı," diye bağırıyordu o şişko, tozun ve güneş ışığının ortasında, "yarın son kez dans edeceksiniz."

Ceketini çıkarmış, bir köylü gibi çalışan Ernesto’yu, kızların bükülmüş bellerini ve odasının penceresinden bize bakıp gülüyor gibi duran Adele’yi görünce utanıyor ve bir yabaya el atıp ben de girişiyorum. "Gayret," diye bağırıyor Talino, "makine ustası da çalışıyor." Sırıtarak konuşuyordu, terlemiş, boynunun damarları kabarmıştı. Demetler çok ağırdı ve Talino yastıkmış gibi atıyordu bunları kafama. Ama sıkı duruyordum ve dört beş seferden sonra yalnızca bir yangın gibi görüyordum çevremi artık, ağzımda da bir buğday, toz ve kan tadı vardı; terliyordum.

Sonra Talino’nun sesini duyuyorum: "Gisella seni seyretmeye geldi, gayret!" Demeti yığının üstüne atıyor ve onu görüyorum, elinde kova gülerek geçişini, öfkeli ve taptaze. Terimi kuruluyorum, Gisella kuyuya gitmişti bile, kovayı çengele takıyordu. Ernesto ve ben su çekmesini bekliyor, sonra ikimiz birden koşuyoruz içmek için. "Sırayla," diyor Gisella ve öteki ikisi yukarda yabalarını yere dayamış duruyorlar.

"İşimiz bitince şişeyi buraya getir," diyor Vinverra sayvandan geçerken. Ben su içerken Gisella’nın gözlerini dikmiş buğdaya baktığını anımsıyorum. Kovayı iki eliyle birden ve zorlukla tutarken, Ernesto’ya da yaptığı gibi, ama Ernesto ona bakıyordu; benimleyse, tersine, sanki öpülmenin tadını çıkarır gibiydi. Sonradan düşününce böyle geliyor bana şimdi. Ya da belki çevresinde su içen iki erkek bulunmasından dolayı gösterilen bir çaba ya da kapristi. Soramadım bunu ona.

İşte Talino ile Gallea arabadan atlıyorlar. İki sarhoş gibi, bize doğru geliyorlar. Talino önde, başında saman, yaba elinde.

"Biz orada çalışıyoruz, bunlar burada dalga geçiyorlar," diyor babasının sesiyle.

"Kimi gece dalga geçer, kimi gündüz," diye karşılık veriyor Gisella da. Ama o, "Bana da su ver," deyip kovanın üstüne atılıyor ve yüzünü kovaya daldırıyor. Gisella kovayı koparırcasına geri çekerek haykırıyor: "Hayır, böyle suyu kirletirsin!" Geride, ötekinin terlemiş yüzünü görüyorum. "Talino," diyor Ernesto, "kadınlara sataşma."

Belki Gisella geri çekilebilirdi; belki üç kişi hâlâ durdurabilirdik onu; böyle şeyler sonradan düşünülüyor. Talino, gözleri hayvan gibi belermiş, bir adım geriye sıçrayarak bir anda yabayı boynuna saplamıştı. Herkesin derin bir soluk koyverdiğini duyuyorum. Sonra Miliota’nın avludan, "Beni bekleyin!" diye haykırdığını; sonra Gisella kovayı elinden bırakıveriyor, sular ayakkabılarımı ıslatıyor. Kan sanarak geriye sıçrıyorum. Talino da sıçrıyor geriye ve Gisella’nın, "Meryem Ana!" diye hırıldadığını duyuyoruz, öksürüyor ve yaba boynundan düşüyor.

Terimin üstümde donduğunu anımsıyorum ve elimle boynumu tuttuğumu, Ernesto’nun onu belinden yakalayıp kaldırdığını, Gisella’nın kan revan içinde yere sarktığını ve Talino’nun ortadan yok olduğunu. Vinverra, "Hay İsa, hay İsa," deyip duruyordu. Sonra ikisinin üstüne koşuyor ve bu karmaşada yere bırakıyorlar, bir çuval gibi düşüyor Gisella, başı çamurun içinde. "Bir şey yok," diyordu Vinverra, "oyuncunun biri bu,

hadi kalk!" Ama öksürüyor, kan kusuyordu Gisella, çamur kapkara olmuştu. O zaman onu kaldırıyoruz, ben bacaklarından, buğdaylara doğru götürüyoruz, sarkan yüzüne bakamıyordum, boynu atıyor, boyuna kan fışkırıyordu. Yara görünmüyordu artık.

Sonra kız kardeşleri geliyor, sonra çocuklar geliyor, sonra yaşlı kadın ve haykırmaya başlıyorlar. Vinverra bize uzakta durmamızı söylüyor, işi kadınlara bırakmamızı, çünkü bluzunu çıkarmak gerektiğini. "Ama bir doktor gerek," diyorum, "soluk alamadığını görmüyor musunuz?" Ernesto da bağırmaya başlıyor, yaşlı adamla boğaz boğaza gelmelerine ramak kalıyor. Sonunda Nando gidiyor, çabuk olmasını haykırıyorum arkasından ve Nando bir çılgın gibi koşuyor.

"Ne doktoru," diyordu ana direkten bize bakan Gallea, "rahip gerek."

"Ya Talino?" diyor Ernesto, gözleri belermiş.

Tam bu anda Adele leğenle koşarak geliyor, herkes açılıyor, yanına diz çöküyor. Ben de yaklaşıyorum ve birinin ağladığını duyuyorum; başını tutan yaşlı kadını, ağlayan Miliota'yı, ona bir tokat patlatan Adele'yi görüyorum. Ölü gibiydi Gisella, gömleğini yırtmışlar, memeleri açılmıştı, kanlı olmayan yerleri çıplaktı. Sonra yaşlı kadın bakmayın diye haykırıyor bize. Birinin kolumu tuttuğunu duyumsuyorum. Ernesto, "Talino nerede?" diye soruyor yine.

Galleâ öne çıkıyor. "Samanlığın üstüne kaçtı," diyor, yüzü kapkara. "Merdiveni çektim."

Ernesto çıkmak istiyor. Gallea'yla birlikte onu tutuyoruz. Ayağım bir şeyin sapına takılıyor. Gisella'nın yabasıydı bu; sapı kirli, ama uçları temizdi. "Bunu alalım," diyorum ona. "Silahsız, korkağın biridir Talino."

Yeniden bir öksürük duyuyoruz. Neyse, yaşıyordu. Kovasıyla düştüğü çamur korku veriyordu insana, kapkaraydı; buğdaylara doğru hep daha kırmızı, hep daha taze bir kan yolu uzanıyordu. Vinverra çocuklara sövmeye başlıyor yeniden, bir yandan çevresine bakınıyordu, Talino'yu arıyordu. Adele kalkıyor ve Pina'ya, sen önden git, diyor. Sonra yardıma gelmesi için Ernesto'ya sesleniyorlar. Bana değil, çünkü yeniydim ve o andan sonra soluğum düzgünleşiyor, dişlerim birbirine vurmaya başlıyor. Ernesto ile Vinverra onu kaldırıyorlar; Miliota bir kolunu tutuyordu. Yaşlı kadın çocukları kovalıyordu. Avluyu yavaş yavaş geçiyorlar, memelerini örtmüşlerdi, mutfağa giriyorlar. Son olarak sarkan saçlarını ve açık kalmış bacağını görüyorum. Sonra yukarı çıkarıyorlar onu.

Bir türlü inanamıyordum olana. Rico’nun Talino’yu öldürmesi gerekiyordu. Kıştı sanki, öyle takırdıyordu dişlerim. Kendimi, çocukların ortasında, Gallea’nın karşısında buluyorum ve "Yukarıya çıktığından emin misiniz?" diye soruyorum ona. "Başka nereye gitmiş olabilir?" diyor.

Bunun üzerine merdiveni buluyor ve sayvana dayıyorum. Gallea bana bakıyordu. Kedi gibi yukarı tırmanıp kiremitlerin üzerine çıkıyorum. Mutfağın üstündeki odalardan çığlıklar geliyordu. Talino istese beni aşağıya, avluya atar diye düşünüyordum. Sırtımı orta direğe dayıyor ve o saman yığınından, çatının altındaki, birinin saklanabileceği boşluğa kadar bakıyorum.

İlk gördüğüm gözleri oldu, samanın ortasında, onlardan başka bir şeyi kalmamıştı sanki. "Bir köpeğin gözleri bunlar," diye düşünüyordum, "tekmelenmiş bir köpeğin. Yarın içeri atarlar ve bir daha çıkamaz."

"Talino," diyorum, benden başkasının duyamayacağı bir sesle, "Talino!"

Bana bakıyor bakıyor Talino ve sonra "Def ol, piç!" diyor. Hâlâ kendi evindeymiş gibi güvenli konuşuyordu.

Anlamıyorum, sakindim ve dişlerim birbirine çarpıyordu. Konuşmak için sesimi arıyorum. O anda birden sıçrıyor Talino, üstü başı saman içinde, aşağı kenara geliyor, koşarak önümden geçiyor ve yerdeki bir delikte kayboluyor. Hayvanlara saman atılan delikten ahıra düşmüştü. Aşağıdan çarpma sesleri işitiyor ve kapıyı açmakta olduğunu anlıyorum.

Dönmeye kalmadan evden beni çağırıyorlar. Gallea oradaydı, kara gözlüklü görevli oradaydı, çılgına dönmüş yaşlı kadın oradaydı, merdivene tırmanmak istiyordu. Aşağı eğilip, "Saman deliğinden kaçtı," diyorum.

Yaşlı kadını iki kişi zor tutuyordu. İner inmez soruyorum ona: "Gisella nasıl? Doktor geldi mi?" Talino’yu azarlamak için görmek istiyordu yaşlı kadın, ama bahse girerim, gerçekte ona dokunmamızdan korkuyordu. "Sakin olun, polise bırakın bu işi," diyorum ona birdenbire, "insanlara kötülük yapamayacak artık." İşte yine sesim beynime vuruyor konuşurken, yüreğim ağzıma geliyordu.

Sonra mutfağa koşuyorum. Gisella’nın öldüğünü düşünmüştüm çünkü. Orada gazocağında su ısıtan Pina’yı buluyorum. Masanın üzerinde hâlâ o leğen vardı, kıpkırmızı. "Gisella nasıl?" diye soruyorum. Pina suyla merdivenlerden yukarı koşuyor.

Bunun üzerine ben de çıkıyorum merdivenden ve yaşlı adamla karşılaşıyorum. "Gisella nasıl?" "Nasıl olacak?" diyor o, "konuşmuyor

artık." "Hepiniz delisiniz," diye haykırıyorum ona, "kanını durdurmak gerek."

Yatak odasından geçiyorum, bir odadan daha geçiyorum; evin öbür yanında olmalıydı. Sonunda aralık bir kapıya varıyor ve sirke kokusunu duyuyorum. Adele'nin sesini işitiyorum: "Ölüm soğukluğu geldi, tırnakları ağardı."

İçeri giriyorum, Adele ile Pina yatağa bir yorgan örtüyorlardı. Yere su dökülmüştü, burada da bir lamba yanıyor, su ısıtıyorlardı. Pencereden, birinin biçilmiş tarlaya doğru koştuğunu görüyorum.

Gisella'ya bakıyorum. Sanki o değildi artık. Yüzü ölgün değil, ama iyice yıkanmış, kaynatılmış gibiydi, gözleri açıktı, öyle kımıltısız, dokunabilirdin istesen. Yastıkta hâlâ birkaç damla kan vardı ve ağzından incecik sızıyor; Miliota elinde bir bez, hafif hafif kuruluyordu. Yalnızca Adele benim farkıma vardı ve "Ernesto aşağıda, ateş yakıyor," dedi.

Gisella sargılar içindeydi, bir kolu yorganın üzerinde, bir başkasının koluydu sanki, öyle değirmi ve esmer.

"Ama Ernesto aşağıda değil," diyorum.

"Öyleyse Talino'nun peşinden gitmiştir."

"Talino kaçtı."

"Ah o katır oğlu katır."

Sonra Adele bana, "Ateş yakmaya siz gidin bari," dedi. "Gisella'yı ısıtmamız gerek, üşüyor. Gidin, şimdi sargılarını değiştireceğim." Ağzı dikilmiş gibiydi.

"Bir şeyi söyleyin bana. Gisella'yı geçen sefer burasından yaralayan o değil miydi?"

Pina durup dinliyor, ağzını ağlayan bir çocuk gibi büzerek ve Adele kapıda bana, "Gisella'ya sormak gerek bunu. Şimdi sırası mı?" deyip kapıyı arkamdan kapatıyor.

Mutfakta odun yararken bir kan lekesi daha görüyorum, bu kez pencerede. "Bu, tavşanın kanı," diyorum. "Kürkü yakında bir yerdeydi. Onu da tavşan keser gibi kesti." O an, ağaçların altında çıplak görür gibi oluyorum yine onu, gözlerini üzerimden ayırmıyor ve "Bana asla dokunmadı, ne sanıyorsun? Yalnızca konuşuyorduk," diyordu. Birden bir öfke alıyor beni, onu ölüme terk etmekte hepsi anlaşmış gibiydi, sanki mallarıydı.

Kapıya çıkıp Vinverra'yı çağırıyorum. Yaşlı kadınla birlikte geliyorlar. Ateş yakıp su ısıtmalarını söylüyorum onlara, Gisella soğukta ölüyor diyorum. Yaşlı kadın çalılara atılıyor, çocukları çağırıp çalıştırıyor ve ateşe koca bir tencere su koyuyorlar. Pina bizimle su almaya koşuyor. Vinverra, görevli ve Gallea konuşmadan bakışıyorlardı.

Kovayı çekerken düşünüyordum: 'Bu saatte çoktan ölmüştür, bizse çılgınlar gibi koşuşturuyoruz. Bu saatte çoktan ölmüştür.' Kovayı Pina'ya verirkense, 'Ama Adele ona sormamı söylüyordu,' diye düşünüyordum.

Sonra Talino'yu ve öteki adamı düşünüyordum. Sonra Grangia'yı düşünüyordum. 'Şu işe bak,' diyordum 'Talino sarnıca kaçtı. Kimse düşünmüyor bunu.'

Su ısınınca, yaşlı kadın Pina ile Miliota'yı çağırıyor, yalınayak küle girip kovayı alıyorlar; Miliota, gözleri kıpkırmızı, ağlayamıyordu bile. "Götürün bu çocukları, ayak altında dolaşmasınlar," diyorum, yaşlı kadına. "Gidip bakın, doktor geliyor mu?"

Ama inatçıydı yaşlı kadın, mutfakta kalmak istiyordu, herkesin orada kalmasını istiyordu. Bir, kapıya koşup erkeklerin konuşmalarını dinliyor, bir mengene odasına koşup harman yerine bakıyordu. Kargaşa bitmişti, ateşin söndüğü duyuluyordu. Akşam oluyordu.

Sonra üçünün kapıya yaklaştığını görüyorum, Vinverra içeri girip ötekileri çağırıyor. Gallea ile görevli dışarıda kalmak istiyorlardı, bunun üzerine ihtiyar şişeyi indiriyor, bardakları buluyor ve kapıda dolduruyor. Gözlerini yukarı kaldırarak içiyorlar ve eve doğru dönmüş olan Gallea, burnu havada biraz daha uzun süre kaldı, kadınların koşuşturduğu pencereye bakıyordu. Karnı acıkan bir çocuk mızıldanmaya başladı. Yaşlı kadın kapının eşiğine oturmuştu.

Yapacak bir şey yoktu artık. Gübrelerin arkasındaki harman yerine gidip pantolonumu indiriyorum. Büyük bir isteğim var gibi gelmişti, ama biraz sonra başlangıç noktasındaydım. Bunun üzerine kalkıyor, ağzıma bir sigara iliştiriyor ve yoldan dönüyorum. Yolun ilersinde jandarmaların kara-kırmızı renkleri beliriyor.

Onları görmemle dişlerim zangırdamaya başlıyor, Talino benmişim gibi, ama onların yüzünden değildi; ölü gömücülere benzedikleri içindi ve ancak onları görünce gerçekten anlamıştım olup biteni. Otların üzerine oturup kendi kendime yinelemeye başlıyorum: 'Ama niçin tutmadılar onu? Niçin tutmadılar?' Düşünüyordum sonra: 'Burada beklersem bu arada doktor da

gelir ve böylece döndüğümde onu görürüm.’ Çünkü, kendi payıma, ben de alçağın biriydim.

Önümde biçilmiş tarla uzanıyor ve tepenin altında sarnıcı görüyordum, yüzde yüz oradaydı, Talino. Bütün yollardan uzak sesler duyuyor ve pazar olduğunu düşünmüyordum. Sigaranın yarısında sıkılmıştım bile, kaldırıp atıyor ve sarnıca doğru yürüyordum. Arkasında Gisella’yı bekleyişimden bu yana yalnızca iki gece geçmişti, düşündükçe üzerime bir üşüme geliyordu, ben ben değildim artık. Talino’yla bir alıp veremediğim yoktu, bunu önceden bilen ve bana hiçbir şey söylemeyen herkese kızıyordum.

Alçak duvara on adım kala yerden biraz toprak alıp içeri atıyorum. Bir daha atıp dinliyorum ve hedefin Talino olduğu önceki geceyi anımsıyordum. ‘Ernesto onu yakalayıp öldürmüş olmasın?’ Böylece ölüler üçe çıkacaktı. Bulursam, ne diyecektim ona? Gisella’nın yalnızca benim olduğunu mu?

Sonra eğilip sarnıcın içine bakıyorum, burada olmayacağını umarak. Yoktu. Bu anda bir motosikletin çiftlik evine yaklaşıp durduğunu duyuyorum.

Dönsem jandarmalarla konuşmam gerekecekti ve bunun için hiç istek duymuyordum. Bununla birlikte, "Dikkatli olun, aptal görünür, ama hepinizi suya götürüp susuz getirir," demek isterdim onlara. Sonra bir kuşku düşüyor içime: "Dönmezsem, yaşlı kadın oğlunun suçsuz olduğunu söylemeye bile vardırabilir işi." Böylece eve koşuyorum. Motosiklet avluda duruyordu. Bir jandarma bekliyor, çocuklar da sayvandan ona bakıyorlardı.

İnmelerini beklerken Ernesto görünüyor. Üstü başı toprak içinde, ceketsiz, elleri boş. "Doktor geldi," diye haykırıyorum. O yukardan aşağı atılıyor. Mutfakta onbaşıyı görüyorum, yukardan iniyor, bana bir bakıyor sonra yürüyüp gidiyor. Hepsi mutfaktaydı; yaşlı kadın, elleri gözlerinin üstünde, ağlıyordu, başından beri yalnızca ağlamak düşüyordu ona. Vinverra masaya oturmuş, gözleri bir yere dikili, ağzındaki izmariti çiğneyip duruyordu. Hepsi bulutlarda geziniyordu, masadaki o leğeni görmüyorlardı sanki.

"Öldü mü?" diye soruyorum görevliye, yavaşça.

"Ağabeysini arıyorlar," diyor. "Bu kez işi tamam."

Doktor bizi gece yarısına kadar öyle bekletti, jandarmalar gideli epey olmuştu, çevre çiftliklerden insanlar geliyordu. Vinverra kapıya çıkıp

homurdanıyor: "Bu buğdayı kaldırmak gerek. Sen Gallea birini al ve arabayı boşalt."

Böylece avluda, kadınlar gelip gider, haykırışlar, sorular, konuşmalar duyulur, Pina iskemleleri dışarı taşırken, bir gaz lambasının ışığında Gallea, Ernesto ve ötekilerle demetleri atıyordu. Sayvanda hâlâ kan lekeleri görünüyordu. Özel ne var bunda diye düşünüyordum, her gün kan içiyor sokaklar. Ama bu kana baktıkça ve bu çamurun ölmekte olan Gisella'nın sıcaklığını taşıdığını düşündükçe, bana da bir üşüme geliyordu.

Sonra, yukardaki odalardan, bir çocuğun bağırışı işitiliyor; Adele'nin çocuğuydu bu, sütünü istiyordu.

Sonra kapıda bir karmaşa oldu. Doktor çıkıyordu, avcıya benziyordu: deri ceketliydi, çantasını omzundan çapraz asmıştı. Ceketini iliklerken Vinverra'yı arıyordu. Ben düşünüyordum: "Bunca zaman yanında kaldığına göre bir şeyler yapabildi demektir, yani yaşıyor." Avludan, yalnızca uzun boylu bir adam olduğunu görüyordum, Vinverra yanında kambur gibi duruyordu. Motosikletin çevresindeki çocuklar uzaklaşıyorlar. Kadınlar konuşuyor, konuşuyordu.

"Peki nereye kaçtı o?" diyordu doktor. "Otuz yıl yer bu işten."

Işıkları hâlâ yanan o pencereye bakıyor ve dudaklarımı ısırıyordum.

"Yazık. Sağlam bir yapısı vardı. Domuzlar bile bu kadar dayanamaz. Bir de öteki kadınları düşünün."

Doktorun korkunç bir gürültü çıkararak motorunu çalıştırdığını ve Ernesto'nun, motor hareket ettikten sonra bile, ona hâlâ bir şeyler söyleyip durduğunu anımsıyorum. Sonra, farlarını yakınca çocuklar kaçıştılar ve gürültüsü ovada kaybolduğunda, avlu bir anda kapkaranlık oldu, kimse konuşmuyordu. O zaman, kararlı, Adele'yi aramaya koştum.

Merdivenden iki duvara dayana dayana yaşlı kadın iniyordu. "Yol verin," diyorum ona. Arkasından kucağında çocuğunu emzirerek Adele geliyordu. Aşağının ışığında görüyordum onu. "Aşağı dönün," diyor Adele. "Doktor iğne yaptı, kimseyi tanımıyor artık."

Bunun üzerine inip masaya oturuyor, leğene bakıyorum; dışardaysa yüksek sesle konuşuyorlar, Vinverra gidip papazı çağıracak birini arıyordu.

Herkes avludan ayrılırken ben yerimden kımıldamamıştım, kadınların merdivenden inip çıktığını, yaşlı kadının bir bıçakla mısır unu peltesinden kesip çocuklara verdiğini görmüştüm ve yavaş yavaş sessizlik çökmüştü. Ağustosböcekleri ve uzaktan köpek sesleri de duyuluyordu.

Vinverra, şapkası kafasında, o da oturmuştu, gözlerini mısır unu peltesine dikmiş, yalınayakların boğuk adım seslerini dinliyor gibiydi. Biraz önce kalkıp merdivenin dibine kadar gitmiş, döndüğünde, ama bana değil, "Kadınlar, papazı bekliyorlar," demişti.

"Böylece ekin de çok iyi dövüldü," diyorum ona. "Vinverra, ne yapacaksınız şimdi?"

Vinverra bana diyor ki: "Hayır, hayır, dövemedik, yarın girişiriz işe."

Bana bakmamıştı bile, yüzünü toprağa dikmiş, uzakları dinliyordu çünkü. Yarın makine işe başlayacaktı, onun İncil’i buydu. Ellerimin titrediğinin farkında değildi. Ama anlıyordum, ona karşı çıkmak boşunaydı. Sonra, aldırmıyordum da ona, yolda giderken, kendini birden bir otomobilin altında bulan biri gibi, gözlerimin önünde sürekli bir şeyler uçuşuyordu.

"Kim dövecek ekini? Dört kol eksildi."

Ama inat ediyordu Vinverra: "Yardıma gelirler, gelirler mutlaka. Ernesto’nun da işi, bu."

"Ernesto, Talino’nun peşine düştü," diyorum. "İyi de etti."

"Onun işi değil," diyor Vinverra öfkeyle. "Onun işi değil."

"Damadınız olsaydı daha iyiydi. Hiçbir şey olmazdı o zaman."

Köpeklerin daha kuvvetli havladıklarını işitiyorum, bahse girerim, ay çıkmıştı. Yine, bunlar olmasaydı bu akşam Gisella ile buluşacağımızı ve yine dost olacağımızı düşünüyordum.

"O deli herif olduğu yerde kalsa daha iyiymiş," diyor birden Vinverra, başını kaldırmadan. "Onun talihsizliği, çıkması ve köye dönmesi oldu. Ben, daha geldiğiniz anda kokuyu almıştım."

"Neyin kokusunu?"

"O leğenin," diye karşılık veriyor Vinverra, parmağıyla göstererek.

"Bu da güzel," diyorum, ondan daha öfkeli. "Onun katilin biri olduğunu ve Grangia’yı onun yaktığını o zaman söylemeliydiniz bana, suçu ağustosböceklerine atacak ve benden ona göz kulak olmamı isteyecek yerde."

"Bir şeyler olacaktı," diyor o ise, inatla, "kaçınılmazdı. Buğdayın da dövülmesi gerekiyordu."

Bunun üzerine kalkıp yukarıya çıkıyorum, merdivenden daha da yüksek sesle homurdandığını duyuyordum, karanlıkta bir kadına rastlıyorum, bir şey söylemiyor bana ve hastane kokusu duyuyorum bu kez, ama pencere açıktı, Grangia ve ay görünüyordu. Bütün kadınlar yatağın çevresinde diz çökmüş oturuyorlardı, iki üç mumun ışığında, dua ediyorlardı. Evden olanların başında, ayin dönüşlerindeki gibi kara örtüler vardı. Mumlarla ayın arasında, yataktaydı Gisella, sargılar içindeydi yine, burnu ve ağzıysa kararmıştı.

Işık dans ediyor, başım dönüyordu. "Çoktan öldü," diye düşünüyordum "çoktan öldü." Bir sandığın üzerine sunak bile yapmışlardı ona, zeytin dalları, Meryem ve kadifeyle. Altındaysa bir leğenle bir havlu vardı.

Hepsi bana bakmıştı ve kadınlardan biri yandan soruyor: "Kutsal Efendimiz geldi mi?"

"Öldü mü?" diyorum ben de.

Adele hayır diye işaret ediyor, sonra yatağa doğru gidip onun yüzüne dokunuyor. Ben bakıyor, bakıyordum; kadınların biri alçak sesle, bana, "Kutsal Efendimizin yetişmesi için siz de dua edin," diyor. Ben bakıyordum, bir şey yapmak için, beni rahat bırakmaları için. Sonra dua yeniden başlıyor. Ben gözlerimi çarşafa dikmiştim.

Buraya geldiğimden beri daha bir gece bile doğru dürüst uyumadım diye düşünüyordum. Yarına kadar nasıl dayanırım? Vinverra da makinesini çalıştırmamı bekliyor. Çarşafa, onun yüzüne bakıyordum, Gisella’nın sağken nasıl olduğunu kazımaya çalışıyordum beynime, her zaman anımsamak için. Boğazdaki yaralar kalır diye düşünüyordum, başka yaralar gibi kapanmaz, hiçbir zaman kapanmaz. Ölünce, deri çürür, yenilenmez artık. Kim bilir, acı çekiyor muydu hâlâ?

Bunun üzerine gidiyorum, çünkü dua, sunak ve o revir kokusundan, Gisella’nın yaşadığını bilmek ve hiçbir şey yapmamaktan elim ayağım kesiliyordu. Sonra, kadınlar bana bakıyorlar, yaşlı kadın bir tespihi ve parmaklarını öpüyor ve eleştirir gibi homurdanıyor, homurdanıyordu. Bir an, karanlık olan son odada duruyor ve yüksek sesle, "Tutukevinde kalsaydım daha iyiydi," diyorum kendi kendime.

Aşağıda, Vinverra yerinden kımıldamamıştı. Şapkası ve masaya dikili gözleriyle, meyhânede şaraptan çarpılmış yaşlı bir adama benziyordu. Ve o zaman, o leğene bakmadan, bir dilim mısır unu peltesi alıp yiyorum. Toprak ve soğuk çorba kokuyordu. Yutar gibi yerken Gisella’yı düşünüyordum.

Sonunda bir havlama işitiyoruz, biri bize sesleniyor ve Vinverra yerinden kımıldamıyordu. Nando geliyor, korku içindeydi ama belli etmiyordu, tersine bize jandarmaların onu yakaladığını söylüyor. Nando’yu yatmaya gönderiyorum.

Avlu serindi, soğuktu nerdeyse, ay ışığında meme görünüyordu. Aklıma Rico geliyor ve bu gecenin Talino’yu öldürebileceği gece olduğunu bilip bilmediği. O, öldürmeliydi onu. Ona düşüyordu. Ben içeri girmiştim bir kez. Ama o Rico da ötekiler gibi geri durmuş olmalıydı.

Sonra sigara içmeye başlıyorum ve kendi kendime "Hayır, böyle suyu kirletirsin. Hayır, böyle suyu kirletirsin," diyordum. Gisella’nın ona bağıran sesiyle, ama daha hafif. Bu işler nasıldır, düşünüyordum: Biri yeni gelse ve olayı anlatsalar, onu haksız bulurdu. Ama suç herkesindi, jandarma başçavuşu da içinde ve onu, onu öldürmüşlerdi.

Pencerede sarı, neredeyse sönük bir ışık vardı. Yukarı bir daha çıksam o yaşlı kadınlar Kutsal Efendileri olmadığım için tepelerlerdi beni. Gisella böyle olmazdı, eminim. Bunu kendisine sorarım diyordum, ama sonra öldüğünü düşünüyordum.

O zaman mutfağa giriyorum, Vinverra o ölü gözleriyle bana bakıyor. Biraz mısır unu peltesi daha yiyorum ve çiğnerken "Ya Talino dönerse?" diyorum.

Vinverra da: "Biraz şarap için, sonra gidip uyuyun. Yarın yorucu olacak."

"Yukarı gitmiyor musunuz?" diye soruyorum ona.

Öyle yorgundum ki başım düşüyordu. Gecenin nasıl geçtiğini anımsamıyorum. Üşüyordum, başımı masaya dayayıp uyukluyordum, arada bir uykumda sıçrıyor, sigara içmeye çalışıyordum ve sigaram sönüyordu; sonra konuşmalar duyuyordum, sessizliği duyuyordum.

Birden uyanıyorum, pencere alacakaranlıktı. Vinverra yoktu. Adele vardı ve ateşi yakıyordu. Vinver-ra’yla şarap içtiğimi anımsıyordum; ama Gisella’yı uyurken de anımsamıştım ve ağzımda hâlâ o tat vardı.

"Gisella nasıl?"

"Gisella aynı, hâlâ kendini bilmeden yatıyor."

"Acı çekiyor mu?"

Ama Adele, "Bir şey yemek ister misin?" diye soruyor bana. Gözleri kıpkırmızı, uykuluydu, benden daha yorgun görünüyordu. Isınmak istersem gidip su getirmemi söylüyor bana.

Dışarısı aydınlıktı. Kova kuyunun dibindeyken sesler duyuyor ve üstünde beyaz gömlek, elinde bir peşkir ve önünde iki çocukla papazı görüyorum. Doğru mutfağa giderlerken köpek havlıyor. Dolu kovayla döndüğümde yukarı çıkmışlardı bile.

Yukardan sesler işitiyordum, masaların, iskemlelerin çekildiğini. Ahırdan Vinverra geliyor. Geldiklerini söylüyorum ona, yalnız mı yoksa yanında günlük taşıyan kutsayıcı da var mıydı, diye soruyor o da. Sonra kendisine bir bardak doldurup ağzını temizliyor.

O anda merdivenden Ernesto iniyor. Bütün gece dağda sanıyordum onu, bunun üzerine ben de çıkmaya davranıyorum, ama Ernesto, "Bekleyin, kutsal yağ veriyor ona," diyor.

"Ne olur, veriyorsa!"

"Kadınlar istemiyor."

Bunu söylerken güler gibi oluyor, bütün gece ilk gülüşü olmalıydı bu, çenelerinin hâlâ kasılı olduğu görülebiliyordu çünkü.

"İçin biraz, Ernesto," diyor Vinverra ve bizi ahıra doğru götürüyor.

Toprakta hâlâ sabah nemi vardı; kapıları harman yerine açıp hayvanları hazırlıyoruz, çünkü makineler avluya çekilmişti. Ben Talino'nun kaçtığı deliğe bakıyordum, tepede güneş yeni doğuyordu. Ortalıkta ses soluk yoktu, kırlardan bir horoz ötüşü bile duyulmuyor, köpek eşiğe kıvrılmış bizi seyrediyordu.

Ernesto bana kayışları takmayı gösterirken Grangia'ya bir göz atıyor ve ona, "Kim bilir nereye gitti," diyorum.

"Dönecek," diyor Ernesto.

"Onu içerde bırakmak elinizdeydi."

Ernesto kötü kötü bakıyor bana. Sonra: "Hakkı olmayana bir fırsat tanımak istedim. Bu son olacak."

Sonra avludan çağırıyorlar bizi. Buğdayı dövmeye geliyorlardı, dün akşamki yüzlerdi. Talino'yu Monticello'da yakaladıklarını söylüyor biri; bir başkası Langa'ya doğru kaçtığını; bir üçüncüsü uzakta olamayacağını. "Ama nasıl oldu?" diye soruyordu kimi de. "Şuracıkta oldu, lekeleri görüyorsun; Pratolu Ernesto tutmasaydı öküzleri de boğazlayacaktı."

Başka kadınlar geliyor yukarı çıkıyorlardı. Ben pencereye bakıyordum, papaz hâlâ orada olmalıydı.

Makineleri, harman yerine götürüp yerleştiriyoruz. Ben karmakarışık koşuşturmayı seyrediyordum. Hepsi sövüp sayıyordu ama alçak sesle,

anımsıyorum.

Güneş yükselmiş ama papaz hâlâ çıkmamıştı. Ernesto ile motoru çalıştırmıştık bile ve kayışı geçirmemizle, işte, tahta kapaklar, bir kovan eşekarısından çok gürültü yaparak, açılıp kapanmaya başlamıştı. "Düdük," diyor biri. "Makine çalışmaya başlayınca düdüğünü öttürmek gerek, çevrede herkesin duyması için." "Yapamayız," diyor ve pencereyi gösteriyorum. O zaman biçerdövenin üzerine çıkıp yabalara sarılıyor ve demetleri içine atmaya başlıyorlar. Her demetin içinde kaybolmasıyla, makine sanki ikiye ayrılacak gibi oluyor, sanki eşekarıları iki katına çıkıyordu. Başlangıçta o birkaç adam karmakarışık koşuşup duruyordu, sonra beni fırınımda yalnız bırakıyorlar; sayvandan bu yana dizilip demetleri öyle aktarıyorlar; kadınların bir kısmı harmandan çıkan buğdayın döküldüğü çuvallara bakıyor, bir kısmı da samanları yığıyordu. Gözlerinin üstüne kadar inen başörtüleri, çıplak bacakları, havada uçuşan etekleriyle, görüyordum onları. Sonra, birini Miliota'ya benzetiyorum. Hemen koşup durduruyorum. "Yukarda, papazın yanında değil miydin sen?" "Papaz gideli epey oluyor." "Peki, Gisella nasıl?" "Artık konuşamıyor." Başörtüsünün altında kan ter içinde kalmıştı Miliota, ama gözleri hâlâ kıpkırmızıydı. "Ölmedi mi?" Miliota yabasını bırakıp ağlayarak yere çöküveriyor. "Öldü mü?" "Bilmiyorum. Beni tanımıyor artık."

Makineyi bırakamıyordum, Ernesto yoktu. Tam o anda kulak paralayan bir düdük işitiyorum, uzun bir düdük; dönüp bakınca o ayılardan ikisini görüyorum, sirene asılmış, ne olursa olsun işaret vermek istiyorlardı. Koşup tekme tokat aşağı atıyorum. Biri direnince küreğe davranıyorum. Buğdayının başına dönüyor.

Ve böyle sürdü gitti o sabah: Ernesto'yıı arıyordum ama ortada yoktu. Her şeye boş vermek, güneş altında o koca makinenin sesi ve toz, uyku veriyordu. Makinenin o alçalıp yükselmesi, güneşin ve ocağın sıcağı hep aynıydı, yabalarla, dirgenlerle çalışıp duran insanlar, çuvalları taşıyıp atanlar. Ernesto'ya kızıyordum, yukarda olduğuna bahse girerdim. Bu arada düşünüyordum: Belki çoktan ölmüştü, ne fark ederdi. Ölmediyse, diyordum, belki buğdayın dövüldüğünü duyar, anımsar ve uykuya dalar. Bu saatte acı çekmiyordur artık.

Sonra kömür azalıyor, makine yavaşlıyor. Vinverra'ya, "Kömür gelince çağırın," deyip mutfağa koşuyorum. Adele ile başka bir kadın hamur yoğuruyorlardı. "Ernesto?" "Yukarda."

Yukarısı serindi, ama Ernesto belden yukarısı çıplak, pencerenin önünde oturuyordu. Yaşlı kadın, yatağın başucunda oturmuş, yastığı da örten yorgana konan sinekleri kovalıyordu. Ve yorganın altında kimse yok gibi görünüyordu.

Kimse bir şey söylemiyordu. Buraya gelmeyi o kadar düşünmüştüm ve şimdi hemen hemen sakinleşmiştim.

"Makine durdu," diyor Ernesto, "kömür mü bitti?"

Yüzünü açtık ve bir süre baktım. "Aşağı inelim," diyor Ernesto, "yapacak bir şey yok artık."

Düdük çalsınlardı artık, haykırsınanlardı, makineyi patlatsınlardı isterlerse, düşünüyordum, buğdayın üzerindeki, suratları kıpkırmızı iki adamı görerek, ateşten çok yakan tozun içindeki. Bu işleri yapmaktı başlarını döndüren, onları hayvana çeviren. Çalışmayan makinenin çevresinde, kollarında dağılmış demetlerle beklerken, Gisella’nın öldüğünü biliyor gibiydiler.

Çalışma yeniden başlarken haber de dolaşmaya başlamıştı. Şimdi kimi konuşuyor, kimi işi bırakıyor, kimi görmeye gidiyordu. Hemen hemen bütün kadınlar ortadan kayboldu. Bir anda, gerilmiş kayışın altında, ben, Nando ve Ernesto yalnız kalıyoruz. Ötekilerin hepsi mutfağa ve kapıya üşüşmüşlerdi. Yalnızca Nando hoşnut ve ter içinde gidip geliyor, ateşi yeniden yakmam için kucak kucak çalı taşıyordu bana.

Öğleyin Vinverra’yı bir yana çekip "Bu akşam bana on beş liret ödeyeceksiniz öyle mi, değil mi?" diyorum.

Merdivendeki Adele bize bakıyordu.

"Görüyorsunuz, gömleğim ne halde," diyorum sonra. "Kürek mahkûmu değilim. Bu akşam hesabımı görür ve kendinize bir makine ustası ararsınız. Ernesto ile de konuştum, onu alabilirsiniz."

Vinverra ne demek istediğimi anlamıştı, soluğu bile çıkmadı.

"Önce harmanı bitireceksiniz, ha?"

"Elbet, paramı almak istiyorsam."

Sofra mengene odasında kurulmuştu. Yalnızca erişte ve şarap vardı. Yaşlı kadın, zamanları ve yardımcıları olmadığını söyleyerek özür dileyip duruyordu.

Benim de karnım açtı, üstelik uykum da vardı. Tabağımı alıp yemeğe dışarı gidiyorum, yalnız kalmak için. Sonra bir bardak içmek için içeri dönüyorum; Pina ile Miliota, alçak sesle konuşan ve tabaklarına bakan

erkeklere hizmet ediyorlardı. Çocuklar bir yana toplaşmışlardı, Vinverra başında takkesiyle sofranın başında dolanıp duruyordu.

Kendi başıma Gisella’nın elma odasına gidiyor, en güzellerini alıp çılgın gibi ısırıyorum. Bu akşam, diye düşünüyordum, ceplerimi elmayla doldururum. Sonra yürümeye başlıyor, evin çevresini dolaşıyorum, her yan güneşten yanıyordu ama hiç olmazsa ortalıkta kimse yoktu. Gübre yığınının orda bir incir ağacı vardı, karşısında durup "Yeter, sana düşmüyor artık. Ne kadar düşünürsen, o kadar ölüyor," diyorum kendi kendime.

Soluğumu tutunca güneşin gürültüsü işitiliyordu, bir yangın gibi. Ne biçim ağaç, bir tek yemişi bile yok diyordum, bir parmak bile gölge vermiyor. Böylece köye gelmeyi öğrendin işte. Senin yerin Torino’da. Sonra harman yerine gidip ahırın önüne, biraz gölge olan basamağa oturuyorum.

Oldu olacak, Grangia’ya karşı yere uzanıyor ve gözlerimi kapıyorum. Uyurken, tepeden sesler duyuyordum, iki adım ötedenmiş gibi. Rüzgâr olmalıydı. Kim bilir Talino’yu yakalamışlar mıydı? Asla yakalamazlar onu, diye düşünüyordum, bütün dünya aynı.

Sonra uyanıyor ve karşımda görüyorum onu, gölgesini. Yalınayak, dövülmüş ekinin ortasına kadar gelmişti, bana baktığını duyumsamıştım. Bir dizinden kan akıyordu, poturunun paçaları sıvalıydı. Çevreme bakınıyorum, kimse yoktu.

"Makineyi işittim," diyor.

"Nereden geliyorsun?"

Bir adım atıyor, dönüyor ve tepeyi gösteriyor. "Grangia’da uyudum," diyor, her zamanki sesiyle. "Makineyi işittim. Her yanım kırılıyor."

Korkuyordu ama, çevresine bakınıyordu. Öfkelenmiştim, düşünüyordum: "Burada beni bir kez daha aptal yerine koyuyor, onu durdurmazsam beni bir kez daha aptal yerine koyacak."

"Öldüğünden haberin var mı?" diyorum birden, dişlerimin arasından.

"Öldü mü?" diyor.

Gözleri tutukevine girdiği zamanki gibiydi. Bir saman çöpünü dişlerinin arasında döndürür gibi, dört bir yanda gezdiriyordu gözlerini ve yerinden kıpırdamıyordu. Utandığı için gözlerini kapıyor ve bir eliyle pantolonunu yukarı çekiştiriyordu.

Birden üzerine atılıp niçin yere yıkmadım onu, hâlâ bilmiyorum. Nando bile yapabilirdi bunu, öylesine ürkmüştü. "Jandarmaların işi bu," diyordum

kendi kendime, "Gisella nasıl olsa öldü, sonra Torino’ya döneceğim. Onun içeri atılması gerek, ama jandarmaların işi bu."

Ne budala diye düşünüyordum, niye kaçmıyor?

O anda Gisella’nın üzerinde gözlerime getiriyorum onu, Gisella’nın haykırışını, onun kızı bir hayvan gibi döverek altında tutuşunu. Bunu yüzümde okumuş olmalıydı, titrediğini, parmaklarını sıktığını fark ediyorum çünkü. Ama konuşmuştum artık onunla. "Avluya gel," diyorum, "gel de ne yaptığını gör."

Ama o, "Git, babamı çağır, bir iyilik yap, babam gerek bana," diyor.

Bense ona bakıyor bakıyorum ve sonra "Kendin git," diyorum.

Havaya bakıyordu şimdi, baktığı yana dönüyorum, uyuduğumuz sayvandı baktığı. Hep o kımıltısız duramayan gözleriyle. Sonra konuşuyor ama benimle değil. "Buradayım," diyor, hoşnut bir sesle. Ahırın penceresinde Vinverra vardı.

Yol üstündeki sazlara doğru koşmaya başladı; bir an sonra yaşlı adamın çıktığını ve olabildiğince hızlı, biçilmiş tarlaya doğru gittiğini görüyorum.

Bomboş tepeye bakarken, Nando’nun sesini duyuyorum. Sesleniyor, "Jandarmalar sizi arıyor," diyor ahırın penceresinden. "Çabuk."

Ama avluda Monticello belediye görevlisi vardı, onbaşıya benim çalışma belgemi gösteriyordu. İki jandarmanın tüfekleri çapraz asılıydı, kadınlar pencereden onlara bakıyordu. Ernesto ve o üçünden başka kimse yoktu avluda.

"Harman nasıl gidiyor bu yıl?" diye soruyor onbaşı, gözlerini çevrede gezdirerek.

"İş az, akşama biter," diyor Ernesto.

"Baba Vinverra evde değil mi?"

"Şimdi döner," diyor Nando. "Mahzene inmiş olmalı." Ernesto ile kirişe doğru yürümeye başlıyorlar, Adele hâlâ pencereden bize bakarken. Ama özellikle bana baktığını sanmıyorum.